
ISTRAŽIVANJE U ZONI ČEKANJA^I

AN LEJLA-OLIVIJE

S francuskog prevela Slavica Miletić

Žahvalna sam svima onima koji su mi pomagali svojim savetima, koji su mi davali dokumenta, koji nisu štedeli vreme da bi ovo istraživanje bilo sprovedeno kako treba.

MOJA ZEMLJA

“Nacionalna teritorija (domovina – na nemačkom *Vaterland* – Nacija, Zemlja, Francuska, Heksagon) jedna je od zemalja Zapadne Evrope koja zahvata najveći deo cisalpinske Galije. Ona se nalazi između 42°20' i 51°5' severne geografske širine i između 7°11' i 5°10' istočne geografske dužine. Njena površina iznosi 528.576 kvadratnih kilometara.

Oko 2.640 kilometara te teritorije graniči se s morem koje čini francuske ‘teritorijalne vode’.

Nad celom površinom nacionalne teritorije nalazi se njen ‘vazdušni prostor’.

Odbrana, integritet i bezbednost ta tri prostora – kopnenog, morskog i vazdušnog – predmet su neprekidne brige jednog dela državne vlasti.

Nemam da dodam ništa posebno i ništa prostorno o bilo čemu što se tiče moje zemlje.”

Žorž Perek

---

^I Ovaj tekst objavljujemo u saradnji sa Grupom 484. – Uredništvo *Reči*

UVOD

Ovo bi moglo da počne ovako: jednog dana čitanje jednog članka u novinama o “strancima zadržanim na aerodromu Roasi” pobuđuje radoznalost. Radoznalost prelazi u pažnju i malo-pomalo, prateći nit, stiže se do strašnog čvorišta: zone čekanja.

To mesto se ne može lako opisati. Ono je rascepkano, promenljivo, u isti mah mesto i nemesto, nalazi se ovde u Francuskoj, ali je van francuske teritorije, definisano je zakonom, ali je zona bezakonja. Šta je zapravo ta zona čekanja?

164

Već sama reč “zona” ne uliva poverenje. Ima mnogo čekaonica na prolaznim mestima, ali znamo šta je tu posredi: to je jasno ograničeno i uredno mesto koje evocira porodičnog lekara i gde svako zna zašto je tu došao. Ali “zona čekanja”... zona je nešto tako neodređeno, ne zna se gde počinje a gde se završava, nedostaje joj jasan identitet... To potvrđuje i rečnik – zona: “neka površina”.

Uz to zona miriše na bedu i siva predgrađa, na Renoove pesme s nesreć-

nim krajem. Njeni stanovnici mogu biti samo marginalci, protuve... zonari. Ukratko, ako su na nekom takvom mestu, tu su zato što su to zaslužili!

A što se tiče čekanja... čekanje je prosto činjenica da se nešto čeka. Ono je još i nada, želja i san. Na tim mestima se sanja? Ko sanja? I o čemu?

Ova knjiga je raskršće tih pitanja.

U njoj se ukrštaju četiri pitanje, koje se mogu čitati redom koji sami izaberete. Na jednoj strani je putanja tog stranca čije je putovanje, po dolasku u Francusku, prekinuto “zadržavanjem” u zoni čekanja.

Zatim je tu, kao da joj ide u susret, moja putanja u suprotnom smeru, iznutra, u traganju za odgovorima, u traganju za tim zabranjenim mestom.

Između te dve putanje prostire se složeni lavirint zone čekanja: kroz njega se ne prolazi ni da bi se izašlo ni da bi se ušlo.

A tu su još i putevi boraca, onih koji žive s one strane ograde, ali svojim radom i svojim delovanjem pokušavaju da je otvore za neke koji žele da uđu, da je otvore da bi oni drugi mogli da izađu.

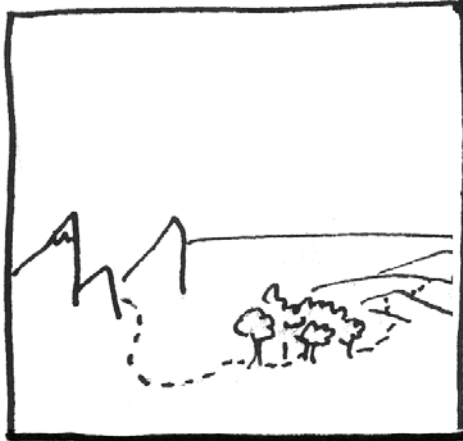
PRVA PUTANJA: SAN O EGZILU, ZEMLJA ODREDIŠTA

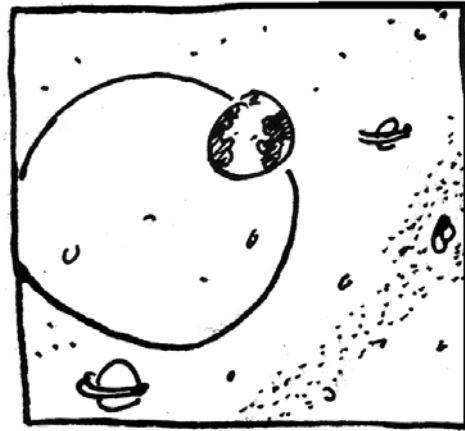
165

Čovek je životinja koja ima noge i stopala; oni mu služe za kretanje s jednog mesta na drugo. Zato on sebe definiše kao “biće koje hoda uspravno”.

“Na mojim golicljivim stopalima,
tvrdim kao Sunce, otvorenim kao cvetovi,
tim postojanim, čudesnim vojnicima
u sivom ratu za prostor
sve se ispunjava, život se izvesno ispunjava u mojim stopalima,
tu počinje ono što je čudno i neprijateljsko:
imena sveta, susednog i onog udaljenog...”
Pablo Neruda

Zahvaljujući sposobnosti da hoda, čovek može da stigne na svako mesto na Zemlji. To se zove saobraćaj.

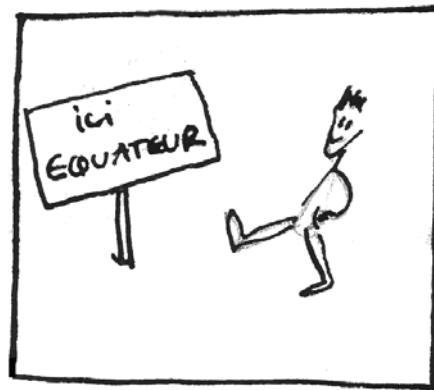

Mesto je deo prostora a zemlja je površina na kojoj čovek stoji i hoda. Ona je i planeta Sunčevog sistema.

166

“Živeti, to znači prelaziti iz jednog prostora u drugi i na sve moguće načine izbegavati sudare.”

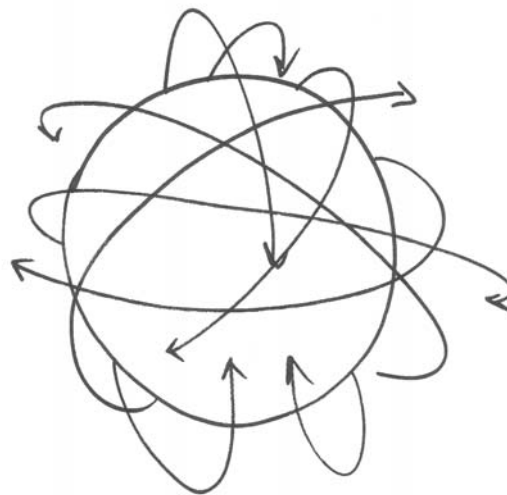
Žorž Perek

Zemlja je podeljena na geografske i klimatske zone koje ne ometaju kretanje ljudi.

“Jedna planisfera. Snopovi plavih i crvenih zraka koje se prepliću i kovitlaju da bi se ponovo raspršili u suprotnom smeru. Krive linije pri dnu ocrtavaju zone različitih boja tamo gde se razlikuje atmosferski pritisak: izobari i vetrovi. Lepa je takva klimatska karta; ali bez prethodno stečenih znanja teško ćemo je odgonetnuti. Ona je apstraktna. Ona se služi statistikom da bi predstavila nešto što je dinamički proces. Samo film bi mogao da pokaže o čemu se tu radi. Normalno stanje atmosfere je kovitlac. To isto važi i za naseljenost naše planete.”

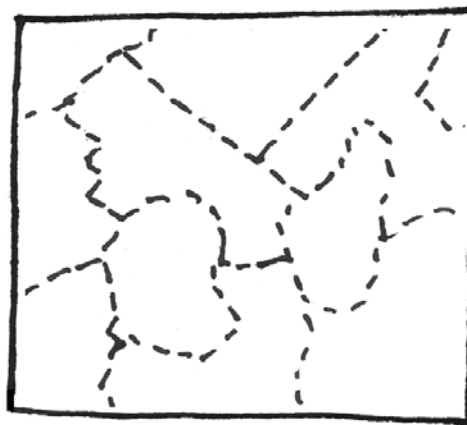
Hans Magnus Encensberger

167

Zemlja je podeljena i zahvaljujući granicama; to su linije koje razdvajaju države. One i te kako mogu da ometaju saobraćaj.

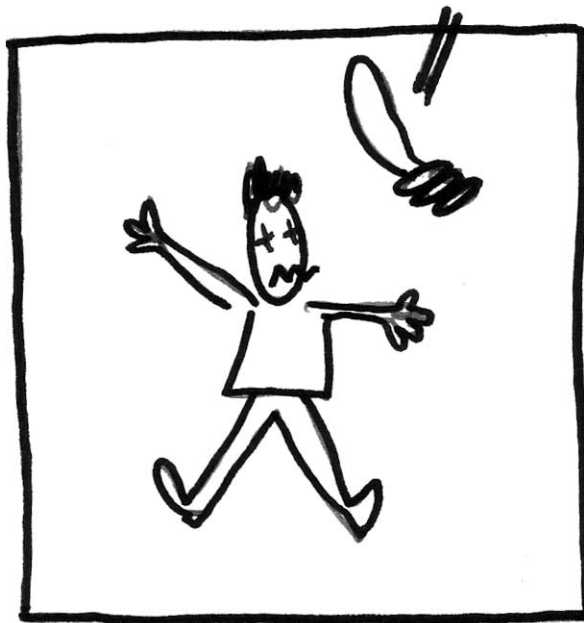
Država je jedan oblik grupisanja ljudi, podanika iste vlasti, na jasno određenoj teritoriji.

“... i bi odlučeno da će sve ono što se nalazi unutar tačkaste linije biti obojeno ljubičastom bojom i zvati se Francuska, dok će sve ono što se nalazi izvan te tačkaste linije biti obojeno drukčije... i zvati se drugim imenom.”

Žorž Perek

“Granica ocrtava jedno ‘s one strane’ koje u isti mah plaši i očarava. Ona je pre svega mesto razdvajanja država, zajednica, međa između nas i njih, i zato je ona konstitutivni element identiteta i grupa... Ona podrazumeva neprestano preispitivanje onoga što definiše ‘nas’, to jest drugog, onog koji se nalazi s druge strane granice. Pošto je naša sociološka realnost pluralna, okruženi smo mnoštvom granica.”

Mišel Varšavski

Kada je ta vlast previše autoritarna,
čovjeku je loše.

U ALŽIRU SU "SNAGE BEZBEDNOSTI" UBILE VIŠE OD 100.000 OSOBA.

GODINE 2002. NAJMANJE 1.457 OSOBA JE POGUBLJENO I NAJMANJE 3.058 OSUĐENO NA SMRT U 65 ZEMALJA, A NAROČITO U KINI, SJEDINJENIM DRŽAVAMA, IRAKU I SAUDIJSKOJ ARABII.

TRI ČETVRTINE VLADA NA SVETU KORISTILE SU MUČENJE TOKOM POSLEDNJE TRI GODINE.

POSLE AMERIČKOG NAPADA NA AVGANISTAN, OD BOMBI JE POBEGLO 250.000 AVGANISTANACA, A TRI MILIONA NJIHOVIH SUNARODNIKA RANIJE SU NAPUSTILI SVOJU ZEMLJU.²

“Biti objekt vladanja, to znači biti nadziran, motren, uhođen, usmeravan, biti podvrgnut zakonima, pravilima i zapovestima, sapet, indoktriniran, poučavan, kontrolisan, vrednovan, ocenjivan, cenzurisan od strane ljudi koji nemaju ni prava ni znanja ni vrline... Biti objekt vladanja, to znači prilikom svakog postupka, svake razmene, svakog pokreta biti primećen, ubeležen, popisano, taksirano, žigosano, premereno, numerisano, oglobljeno, kažnjeno, otpušteno, ovlašćeno, apostrofirano, opomenuto, sprečeno, reformisano, popravljeno, korigovano. To znači, pod izgovorom javne dobrobiti i u ime opšteg interesa biti izložen nametu, korišćen, ucenjivan, ugnjetavan, monopolisano, varano, obmanjivano, pritiskano, ceđeno, zaluđivano, pokradeno; zatim, na najmanji znak otpora, na prvu pritužbu, pokoravano, kažnjavano, okrivljavano, vređano, progonjeno, ocrnjivano, prebijano, razoružano, udavljeno, zatvoreno, streljano, mitraljirano, optuživano, osuđeno, deportovano, žrtvovano, prodati i, kao vrhunac, izigrano, nasamareno, okaljano i obeščašćen. Eto vladavine, eto njene pravde, eto njenog morala!... O, ljudska ličnosti! Da li je moguće da si tokom šezdeset vekova trunula u toj gnusobi?”

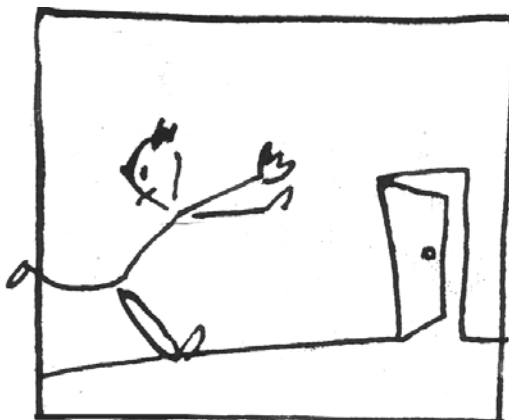
Pjer Žozef Prudon

---

² Izvor: Amnesty International.

GODINE 2000. U SVETU JE BILO VIŠE OD 22 MILIONA IZBEGLICA.

170

On onda traži drugu državu u koju bi otišao i naziva se azilantom. Njegova prava definisana su Ženevskom konvencijom iz 1951. godine.

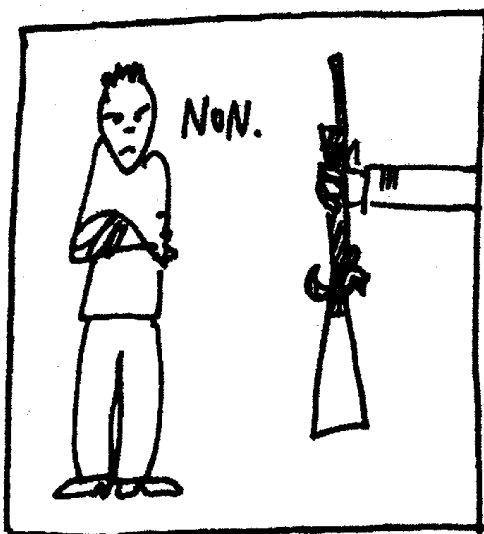

Pravo na azil je pravo neke države da ponudi mesto nekoj progonjenoj osobi, a da ga uskrati njenim progoniteljima.

“Granice su linije. Milioni ljudi umrli su zbog tih linija. Hiljade ljudi su umrle zato što nisu uspele da ih pređu: opstanak je, dakle, značio prelaženje neke obične reke, brdašceta, mirne šume: s druge strane bila je Švajcarska, neutralna zemlja, slobodna zona...”

Žorž Perék

U našoj novijoj istoriji neki Francuzi našli su azil u inostranstvu, na primer zato što su pobjegli iz alžirskog rata i sklonili se u Švajcarsku, Maroko, Tunis...

Siromaštvo je stanje osobe kojoj nedostaju sredstva za život. I ono može biti razlog da se napusti sopstvena država.

171

U tom slučaju osoba koja menja državu zove se "ekonomski emigrant". Njegov slučaj ne zavisi od prava već od tržišta.

Mnogi ljudi morali su da pobjegnu iz svoje zemlje zbog rata. U ovom trenutku na svetu ima više od 80 ratnih sukoba u kojima najviše ginu civili.

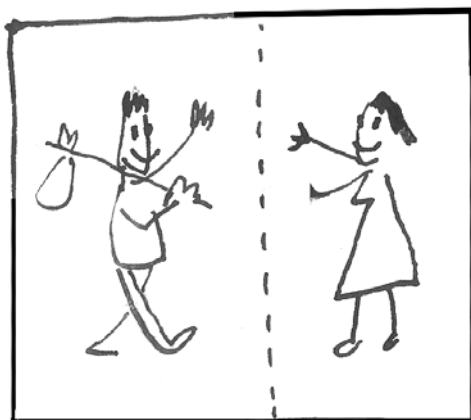
NA SVAKU 21 SEKUNDU U SVETU SE POJAVI NOVI IZBEGLICA.

TRI MILIJARDE LJUDSKIH BIĆA (POLOVINA PLANETE) NE MOGU DA TROŠE VIŠE OD 1,5 EVRA NA DAN.

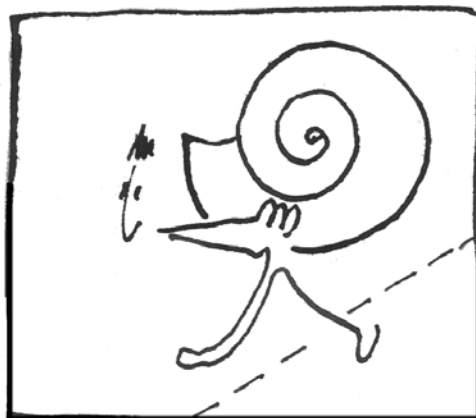
TRI NAJBOGATIJE OSOBE NA SVETU POSEDUJU BOGATSTVO KOJE JE VEĆE OD NACIONALNOG DOHOTKA 48 NAJSIROMAŠNIJIH ZEMALJA.

OD GLADI SVAKOG DANA UMRE VIŠE OD 32.000 DECE.

172

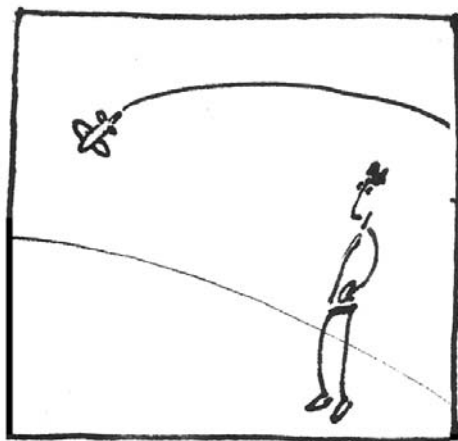
Postoje i ljudi koji menjaju državu
zato što ne osećaju da su naročito
vezani za njenu teritoriju.

U svim tim slučajevima prelazak iz
jedne države u drugu i nastanjivanje u
njoj naziva se migracija.

“Niko ne emigrira bez nekog obećanja.”

Hans Magnus Encensberger

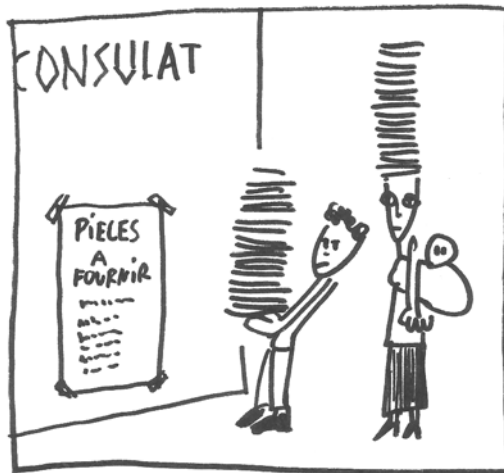
Na Zemlji ima mnogo ljudi koji žele da migriraju. U siromašnim zemljama, kao i u onima s diktatorskim režimom, to je ponekad jedina nada.

DANAS U FRANCUSKOJ AVIONSKA KOMPANIJA KOJA PREVEZE OSOBU BEZ VIZE MORA DRŽAVI DA PLATI KAZNU OD 10.000 FRANAKA.

173

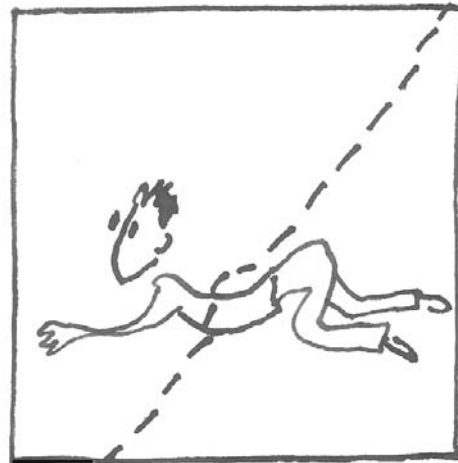

U poslednjih dvadesetak godina bogate zemlje žele da suzbiju imigraciju i dele ljude na one koji predstavljaju "migracionu opasnost" i one koji su dobrodošli.

Šengenska Evropa ustanovila je “crnu listu” na kojoj se nalazi 130 zemalja čiji su državljani nepoželjni. Oni moraju da prođu mnoštvo ispita da bi dobili vizu koja im omogućuje prelazak granice.

174

Kad je njihova želja vrlo jaka ili njihovo očajanje vrlo veliko, ljudi ilegalno prelaze granice.

“Bogati sede za gozbenom trpezom Zemlje i bacaju ostatke svojim lakejima. Siromašni pate pred vratima i rintaju, gundaju i crkavaju. Gomile siromaha, s neznanjem, porokom i dobrotom pod svojim ritama; s lepotom u svojim očima i, često, s genijalnošću u svojim glavama; s gnevom, ponekad, u svojim stisnutim pesnicama. Ali, mir! Ruke dole! Vojnik, budni stražar prislanja bajonet na mršave grudi Siromaha. Nema prolaza! Tu bi mogla da se najedeš; mogla bi da upoznaš malo radosti, Sirotinjo. Nema prolaza! Mesta ima samo za povlašćene. Njima pripada zemlja zato što su je ukrali. Oni moraju da se zabavljaju i da vare na miru, oni i njihovi lakeji; njihovi lakeji u mantijama i togama, prokurator i prokuratorke. Zabranjen ulaz.”

Žorž Darijen

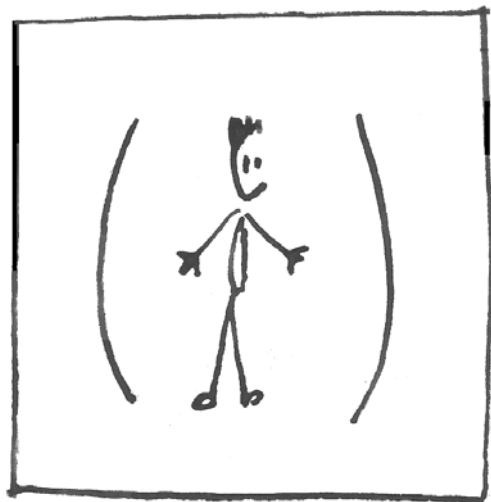
PO MAROKANSKOM NEDELJNIKU "LE JOURNAL", 70 ODSTO MLADIH MAROKANACA ŽELI DA EMIGRIRA.

H'righ: za one koji se otisnu na tajno putovanje u Evropu u Maroku se kaže da "gore".

"Mi ćemo prstima dotaći granicu rezervisanu za izabrane. Zagrlićemo je pre nego što je, opijeni, pređemo. Učinićemo to zato što nemamo sredstava da postupimo drukčije. Želimo samo da dokažemo da smo sposobni da pokušamo nešto, tamo gde nam tvrde da ništa nije moguće, da se ništa ne sme, da ništa nije dopušteno ni dopustivo, i da treba da se pomirimo s tim i raspršimo u atmosferi. Želimo da otmemo pravo koje se potvrđuje samo otimanjem. Od dve obale, ona druga..."

E, pa da, upravo mi ćemo saznati o čemu se radi kad se beži bez pomisli na povratak. O tome se radi za nas, o tome da otmemo svoj deo, makar i otrovan, one mitske slobode koja izgleda tako konkretna među povlašćenima, bogatima i moćnima, a koju oni, kad mi o njoj sanjamo, klevetaju kao opasnu i smešnu iluziju..."

Salim Žei, Nećeš proći tesnac, 1001 nuits, 2001.

U Francuskoj, kad nekom strancu nije dozvoljeno da stupi na njenu teritoriju, njega zamole da sačeka dok se ne odluči o njegovoj sudbini, na mestu koje se zove zona čekanja.

**U FRANCUKOJ POSTOJE 122 ZONE ČEKANJA U LUKAMA,
NA STANICAMA I AERODROMIMA.**

176

St Martin
St Barthélemy

La Réunion

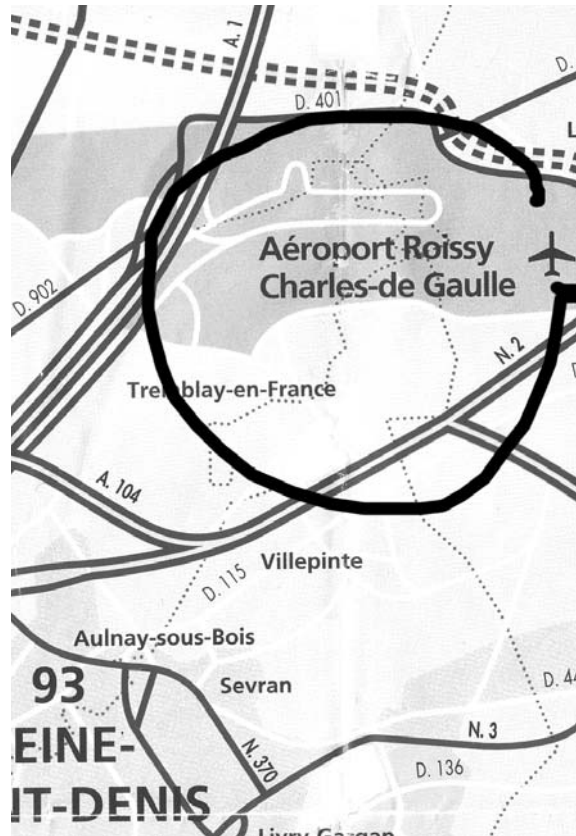
Martinique

Guadeloupe

“Ja sam danas možda
najsrećniji čovek
na svetu
Imam sve ono što ne želim
jedinom stvari do koje držim
u životu približava me svaki okretaj
propelera
Možda ću sve izgubiti kad stignem”
Blez Sandrar

DRUGA PUTANJA: U TRAGANJU ZA MESTOM

177

Dokle se može ići?

Tragati za zonom čekanja, to znači odgovarati na ovo pitanje. To znači susretati se s nevericom sagovornika pred naivnošću takve nade, i na kraju s porazom; vrteti se naokolo bez mogućnosti da se uđe. To traganje je isprekidano kao i sama zona čekanja.

Međunarodna zona

Odlučila sam da danas krenem u Roasi i uspostavim prvi kontakt. Počecu od međunarodne zone. Da bi se stiglo na aerodrom, udaljen najmanje 30 km, potreban je automobil ili javni prevoz. Četiri sata popodne, Gar di Nor, peron RER-a,³ velika tabla: “pravac aerodrom”.

Stiže moj voz, zove se IKAR. Pola sata putovanja, malo ljudi u vozu koji prolazi kroz severna predgrađa Kurnev i Dransi.⁴ Sećanje na jednu drugu zonu čekanja pre više od pola stoleća.

178

3 Réseau Express Régional – ekspresna podzemna železnica koja opslužuje pariska prigradska naselja.

4 Prigradska naselja severoistočno od Pariza. Za vreme Drugog svetskog rata u Dransiju je bio veliki tranzitni logor za Jevreje koji su čekali deportaciju.

Roasi 2, poslednja stanica voza. Izlaz na aerodrom i stanicu TGV-a.⁵ Ogroman prostor sav od pravih linija. Sivi metalizirani čelik, staklo i hladne neonke šibaju putnika svojim sjajem visoke tehnologije.

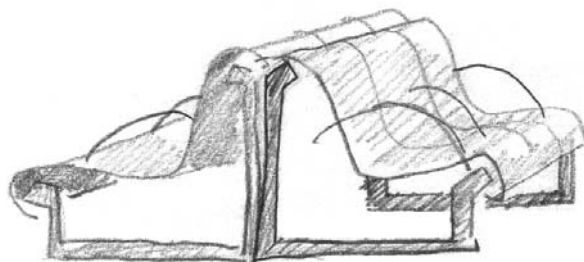
Nasumice krećem u pravcu jednog terminala. Prve radnje; štampa, peglaonica i sala za konferencije daju ton!

Pokretne stepenice tiho me vode ka terminalima; na levoj strani je traka autoputa koja prolazi kroz aerodrom, a

Svuda oko mene su ogromni panoni koji me obavštavaju gde sam i kud mogu da idem: sale, terminali, avioni, RER... Ništa ne kažu o mojoj zoni. Idem dalje. Oho, evo i novca: mnogo menjačnica. I prve fotelje, od tankog hladnog metala za one koji moraju da sačekaju.

Ponovo jedan pano usred hodnika nabraja sve usluge koje putnik može dobiti.

Šetam kao što bi neki turista šetao po Monmartru. Mimoilazim se s jednom ženom koja usisava pod. Sreću ih

179

na desnoj piste na kojima čekaju dva aviona Er Fransa.

Idem dalje i nailazim na tablu dopunjenu planom koja mi ukazuje na brojne dostupne usluge: pošta, hoteli, limuzine – vidi, vidi – hotel Ibis.

Zanimljivo – jedan izlaz naznačen na tabli ne postoji na planu.

Ne postoji ni zona čekanja koju tražim.

još, uostalom – ovde je sve izvanredno čisto, kao da prljavština zaobilazi ovo mesto.

Evo jednog kuvara koji pravi predah ispred Nosoroga.⁶ Ima mnogo kafića i restorana na aerodromu.

I mnogo šaltera za informacije. Vreme je da se bacim na posao. Prividno opušteno, krećem ka službenicima u plavom koji stoje za pultom kao uzori

⁵ Train à grande vitesse – mreža veoma brzih vozova.

⁶ Fr. Hippopotamus – mreža restorana.

ljubazne učtivosti. Troje ih je: žena zaobljenih crta lica, mali čovek sa šiškama i jedan rmpalija: “Da li biste mogli da mi kažete gde je zona čekanja? Ono mesto gde drže strance pre nego što ih deportuju.”

Belo. Gledaju me belo. Rmpalija ima plave oči koje izgledaju kao da mogu

Žena umeće: “Ono što možete da vidite je zona za one koji nemaju vizu; ona vam je na terminalu A.”

Pokretnim stepenicama silazim na pokretnu traku da bih se vratila na terminal A. Ovde je očigledno manje otmeno nego gore. Pod prvim pokretnim stepenicama nalazi se sala za moli-

180

“E, ali ne možete. To mesto, uostalom, nije vidljivo, ne želimo da bude vidljivo”.

Šalter za informacije ADP-a⁷

da me prozru. Dodajem: “Pre neki dan sam, eto, pročitala članak o tome, pa se pitam da li bih mogla da vidim to mesto. Ništa drugo, samo da vidim...”

Mali: “E, ali ne možete. To mesto, uostalom, nije vidljivo, ne želimo da bude vidljivo. Ono je napolju. U stvari, za nas je unutra, ali za vas je napolju.”

tvu. Pod drugim ništa nije naznačeno. Prilazim da bacim pogled: sindikalno dežurstvo.

Šećkam se po terminalu A. Ne vidim ništa posebno. Malo dalje su pokretne stepenice koje vode nadole: “Nezaposlenima zabranjen pristup”... Prolazim pored klošara. Oni odudaraju od ovog ambijenta i možda upravo zato

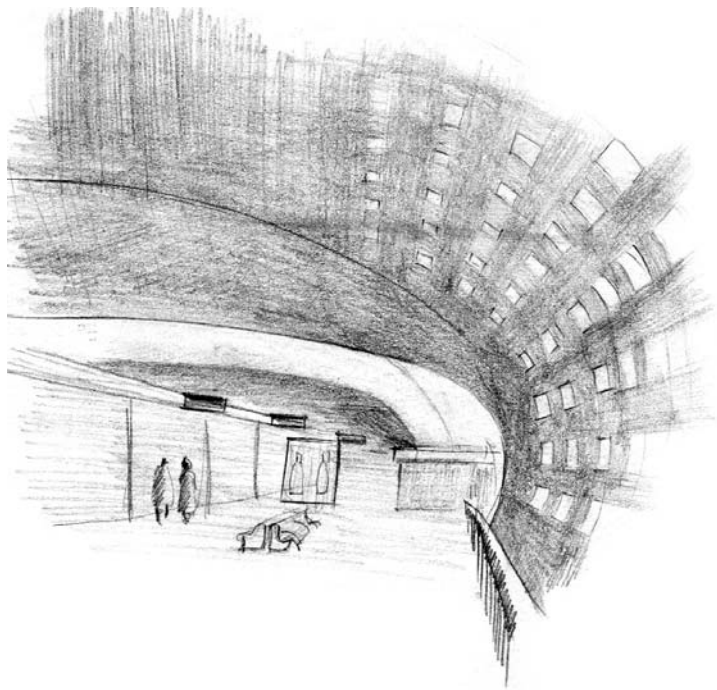
⁷ Aéroports de Paris – Pariski aerodromi.

ostaju neprimećeni. Izgleda da su naviknuti na ovo mesto, da tu žive kao na ulici koju su izabrali.

Zvučna pozadina:

Pored mene, mobilnim telefonom vodi se razgovor o novcu. Malo dalje, žamor glasova, škripa kolica i kofera s točkicama, zvonjava električnih aparata. Preko zvučnika žena čežnjivog glasa poziva one koji su zakasnili da se ukrcaju u avion. Kuckaju visoke potpetice stjuardesa koje kreću ka avionu...

Na krovu jedne od prodavnica, do kojeg se stiže stepeništem, nalazi se prazan prostor s nekoliko stolica; očigledno prostor za čekanje. Zahvaljujući svom položaju on nudi širok pogled. Od dečjeg igrališta deli ga zatvorena prostorija čija vrata nemaju kvaku. Odatle se pruža

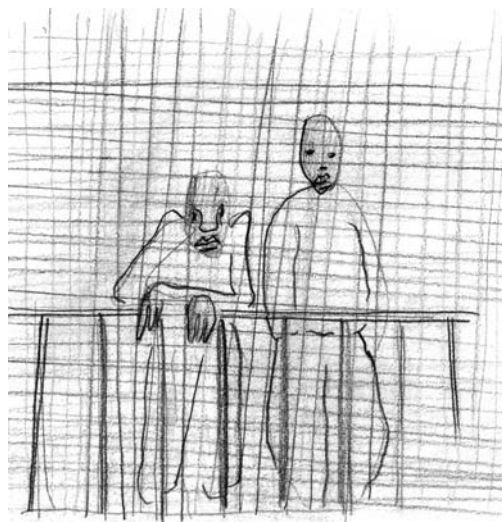

pogled na javni deo terminala. Tu su i rešetke; mora se prići s druge strane, a rešetke očigledno treba da spreče pristup terminalu.

Obraćam se mladoj ženi energičnog izgleda koja mi je poslužila kafu za šankom. Ona pažljivo sluša moje pitanje o strancima u zoni čekanja. Da li ih je već videla ovde?

Iza rešetke vidim dva Afrikanca. Je li to delić zone čekanja ili mi se ona svuda priviđa?

“A, ne” odgovara mi ona. “Tamo je jedan filter; oni koji nemaju dokumenta ne mogu da prođu; oni ostaju s druge strane. Ili su u pratnji policajaca koji ih privode, najčešće u stanicu u

zgradi 57 20. To je stvarno mučno! Ponekad se mogu videti svakakve scene... Videla sam ih dok sam radila tamo, ispod carine; i tamo ima jedan restoran.”

A da li i oni odlaze u restoran? “A, ne, jadnici! Nemaju oni novca kad dođu. Događa se da nekoliko dana ostanu bez hrane.”

182

Krećem ka pomenutom “filteru”. On se nalazi odmah iza šaltera za čekiranje prtljaga. Velika narandžasta tabla poručuje: “Kontrola putnika. *Departure control air*”.

To je prostor od više metara ocrtan žutim trakama na kojima piše “Pariski aerodrom” i plavim, na kojima piše “Er Frans”. Trake su zategnute između metalnih stubića. Kroz uzak prostor između dva stubića koja nose poruku “Prolaz dozvoljen samo osobama s boarding kartom. *Boarding pass holders only*” može da prođe samo jedna osoba. Na pokretnim stubićima duž te linije mogu se pročitati i druge poruke. Na jednom od njih je plakat odštampan na kompjuterskom štampaču: Pristup avionu. Kolica su zabranjena. A rukom je dopisano: *No carts*.

Iz bezbednosnih razloga zabranjeno je nositi sa sobom ili u ručnom prtljagu:

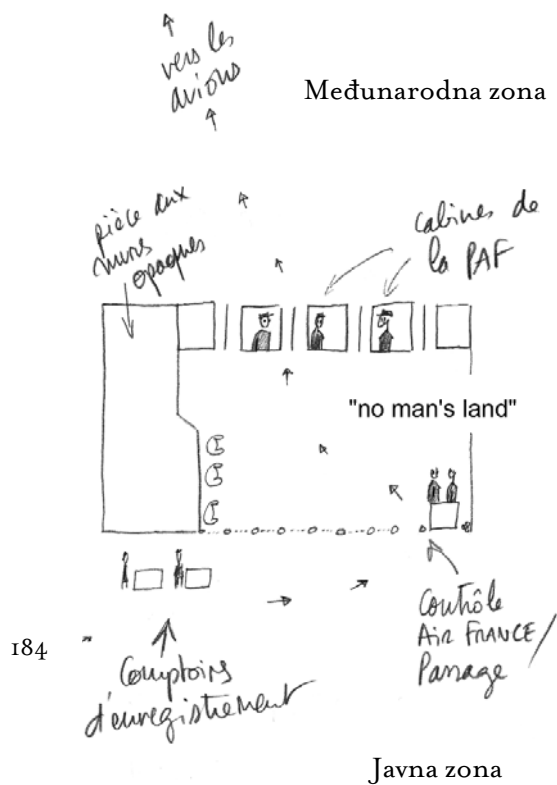
- vatreno oružje
- noževe
- makaze
- hladno oružje
- ili bilo kakav predmet koji liči na oružje.

183

Kontrola putnika. *Departure control air.*

U blizini prolaza nalazi se metalni pult i iza njega tri osobe. To su sigurno čuvari filtera. Prilazim i pitam ih šta se tu nalazi. Da li su oni policajci? Uz smeh me obavestavaju da su oni osoblje Er Fransa. Oni su tu da provere da li putnici imaju kartu za ukrcavanje u avion – *boarding* kartu. Na moje pitanje da li mogu da prođem bez nje odgovaraju da to nije moguće. Pokazuju mi policijsku kontrolu na desetak metara odatle. “S one strane je ‘carinska zona’ koja se tako zove zato što je međunarodna. Kao da ste ovde prešli granicu.”

Između njih i policijske kontrole je prazan prostor, približno deset sa deset metara, sa strane okružen kancelarijama bez prozora. Na levoj strani tri fotelje. Na desnom zidu ogroman reklamni plakat: "Milion telefonskih internet linija u 2003". Pitam čuvara filtera kakav je zvanični status te srednje zone. Je-

dan od njih mi odgovara da je ona tu da "spreči krkljanac". Spazivši izraz iznenađenja na mom licu, objašnjava mi: "Ovo može da zavara; sad je veče, ali ujutru ima mnogo sveta. Kad bi svi ti ljudi mogli da dođu do pasoške kontrole, nastao bi pravi haos. Iz bezbednosnih razloga, takođe." Insistiram: "Dakle, ona zapravo nema nikakav status? Nešto kao *no man's land*?" "Baš tako."

Policija je odvojena panoima od prozirnog stakla. Policajci koji pregledaju isprave putnika sede u tri male zastakljene kabine. Ispred svake kabine trakama je ocrtan uzak prolaz. Iznad dve kabine stoje narandžaste table s natpisom: "Svi pasoši". Iznad treće: "Pasoši EU i Švajcarske".

Ispred jedne od kabina plakat s devet fotografija koje ne mogu da razaznam. Zahvaljujem svom sagovorniku. On mi preporučuje da tražim propusnicu od granične policije da bih mogla da uđem u carinsku zonu. "Tako nešto je moguće?" "Da, ali morate imati mnogo strpljenja."

Po povratku kući, postupam po njegovom savetu i telefonom pozivam PAF.⁸ Službenik mi kaže da moram da se obratim njegovom pretpostavljenom i daje mi broj telefona. Posle četiri-pet poziva – svaki put me upućuju na pretpostavljenog još višeg ranga – na kraju dobijam kancelariju gospodina Tura u

⁸ Police de l'Air se des Frontières – Vazdušna i granična policija.

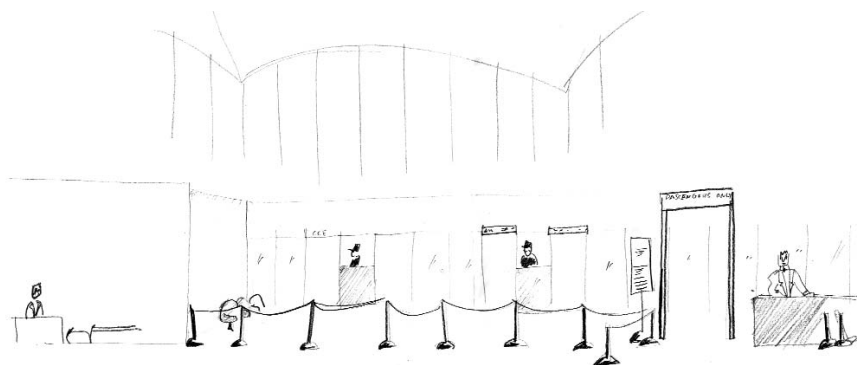

*“Kad bi svi ti ljudi mogli da dođu
do pasoške kontrole, nastao bi
pravi haos.”*

Čuvari filtera.

185

Glavnoj policijskoj upravi. Kažu mi da pošaljem faks, što odmah i činim. Sutradan, u petak, u 7.20 uveče zvoni telefon. Javlja se gospodin Tur. Moj zahtev je odbijen.

Iza filtera – policija.

“Gospodine,

... Želela bih da se sretnem s nekim službenikom PAF-a. Potrebni su mi podaci za moj rad, kao i dozvola da posetim mesta...”

Odlomak iz faksa poslatog g. Turu iz Odseka za komunikacije Glavne uprave nacionalne policije.

Jednog petka uveče, u 19.30:

186

– *Halo, gospođica Olivije? Gospodin Tur na telefonu.*

– *Dobro veče.*

– *Žovem vas povodom vašeg zahteva. Nećemo moći da vam izađemo u susret.*

(Insistiram.)

– *Nema svrhe da insistirate. S obzirom na događaje,⁹ jasno vam je da imamo pametnija posla nego da primamo studente ili studentkinje koliko god oni bili sjajni ili sjajne.*

(Smeje se.)

(Ponovo insistiram.)

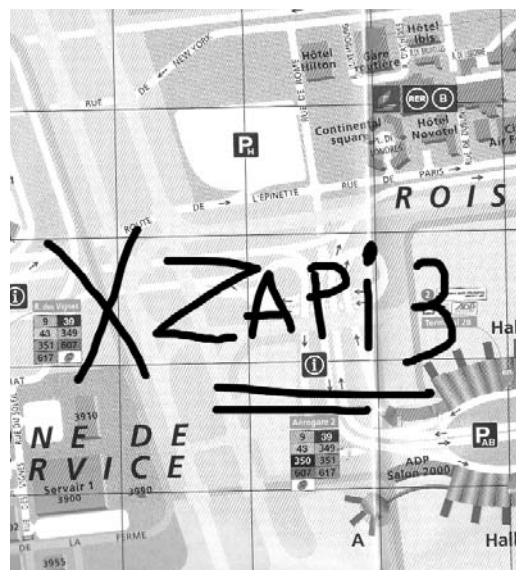
– *Odgovor je ne. Nećete ići u zonu čekanja.*

---

9 Aluzija na napad od 11. septembra, koji se dogodio malo pre tog razgovora.

Ulazak u ZAPI 3

Nezadovoljna odgovorom gospodina Tura, odlučujem da se na njega ne obazirem. Posle međunarodne zone pokušaću da prodrem u ZAPI 3. Ponovo ulazim u voz i po izlasku krećem dole. Tu, na velikoj tabli, razgledam plan Pristupa i Prevoza na aerodromu. Sve je tu, osim ZAPI-ja; on ne postoji ni na planu ni u legendi. Obraćam se vozaču autobusa, koji mi odgovara: “ZAPI 3... o njemu se mnogo govori, ali ja stvarno ne znam.” Na kraju dobijam obaveštenje u jednoj kancelariji i penjem se u autobus 349. Vozač mi na malom planu pokazuje put koji prelazimo.

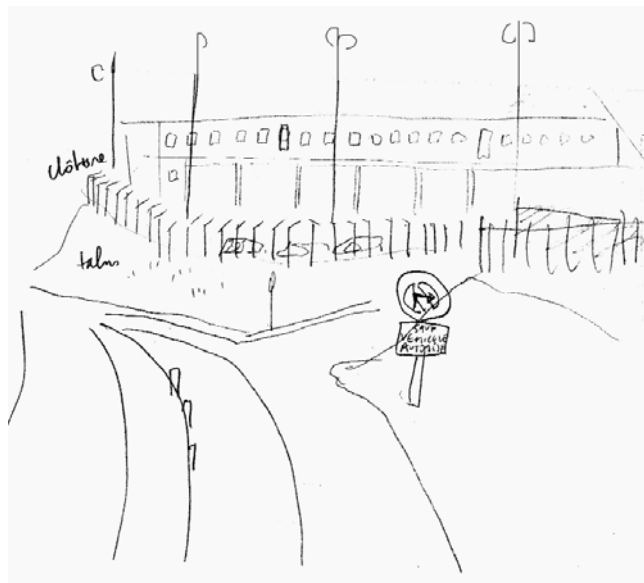
Put preseca parkinge, prolazi ispod nadvožnjaka. Na travnatoj padini raste nekoliko krčljavih stabala, tu je i

ograda. Malo pre prve stanice pokazuje mi zgradu opasanu žicom. To je ZAPI 3. Silazim iz autobusa i krećem ka zgradi. Ona se nalazi na oko 200 metara od stanice i do nje nema trotoara. Mora se ići

blatnjavom padinom ili cestom, uz opasnost da se bude pregažen. Zatim se, odmah iza table na kojoj piše da je skretanje zabranjeno “osim ovlašćenim osobama”, odvaja mala staza koja vodi do

spratna, dugačka, sa zidovima od talasastog metala. Na drugom spratu nalazi se niz malih četvrtastih prozora. Jedna zavesa se pomera. Oseća se miris menze. Približavam se ogradi. Tabla na njoj

188

zgrade okružene rešetkastom ogradom. Ograda nije naročito visoka, ali krajevi šipki zavrnuti su prema unutra a između njih je razvučena bodljikava žica.

Iza ograde a ispred zgrade nalazi se parking, a zatim još jedan pored desnog krila zgrade, gde su i table koje obavestavaju da je jedan parking za posetioce a drugi za osoblje. Između ograde i parkinga pruža se travnati prostor s nekoliko tankih, kržljivih stabala i vrlo visokim svetiljkama. Zatim još jedna, mnogo viša ograda i iza nje zgrada. Zgrada je očigledno nova, niska, dvo-

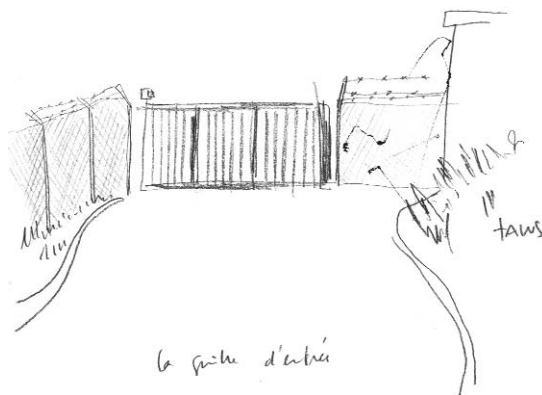
obaveštava posetioce: “Ova zgrada je pod video nadzorom.”

Tu je i mali interfon. Pritiskam zvono. Javlja se jedan glas i tražim da mi otvori. Rešetka polako klizi ulevo. Prva prepreka je savladana.

Bodljikava žica.

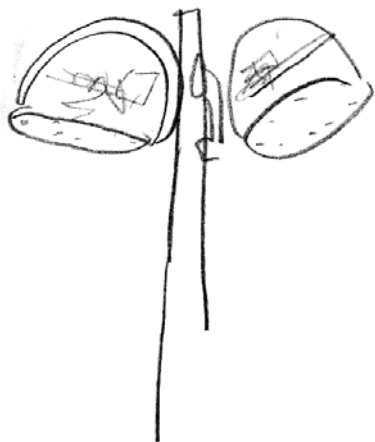

Rešetka.

Sad se nalazim između dve rešetke. Prelazim parking za posetioce na kojem stoji šesnaest automobila. Otvaraju se mala vrata na drugoj ogradi, onoj sa interfonom. Više nema prepreka između mene i zgrade. Na ulazu je mali trem

okrečen u žuto. Očigledno je neko hteo da zgrada izgleda veselo, ali nema šanse. Sve je novo i dobro održavano, ali opšti utisak je vrlo sumoran. Policijska prostorija, sva u staklu, gleda i napolje i unutra. Prilazim, daju mi znak da uđem.

189

Svetiljke.

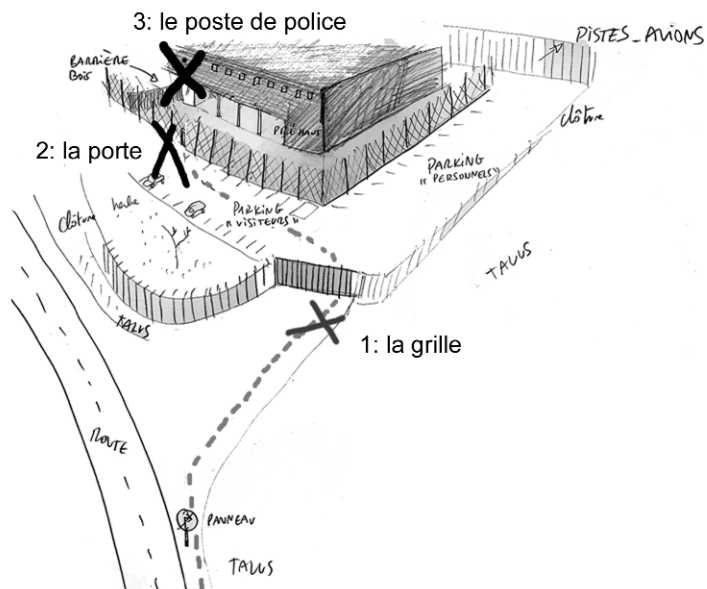

Na krovu: alarm?

Između dve žičane ograde (Fotografija Amnesty).

190

Plan mog kretanja.

U zgradi sam, u malom predvorju – otprilike tri sa pet metara – gde se nalaze dve klupe, automat za bezalkoholne napitke i korpa za smeće. Zastakljena vrata s moje leve strane vode u policijsku sobu u kojoj ima desetak policajaca. Na vratima veliki natpis: *Žabranjeno osim za policiju*. Jednom policajcu koji je upravo izašao odatle kažem da sam studentkinja i da želim da obiđem to mesto. On se smeje i odgovara mi da idem da vidim s njegovim šefom. Pošto je šef u sobi, krećem ka vratima. Rečju, pokretom ili stavom tela svi mi daju na znanje da se

ne šalim. Crna linija na podu je neprekoračiv prag za svakog ko nije policajac. Šef izlazi i objašnjavam mu svoj zahtev. Kaže mi da je to apsolutno nemoguće, da ne smem tu da uđem. Izgleda mi uznemiren i telom me gura prema izlazu. Nastavljam da mu govorim o svom istraživačkom radu, ali to ga ne zanima. “Ma ne možete, ovo je jedan...” Umesto poslednje reči izgovara novu rečenicu: “Ovde čuvamo ljude.” Svesna sam da izgledam razočarano, ali mu ipak zahvaljujem. “Vama na usluzi”, odgovara mi. To ga ništa ne košta...

191

Službena policijska prostorija u ZAPI-ju 3

Izlazak iz ZAPI-ja 3

Malo se zadržavam ispred ograde. Jedna žena koja je upravo došla autom pita me da li je “dobro što ovde zatvaramo Afrikance”. Glasu policajca koji je ispituje preko interfona objašnjava da je došla u posetu gospodinu Tom i Tom. Ona ulazi. Jedan policijski automobil izlazi, a drugi ulazi. Izlaze dva civilna automobila. Ulazi jedan kamion Crvenog krsta. Spremam se da krenem, kad najednom izlazi jedan mladi Afrikanac, pešice. Odmerava me pogledom pre nego što upita gde može da nađe taksi. Predlažem mu da pođe sa mnom do aerodroma. Pitam ga da li je bio u poseti. “Ne, oslobodili su me.” Oprezan je, neprestano kruži pogledom oko sebe. Ide na železničku stanicu Lion. Kada smo stigli na aerodrom, predlažem mu da se sa mnom vrati u grad vozom. Zahvaljuje mi se, ali se ipak odlučuje za taksi. U ruci čvrsto drži krupnu novčanicu... Slobodan je.

Poseta sudu u Bobinjju¹⁰

Za Roasi je nadležan sud u Bobinjju. Tu se održavaju suđenja “zadržanim licima”. “Sudija nadležan za član 35 *quater*” odlučuje o tome da li će oni biti zadržani u zoni čekanja ili oslobođeni. Dok s policajcem prelazi put između trenutnog boravišta i suda, stranac je sve vreme u zoni čekanja. Zato jednog jutra odlazim u sud.

Bobinji – dvadeset minuta metroom. Sud je deo gradskog kompleksa puteva, sivih zgrada, pasarela i stepeništa. To je najčistiji stil sedamdesetih godina; male kocke u plavoj boji ili od cigle, s mnogo sićušnih prozora i mnogo biljaka unutra. Na ulazu kontrola tašni i kaputa i prolazak kroz x zrake.

Poranila sam, a sudija kasni. Dva sata čekam da me primi. Koristim priliku da nešto naučim slušajući razgovor policajaca.

Prva kontrola.

Sudska dvorana je mala, šestougona, okrečena u belo i svetložuto. Na velikom betonskom stubu stoji preporuka

193

“55 dosijea danas.”

---

¹⁰ Severoistočno predgrađe Pariza.

Sudija.

194
advokatima da pomognu u pripremama dosijea kako ne bi dolazilo do zastoja. Na ulazu dva policajca. U dnu dva velika kancelarijska stola: zapisničari. Desno od

Prevodilac.

njih, za malim stolom, policajac PAF-a i ispred njega gomila dosijea. Dolazi jedna sitna žena koja seda pored njega i odmah se zaogrće crnom togom: predstavnica zakona.

Poziva se više prevodilaca, u zavistnosti od maternjeg jezika zadržanih osoba, koje retko govore francuski. Razgovara se kratkim rečenicama, traže se samo neophodne suve informacije vezane za saslušanje – toliko je vreme dragoceno.

Zapisničari.

Ovaj mladić čeka na red. On je iz Angole i odgovara na portugalskom. Pošto je očigledno maloletan, sudija ga oslobađa. “Recite mu da ćemo ga odvesti u dom i posavetujte mu da tamo i ostane. Mogao bi da padne u ruke rđavim osobama i da doživi stvari gore od onih koje je dosad doživeo.” On kaže da ima petnaest godina i da ne poznaje nikog u Francuskoj.

Tu su nekoliko advokata (jedan državni advokat i više privatnih), tri Afrikanca i jedna žena koja liči na Alisu Saprič...^{II}

Sudija ne oslobađa nikog osim dvojice maloletnika i grupe Kurda zbog nepravilnosti u postupku: na aerodromu su im policajci doveli arapskog prevodioca...

Videla sam kako defiluju Afrikanci iz svih zemalja, Arapi, Kurdi... sve se događa neverovatno brzo; advokati ne postižu gotovo ništa. Mnogi pogledi su skriveni iza vela. Kako ti ljudi razumeju situaciju u kojoj su se našli? Šta su doživeli pre nego što su sleteli ova-
mo?

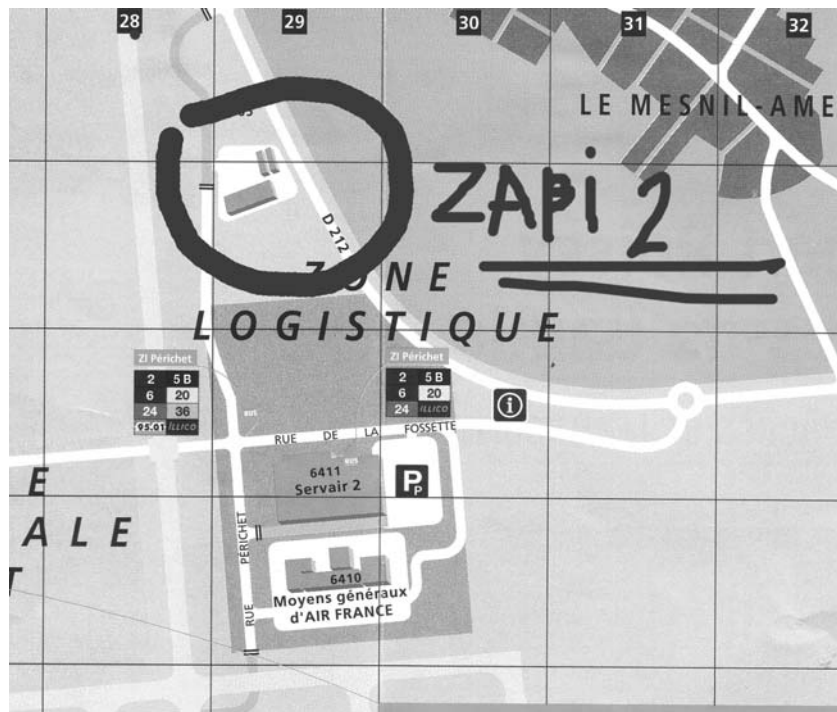
Izlazim iz suda otečenih nogu.

II Francuska glumica jermenskog porekla (1916–1990).

Ulazak u ZAPI 2

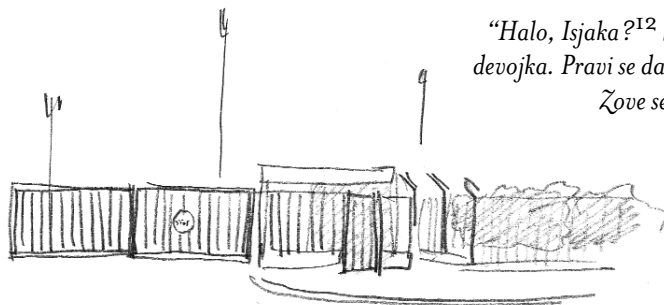

196

Na planu aerodroma ucrtan je centar za administrativno zadržavanje (CRA) u čijem se okviru nalazi ZAPI 2, ali njegovo ime nije upisano.

Do ZAPI-ja 2 stiže se još teže nego do ZAPI-ja 3. Na Roasiju četrdeset pet minuta čekam autobus broj 6 koji će me tamo odvesti. On najzad dolazi i više putnika se ukrcava. Vode nas daleko od RER-a. Vozač mi prstom pokazuje pravougaonu zgradu na velikoj livadi u blizini pista. Izlazim i krećem ka njoj sigurna da će mi zabraniti da uđem kao i u

ZAPI-ju 3, ali ipak želim da pokušam – tek da vidim dokle se može ići. Pored mene ide mlada žena koja je pošla nekom u posetu. Objašnjavam joj svoje istraživanje i kažem kako nema nade da će me pustiti. “Pođite sa mnom! Dovoljno je da kažemo da ste mi vi prijateljica! Ja sam Alisja, upoznale smo se na gimnastičkom turniru, hmm, recimo u Au-

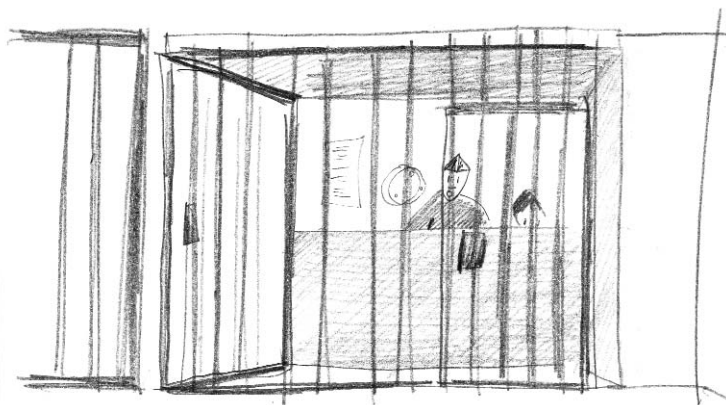

*“Halo, Isjaka?¹² Sa mnom je jedna
devojka. Pravi se da je poznaješ. Okej?
Žove se An.”*

straliji. Okej?” Očarana sam. Ostaje mi oko 200 metara da naučim imena svojih novih prijatelja.

Stigle smo do ulaza. U okviru zelene rešetke, iste kao u ZAPI-ju 3, nala-

ima više policajaca. Malo smo sačekale i onda je došao red na nas. Obrele smo se u maloj prostoriji – otprilike jedan i po sa dva – koju je iza nas zatvarala rešetka, a ispred sto, na desnoj strani zid, a na

Ulaz

ze se zatvorena vrata. Ispred njih čeka nekoliko muškaraca. Iza rešetke je sto koji služi kao kontrolni punkt. Unutra

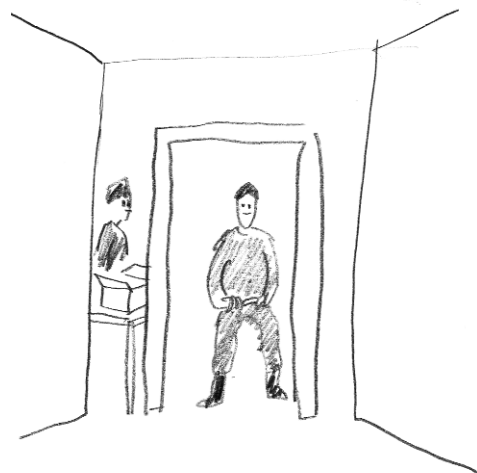
levoj druga vrata, i ona zatvorena, i ona u sklopu rešetke. Pružile smo isprave policajcu koji nas je pitao, kroz higija-

¹² Alisja i Isjaka nisu njihova prava imena.

fon, koga posećujemo. Na staklu kancelarije nalazi se plakat sa uputstvima za posetioce.

Zabranjeno je donositi hranu.
Poseta traje najviše jedan sat.
Posete se završavaju u 17.15.
U slučaju neprimerenog ponašanja
poseta će biti prekinuta.

198

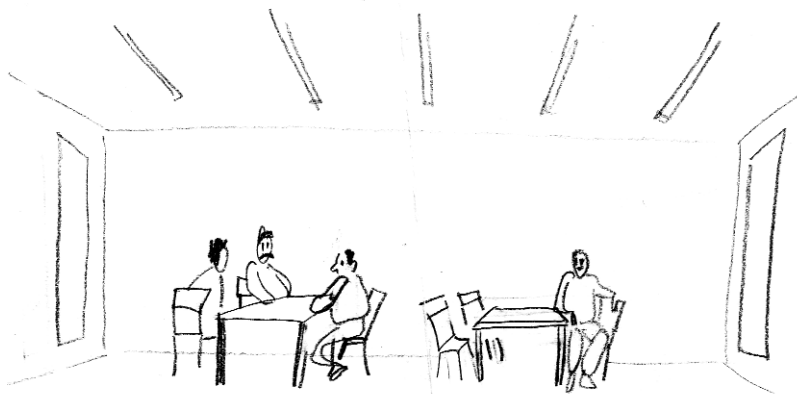

X zraci.

vrata i izlazimo na parking na kom su parkirana civilna i vojna vozila. Vidimo zgradu od crvene cigle s malim prozorima. Na jednom od njih vidim jednog muškarca. Ceo prostor je opasan visokom žičanom ogradom. Ulazimo u belu montažnu kuću. Na ulazu su toaleti i aparat sa x zracima. Preturaju nam po torbama. Mali fotoaparat koji sam sakrila u postavi jakne oglašava se zvonjavom. Policajac ne obraća pažnju.

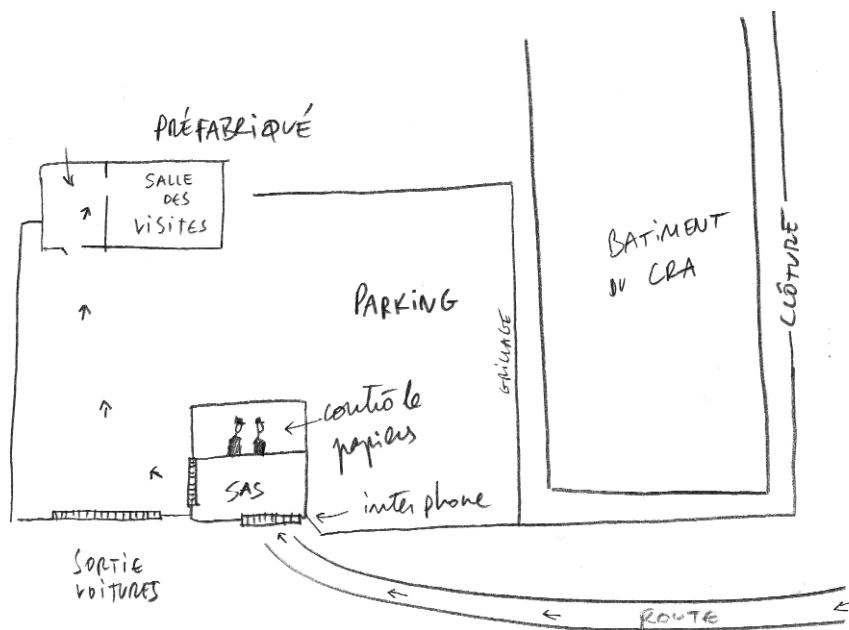
Ulazimo u prilično prostranu i praznu salu s niskom tavanicom. Na bočnim zidovima su dva uska zavarena prozora; kroz njih prodire dnevna svetlost. Jedan gleda na parking koji smo prešle, a drugi na prostor iza montažne kuće. Nema suvišnog nameštaja, nijednog predmeta osim prazne stolice koja stoji uz zid i dva stola sa stolicama pored suprotnog zida. Za jednim stolom razgovaraju tri muškarca koji liče na Turke. Za drugim sedi krupan čovek. On čeka nas. Grlim ga kao starog prijatelja. To je Isjaka. Alisja i ja sedamo na dve stolice naspram njega.

Isjakina priča je neverovatna. On je iz Obale Slonovače, a već godinama živi u Italiji. Ima jedan pasoš Obale Slonovače i jedan italijanski. Nedavno je odlučio da poseti porodicu u Obali Slonovače i da se dan-dva zadrži u Parizu kako bi video prijatelje i obavio neke kupovine. Po sletanju na aerodrom u Roasisju policija počinje da mu pravi probleme zbog pasoša. Isjaka se nervira, ton raste, ostali putnici ulaze u avion i nastavlja putovanje. Njega odvođe u pritvor, a zatim na sud, gde ga osuđuju na boravak u centru za administrativno zadržavanje, pa na proterivanje... i trogodišnju zabranu stupanja na teritoriju

U montažnoj kući.

Francuske. Imao je kartu kao i svaki drugi putnik i posle nedelju dana pritvora dva policajca sprovede ga do aviona.

Naš put do montažne kuće.

Celu posetu nadgleda policajac koji sedi na stolici. Drugi policajci ulaze i izlaze opušteno razmenjujući kratke rečenice i pozive.

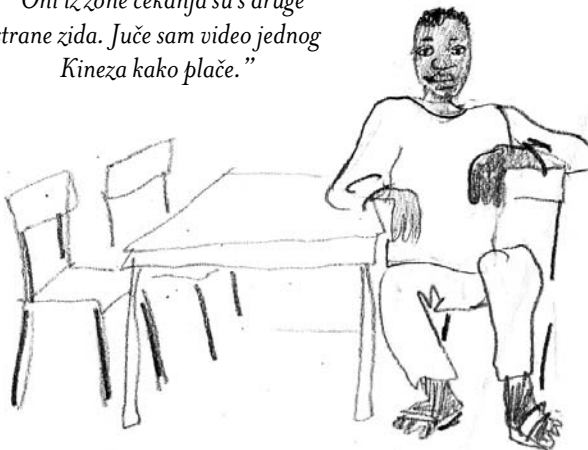
200

“Hajde, reci šta želiš da znaš?” pita me Isjaka. Opisuje mi smeštaj. “Sobe su dvokrevetne, s krevetom na sprat. Uveče nas zaključavaju.” Kaže da mu je dosadno, da je prostor za šetnju veoma skućen. On je u srednjem delu Centra. “Razdvojeni smo zidom. Jedemo u istoj trpezariji, ali u različito vreme.”

U sali vlada ohrabrujući žagor. Muškarci iza nas i policajci koji ulaze i izlaze govore veoma glasno. To nam omogućuje da razgovaramo bez (prevelikog) straha da će nas neko čuti. Ipak smo malo napeti. Alisja počinje nervozno da se smeje dok se izvinjava.

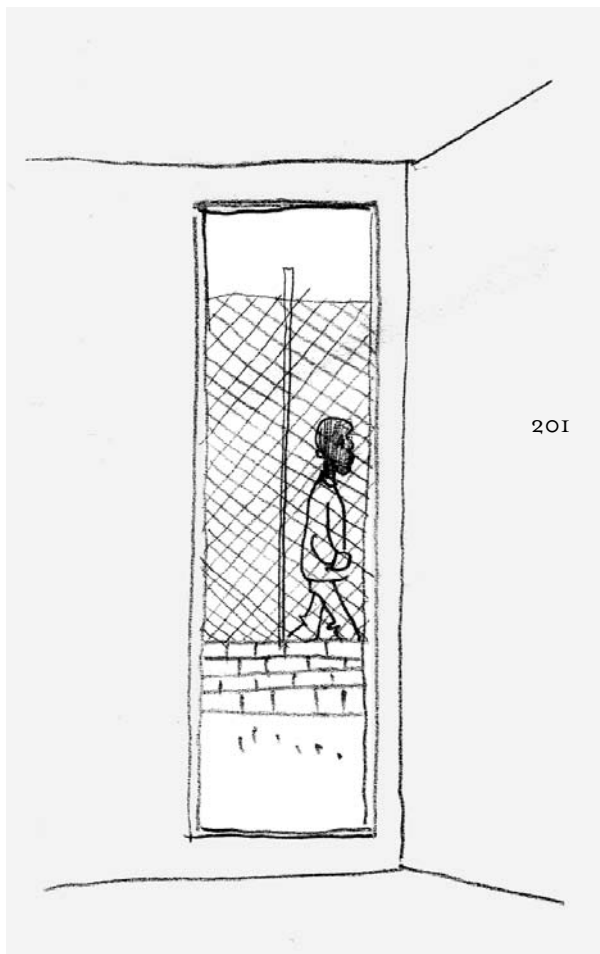
Nekoliko minuta pre kraja posete ustajem i spremam se da krenem da bi ih malo ostavila nasamo. Policajac koji sedi doziva kolegu da me isprati. Pitam ga smem li da upotrebim toalet. “Uh, uh, ne bih vam savetovao”, kaže. Napo-

“Oni iz zone čekanja su s druge strane zida. Juče sam video jednog Kineza kako plače.”

lju ga pitam smem li da sačekam prijateljicu na parkingu. On odmahuje glavom, ja insistiram. “Ne, ovde ne smete. Ovo je prostor žandarmerije.” Zapravo, nijedan posetilac ne sme ni u kom trenutku da ostane sam. Pita me: “Vaša prijateljica je njegova devojka?” Prati me sve do policijske sobe gde mi vraćaju dokumenta. Izlazim. Napolju je hladno, ali se mnogo lakše diše.

Konačno sam uspela da uđem u zonu čekanja, tačnije u njen vrlo mali deo – mali deo “mesta za smeštaj”. Sećam se gomile policajaca, redova bodljikave žice i rešetki, ružnoće tog mesta i strepnje s kojom sam mu prilazila. Da nije bilo ovog istraživanja nikad ne bih posumnjala u svoj prvi utisak da je to zatvor za strance.

201

Kroz jedan prozor
primećujemo Isjakinog
“kolegu” u prostoru za šetnju.

PUTANJA 3: ZONA ČEKANJA – MNOGO PITANJA

Zona čekanja u Roasiju – nedostupno mesto

202 Pokušaj da se opiše zona čekanja u Roasiju prava je glavolomka. Zakon koji se na nju odnosi koristi topografske termine: “Zona čekanja se proteže od mesta ukrcavanja... do mesta registrovanja... ona može obuhvatati mesto za smeštaj...” I samo njeno ime – zona – prostorni je termin. Zapravo, topografija zone čekanja je sporna baš kao i njena pravna definicija. Onaj ko pokuša da definiše zonu čekanja ubrzo će shvatiti da to uopšte nije mesto, već stanje u kojem se neka osoba nalazi. Tako zona čekanja može biti lokalizovana, na primer kao prostor za smeštaj, ali može da se proteže i na druge prostore, kao što je međunarodna zona. Pored toga, kao status određene osobe, ona može pratiti tu osobu kud god se ona kreće i tako prisvajati druge prostore. I na kraju, zona čekanja može biti mesto bez tog statusa: neke osobe čekaju iako nisu u zoni. Ali ipak su fizički na nekom mestu! Tako bi se moglo govoriti o “mestu čekanja u zoni čekanja” i “mestu čekanja van zone čekanja”. Ako mislimo da se izgradnjom novog centra, posebno projektovanog za zonu čekanja rešava problem, varamo se. Time se zapravo skriva naličje medalje: zona čekanja prati stranca kud god on ide, na druga mesta koja ostaju u senci.

ZAKON?

Član 35 *quater* ukaza od 2. maja 1945:

Stranac koji uđe u Francusku može biti zadržan u zoni čekanja.

Ona se proteže od mesta ukrcavanja i iskrčavanja do mesta gde se vrši pasoška kontrola.

Ona može obuhvatati jedan ili više prostora za smeštaj stranaca, gde su obezbeđeni uslovi hotelskog tipa.

Stranac je u svakom trenutku slobodan da napusti zonu čekanja i ode na bilo koje odredište izvan Francuske.

Mnogi pravници smatraju da je zona čekanja “pravna fikcija” regulisana specijalnim zakonom: za nju, kao međunarodnu zonu, zapravo bi trebalo da važe međunarodni zakoni, ali realnost je da tu važi francuski zakon (zakon o strancima iz 1945, koji je u međuvremenu često dopunjavan). Do 1992. zona čekanja nije pravno postojala, iako je postojala u stvarnosti. Bilo je to mesto izvan zakona. Sada više nije tako, ali zakon je sporan: lice u zoni čekanja ne smatra se “privitvorenim” nego “zadržanim”, jer teorijski može svakog časa da ode.

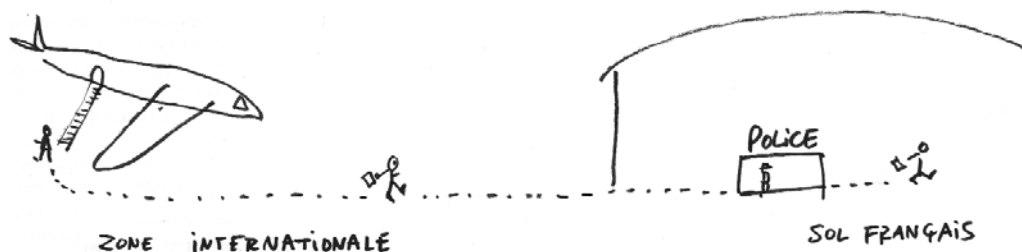

Ta osoba je zapravo lišena slobode. Pravosuđe interveniše tek posle 48 sati, a taj rok – bez premca u Francuskoj – može se produžiti za još toliko (ukupno do četiri dana). Reč je o sistemu koji baca ljagu na francusko zakonodavstvo.

Kako se dospeva u zonu čekanja?

Putnik iz aviona koji je sleteo na aerodrom Roasi iskrcava se u međunarodnu zonu. To je prostor između tačke sletanja i mesta gde se obavlja pasoška kontrola. Taj prostor je na tlu, ali pravno još nije francuska teritorija. On obuhvata prolaze između aviona i terminala, restorane, *duty free* prodavnice, usluge kao što su toalet i telefoni... Većina putnika bez problema prolazi pasošku kontrolu. Tranzitni putnici prelaze u drugi avion ne napuštajući međunarodnu zonu. Putnik koji ne prođe pasošku kontrolu ne stupa na francusko tlo.

Međunarodna zona.

Francusko tlo.

Broj osoba koje su upućene u zonu čekanja:

1996: 5.646
1997: 5.578
1998: 10.265
1999: 9.308
2000: 8.136
2001: 23.072

Izvor: Ministarstvo unutrašnjih poslova.

204 **Ko se može naći u zoni čekanja?**
Tri vrste putnika imaju izgleda da se upoznaju sa zonom čekanja.

Odbijeni: oni nemaju dokumenta¹³ neophodna za stupanje na francusku teritoriju: vizu, pasoš i/ili rezervaciju hotela... ili su njihove isprave falsifikovane. Ili pak PAF izražava sumnju da postoje takve nepravilnosti. Tim putnicima nije dozvoljeno da uđu u Francusku.

“Prekinuti tranzit”: to su putnici koji na svom putovanju prolaze kroz Francusku, a tranzit iz nekog razloga ne može da se obavi. Na primer, vazduhoplovna kompanija ih ne pušta u avion ili ze-

mlja u koju su krenuli odbija da ih primi, pa ih vraća u Francusku kao zemlju tranzita.

“Tražioci azila”: oni se iskrcavaju iz aviona i traže azil u Francuskoj. Kao korisnici prava na azil koje garantuje Ženevska konvencija (1951), ne moraju da pokažu isprave da bi podneli zahtev za azil. Administracija ih smešta u zonu čekanja dok ne proveri da li je njihov zahtev “očigledno osnovan”. Oni će u zoni sačekati odluku. Ako je odluka pozitivna, mogu ostati u Francuskoj sve dok se ne odgovori na njihov zahtev. Ako je negativna, bivaju vraćeni u zemlju iz koje su došli.

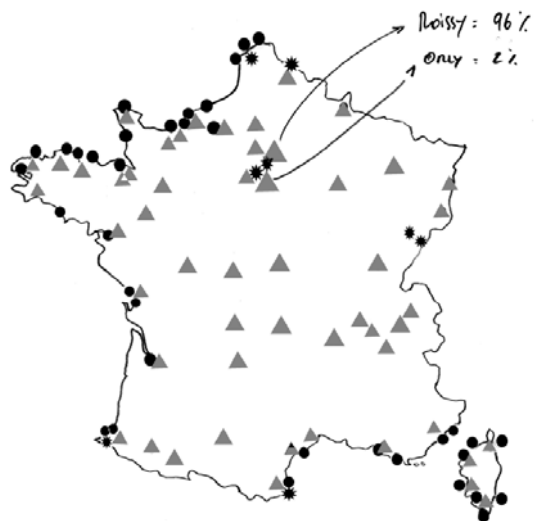
¹³ Ili novac jer kod sebe moraju imati sredstvo plaćanja.

Postotak tražilaca azila među zadržanima u zoni čekanja:

1996: 526 (9,3%)	+ 80 maloletnika
1997: 1.010 (18%)	+ 254 maloletnika
1998: 2.484 (23%)	+ 603 maloletnika
1999: 4.817 (51%)	+ 780 maloletnika
2000: 11.695 (50,52%)	+ 1.070 maloletnika

Izvor: Ministarstvo unutrašnjih poslova.

- ▲ zone čekanja na aerodromima
- zone čekanja u lukama
- ★ zone čekanja na stanicama

122 zone

U Francuskoj postoje 122 zone čekanja na stanicama i aerodromima i u lukama. Ustanovio ih je upravnik policije i njihova konfiguracija znatno varira. 205

Moje istraživanje je ograničeno na aerodrom Roasi jer on prima gotovo 96 odsto tražilaca azila¹⁴ (tu sleću avioni iz zemalja velike emigracije: afričkih, azijskih...). Drugi zahtevi podnose se na Orliju (2 odsto), u Lionu i Nici i u lukama Kalea i Marseille. Zona čekanja u marseljskoj luci, na primer, smeštena je u centru Arenk (koji je pre svega centar za pritvor), gde dolazi nekoliko stotina stranaca godišnje (484 u 1999. godini). Gospodin Mermaz ga opisuje kao "zatvor, i to u vrlo lošem stanju".¹⁵

¹⁴ Godine 2001. čak 98 odsto.

¹⁵ Vidi izveštaj gospodina Mermaza na kraju.

Od 1994. godine zone čekanja mogu se formirati i na stanicama. Tu nema mnogo zahteva jer se stranci vrlo često šalju natrag sledećim vozom, bez obzira na jedan "slobodan dan" predviđen francuskim zakonom.¹⁶

Slična stvar zbiva se i u lukama: prema ANAFE-u¹⁷ nemoguće je znati koliko stranaca ulazi u Francusku preko mora jer njih često šalju natrag pre nego što stupe na tlo i dobiju mogućnost da podnesu zahtev. Od 1997. godine zadržavanje na brodu je zabranjeno, ali praksa varira od luke do luke.

I taj problem je u delokrugu ANAFE-a.

Prekomorske zone

206 Kineski *boat-people* koji su se iskrkali u Novoj Kaledoniji 1997. godine, a kasnije na Gvadelupeu (1999) otkrili su da u prekomorskim teritorijama ne funkcionišu procedure azila. Zahvaljujući procesima koje su vodili advokati i ANAFE, sistem zadržavanja u zoni čekanja danas se odnosi i na prekomorske teritorije, a na njih se proteže i nadležnost OFPRE¹⁸ i komisije za pomoć izbeglicama.

U stvarnosti, prema ANAFE-u, zaista funkcioniše samo jedna od dvadeset zona čekanja u Gvadelupeu: "... izgleda da samo jedna lokacija u središtu aerodroma Pol Karaib služi u isti mah kao centar za policijsko zadržavanje, zona čekanja i pritvorni centar..." (Izveštaj ANAFE-a). Zahtevi se uglavnom odbijaju.

Pozivam telefonom PAF u Gvadelupeu i mladu ženu koja se javlja na telefon pitam zašto u prekomorskim oblastima ima toliko zona čekanja. "Samo trenutak, daću vam mog šefa."

Šef mi kaže: "Eh, ne možemo da vam damo tu vrstu informacija preko telefona. Morate poslati pismo direktoru tog odseka PAF-a s vašim imenom i adresom..." Tražim da mi da broj faksa, a on me prebacuje svojoj nadređenoj. Gospođa me pita šta me zanima i iz mesta odgovara:

– Zato što postoji kontinentalni Gvadelupe i mnogo ostrva. Sen Marten, Sen Bartelemi itd. Gvadelupe ima mnogo ostrva.

– I sve zone čekanja funkcionišu?

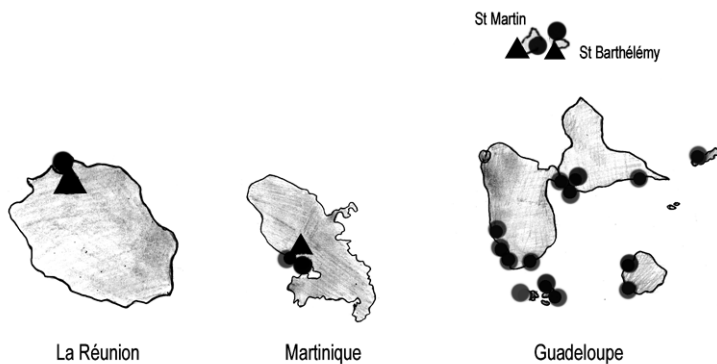
– Naravno! Kontrolišemo svaki brod koji stigne!

---

¹⁶ Stranac kojem je zabranjen ulazak u Francusku ne može biti vraćen u zemlju porekla pre isteka jednog slobodnog dana, to jest jednog celog dana od 0 do 24 sata, osim ukoliko potpiše pristanak (Zakon o strancima iz novembra 1945. godine).

¹⁷ *Association national de soutien aux frontières pour les étrangers* (Nacionalno udruženje za podršku strancima na granicama).

¹⁸ Office Français de Protection des Réfugiés et des Apatrides (Francuska kancelarija za zaštitu izbeglica i apatrida).

- Odakle dolaze ljudi koji se šalju u zonu čekanja?
- Sa svih strana ... sa engleskih ostrva, iz Dominikanske republike, Antigve, Antila, Sen Vensana...

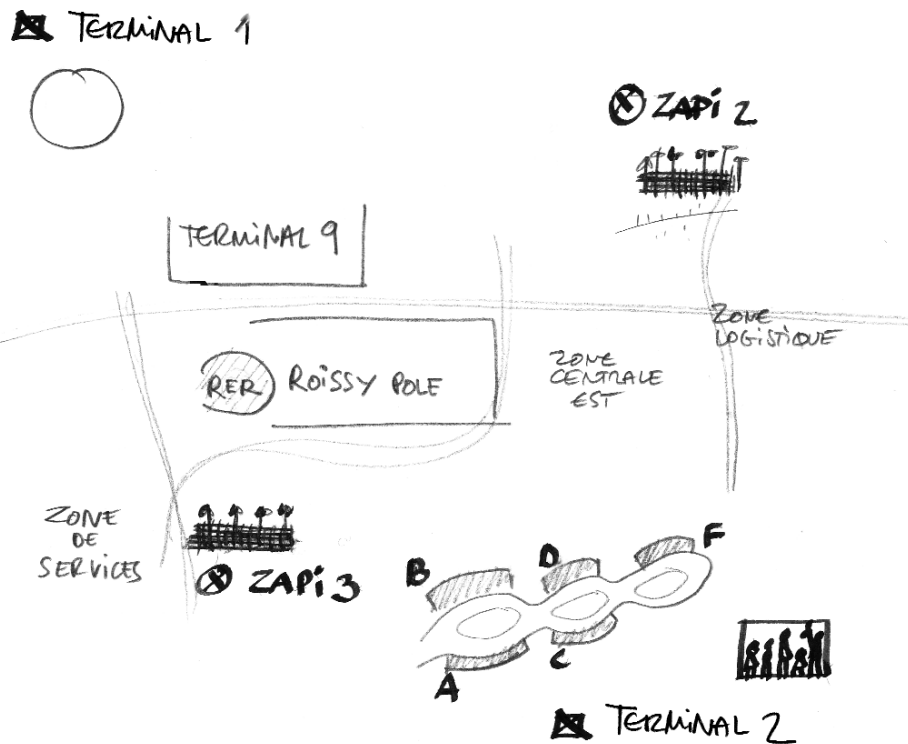
207

Roasi: opis stanja

Granice zone čekanja određuje upravnik policije prema potrebama. Na Roasiju ona zvanično obuhvata prostore za smeštaj nazvane ZAPI 1, ZAPI 2 i ZAPI 3 i spornu zonu čekanja, međunarodnu zonu, policijske prostorije i neke delove terminala.

208

- ⊗ : Zona čekanja sa smeštajem.
- ⊠ - Policijski punktovi i terminali.

Smeštaj

Nakon što ga PAF registruje, stranac može da čeka nekoliko sati u nekoj policijskoj prostoriji ili na terminalu. Uveče mora da bude odveden u prostor za smeštaj.

Zona čekanja može da "obuhvata jedan ili više prostora za smeštaj stranaca, gde su obezbeđeni uslovi hotelskog tipa."

209

ZAPI I

ZAPI I više ne postoji. On se sastojao od dva sprata hotela Ibis (sada Arkada) u Rosasiju, koje je Minsitarstvo unutrašnjih poslova rekviriralo od grupe ACCOR¹⁹ za 1,6 miliona franaka mesečno. Zahvaljujući raznim aktivnostima u vezi s tim mestom, ono je zatvoreno 2001. godine, kada je otvoren ZAPI 3.

POČISTITI: KRV I BUBAŠVABE

Ova preporuka bila je okačena na vrata hodnika za vreme jedne posete raznih udruženja.

---

19 Jedan od najvećih hotelskih lanaca na svetu.

Hodnik hotela (Fotografija Olivijeja Obera).

210

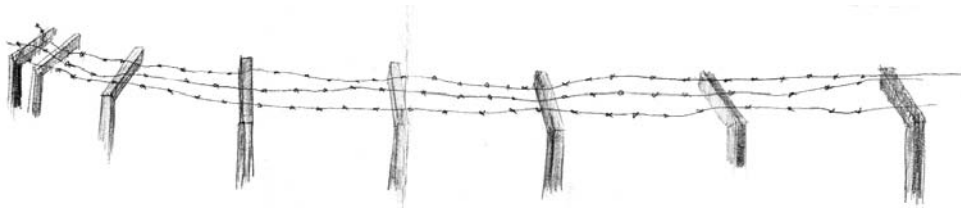
“To nije tajna, ali postoji bojazan da bi kruženje informacija moglo naškoditi ugledu lanca Artel. Policijska prefektura u Bobinjiju ili Ministarstvo unutrašnjih poslova – u krajnjoj liniji, to je isto – koriste sobe da smeste imigrante čija je situacija neregularna dok ne pronađu neki avion da ih pošalju na trag... Ljudi dolaze ujutro i uveče, i retko tu provode duže od jednog dana... Izabrali su Artel zato što je to najpraktičniji hotel na aerodromu: začelje zgrade je na stotinak metara od piste. Oni ih spuštaju teretnim liftom, na ulaz za snabdevače! Dole ih čekaju i odvoze u avion. Diskrecija zagarantovana... To su pre svega crnci i Arapi... Ilegalni imigranti koje su uhvatili bez dokumenata... Ima dana kad vlada prava gužva... Trpaju ih po pet-šest u jednu sobu, a onda se danima ništa ne događa.”

Hotel Ibis, opis Didijeja Denenksa

“... iz same arhitekture mesta jasno je da zadržani stranci gotovo nemaju slobodu kretanja jer se ona u suštini svodi na šetanje po hodnicima...”

Izveštaj sudija.

ZAPI 2

Zapi 2 je zapravo dobro omeđen prostor centra za administrativno zadržavanje u Menil-Amelou:²⁰ u julu 2000. kapacitet hotela Ibis nije bio dovoljan za sve strance i onda je polovina Centra za pritvor u Menil-Amelou pretvorena u zonu čekanja. U ZAPI-ju 2, zoni čekanja rezervisanoj za neoženjene muškarce tražioce azila, ima 72 kreveta.

211

CRA u čijem se okviru nalazi ZAPI 2.

---

²⁰ Francuska opština u departmanu Sen-e-Marn.

“ZAPI 2 nije opremljen za kolektivni život. Ljudi provode vreme u uskim hodnicima jer ne mogu da izađu napolje. Sobe su pretesne i stranci očigledno ne mogu da zaštite sopstvenu intimnost, naročito pod tuševima koji su izloženi pogledu. Napolju se nalazi vrlo mali prostor za ‘šetnju’.

Policija upravlja tim mestom i tražiocima azila. Spoljni nadzor (ulaznu kapiju i ogradu) obezbeđuje žandarmerija a snabdevanje se vrši u saradnji sa CRA-om. Administrativni deo sadrži kancelarije policije, PAF-a i OMI-ja²¹ i koristi se kao prostor za lične posete. Smeštajni deo čine tri zgrade, svaka sa dvanaest dvokrevetnih soba. U svakoj zgradi nalaze se četiri sanitarna čvora sa umivaonicima i četiri tuša. Trpezarija se deli sa CRA-om, ali se obeđuje u različito vreme.”

Izveštaj ANAFE-a.

Posebnost ZAPI-ja 3

ZAPI 3 je nov, i za razliku od hotela Ibis i Menil-Ameloá izgrađen je posebno za osobe koje su “zadržane” u zoni čekanja. ZAPI 3 je otvoren uz veliku pompu u januaru 2001. Prostrt je crveni tepih za socijalističkog ministra unutrašnjih poslova gospodina Vajana, koji je tom prilikom održao govor. ZAPI 3 ne pripada državi; izgradila ga je filijala (CWT) grupe ACCOR. Ministar unutrašnjih poslova bio je ponosan što može da pokaže jedno “pristojno” mesto.

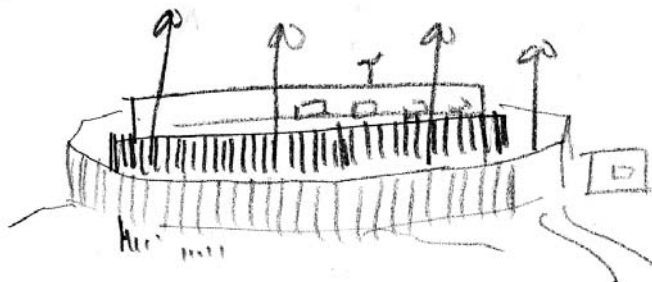
“Postarati se za dostojanstvo tih osoba, to pre svega znači obezbediti smeštajne kapacitete koji odgovaraju uobičajenim normama i standardima.”

G. Vajan

²¹ Office des Migrations Internationales (Kancelarija za međunarodne migracije).

ZAPI 3 je jednospratan pravougaoni blok površine 3.500 kvadratnih metara. Njegovih 160 do 180 mesta popunjeni su ubrzo po otvaranju.

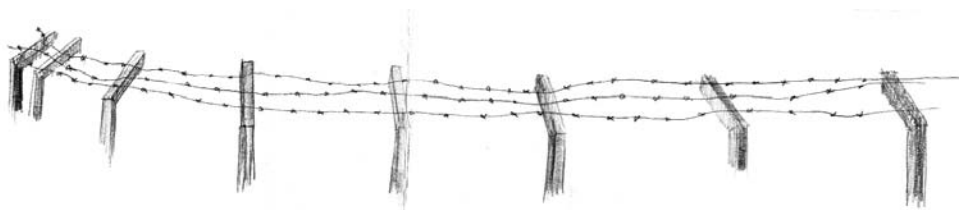
Reklo bi se da je arhitekta Danijel Damon ponosan na svoje delo. Zidovi od belog, narandžastog i žutog betona i plavi talasasti krovovi rezultat su njegove želje da “pomoću boja unese malo sunca” (*Le Monde*, 10. januar 2001).

“Zapravo, dve sale za dnevni boravak zaključane su 13. marta ove godine i izgleda da otad služe kao čekaonica za zadržane strance koji treba da odu iz ZAPI-ja 3 bilo ka terminalu (vraćanje u matičnu zemlju) ili ka Bobinjiju (u sudnicu). Na vratima jedne od dve sale bila je zalepljena etiketa na kojoj je pisalo TGI.²² Ni predvorje u prizemlju ni hodnici na spratu nisu opremljeni stolicama ili klupama. Oni koji ne žele ili ne mogu da stoje prinuđeni su da sede na podu; na spratu je mnogo takvih. Kancelarije, čekaonica, sala za zdravstveni pregled s lekarom i medicinskom sestrom, a tu je i trpezarija sa 66 mesta...”

Izveštaj ANAFE-a.

213

“ZAPI 3 je zatvor”

Ta rečenica se često može čuti. Zaista ima nekih stvari po kojima se ZAPI 3 razlikuje od običnog hotela:

- Iz njega se ne može izaći.
- Okružen je dvostrukom ogradom od bodljikave žice u koju je ugrađen i alarmni sistem.
- Na ulazu je policijska prostorija i celim objektom upravlja policija.
- Prozori su napravljeni tako da se ne mogu otvoriti.
- Vrata na sobama se ne zaključavaju.
- 214 – Zvučnici u hodnicima odjekuju u svako doba dana i noći.
- Pribor za jelo je od plastike.
- Staklene boce i bočice su zabranjene...

Pa ipak, zakon kaže da ZAPI 3 nije zatvor i da su u njemu ljudi “zadržani” a ne “prитvoreni”; pored toga, on nije podvrgnut regulativi koja se odnosi na zatvore, niti tu važe zakoni koji garantuju prava pritvorenicima...

“ZAPI 3 je fasada: sada imaju mesto koje mogu da stave u izlog. U ZAPI-ju 3 se događaju neverovatne stvari, a o tome šta se zbiva na terminalima da i ne govorimo!”

Aktivista ANAFE-a

“Iako mu je namena obezbeđivanje najboljih uslova hotelskog tipa, ZAPI 3 nekima više liči na ‘nov zatvor’ posebno zbog zavarenih prozora u svim prostorijama, bezbednosnih rešetki između službenog dela i dela u kojem se nalaze zadržani stranci, zbog četiri metra visokih redova žice i prisustva automobila CRS-a²³ ispred zgrade. Policija, petnaestak kamera za nadgledanje raspoređenih po celoj zgradi i soba za individualni pretres dalje pojačavaju taj utisak. Da bi se izbegle eventualne tuče ili pokušaji samoubistva, u ZAPI-ju 3 nema ni korpi za otpatke ni jastuka ni kanti...”

Izveštaj ANAFE-a.

Maloletnici u zoni čekanja

215

Zapi 3 nije zatvor – dokaz je to što on “pruža utočište” velikom broju dece. Na primer, 1999. godine 780 maloletnih tražilaca azila prošlo je kroz zonu čekanja, među njima 602 bez pratnje odraslih. Iako po zakonu zatvaranje maloletnika nije dopušteno osim kao “krajnje rešenje”, član 35 *quater* ne predviđa poseban postupak prema maloletnicima: i njih “zadržavaju” do četiri dana pre nego što ih odvedu na sud.

Prostor za rekreaciju u ZAPI-ju 3 (Fotografija Amnesty).

---

23 Compagnies Républicaines de Sécurité.

“... neodgovornost nekih sudija i sumnjivo ponašanje advokata koji su zaduženi da brane te adolescente... u više navrata su privukli pažnju posmatrača. Što se tiče maloletnika koji su u pratnji odraslih, njihova sudbina je ista kao i sudbina njihovih odraslih pratilaca.”

Izveštaj ANAFE-a.

Izbor mesta

ZAPI 3 nije smešten bilo gde, već je izgrađen tako da ima direktan pristup pistama i avionima. Policija odvozi strance automobilom sve do letelice ne prolazeći kroz prostor za ukrcavanje putnika, tako da se cela operacija izvodi mnogo diskretnije nego ranije.

216 Kada su bili smešteni u hotelu Ibis, zadržani su stajali u redu s drugim putnicima, koji su mogli odbiti da putuju s proteranim osobama.

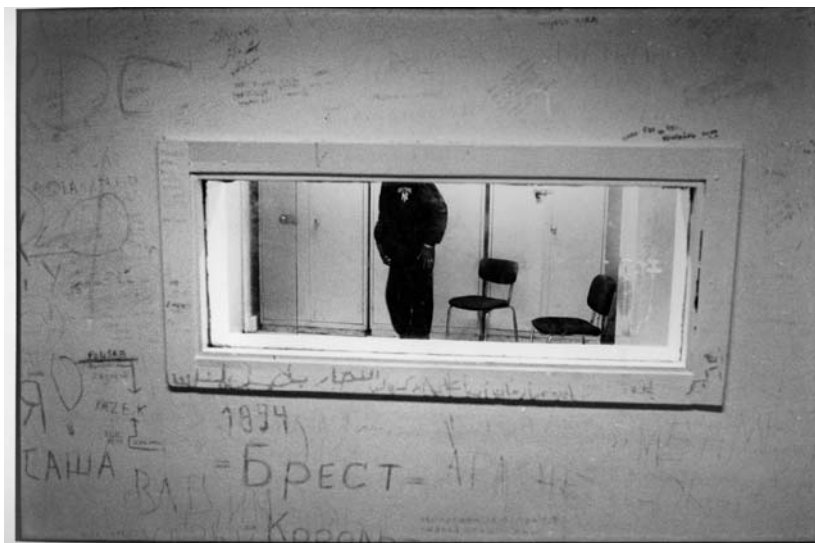

Iz ZAPI-ja 3 vide se avionske piste (Fotografija Amnesty).

**PAF ne priznaje zonu čekanja:
carinska zona**

U teoriji, stranac se ne odvodi do mesta na kom će biti smešten odmah nakon što ga je PAF registrovao. On tokom dana može biti zadržan u stanici PAF-a, ili u slučaju pretrpanosti, u prostorijama koje mu je aerodrom stavio na raspolaganje. One su smeštene u dodatku terminala 2F ili u podzemlju terminala 2A. Zovu ih “tranzitne sale”.

Posle otvaranja ZAPI-ja 3, može se otići samo u salu 2A.

Policijaska stanica

“Kada sam odložio jedno suđenje da bih otišao na Roasi, u policijskoj sobi bilo je oko dvadesetak ljudi. Neki od njih rekli su mi da su tu već tri dana, u prostoriji četiri sa četiri, bez prozora, bez ventilacije, bez toaleta, u zaista sramnim uslovima.”

Sudija Ž. S. Buvije

Policijske prostorije

“Bilo je vrlo prljavo, tanjiri su bili razbacani po podu u vreme posete 16. januara 2001. Prostorija je premalena, oko desetak kvadratnih metara. Tu se često satima zadržava mnogo ljudi (više od deset). Vrućina je često nepodnošljiva, nema ventilacije, prostorija je zaključana spolja, a sa unutrašnje strane vrata nema kvake. U okviru policijske prostorije na terminalu 2F nalazi se poseban minijaturni prostor od 1,5 m² ograđen staklom i zaključan, “za teške slučajeve”. Policijska prostorija na terminalu 2A opremljena je kamerom.”

Izveštaj ANAFE-a.

218 Prema mnogim svedočenjima, u praksi se često događa da zadržani provedu celu noć u policijskoj prostoriji, u vrlo mučnim uslovima. Sve je to, naravno, protivno zakonu.

“... terminali... tamo je stvarno gadno, tu ljudi spavaju na podu i dobijaju batine. Ljudi nas zovu telefonom da nama kažu da su policijske sobe na terminalima pune, iako u ŽAPI-ju 3 ima mesta.”
Aktivistkinja ANAFE-a

Policijska prostorija (Fotografija Olivijea Obera).

Tranzitne sale

“Uslovi su slični onima u policijskim prostorijama. Prostorije u satelitu 7, dve sobe od 16 m² i 8 m², posebno su u lošem stanju. Za vreme jedne posete bile su prljave, a po podu su bili razbacani tanjiri sa ostacima obeda. Prostorije su pregrejane i često pretrpane. Nisu opremljene za spavanje, a ipak je tu 40 osoba provelo noć na podu. Za vreme posete 28. januara 2001. godine u njima je bilo nekoliko greda prekrivenih ćebadima koje, po rečima jednog policajca, služe kao dušek.

Prostorija na terminalu 2A, oko 40 m², podeljena je drvenom pregradom na dva dela. Ljudi se unutra često tiskaju, a 30. decembra tu je bilo tridesetak posetilaca. Smrad je ponekad nepodnošljiv.”

Izveštaj ANAFE-a.

219

Produžeci zone čekanja

Zona čekanja je rastegljiva: kad iskrzne potreba da se “zadržani” premeste, njihov status ih svuda prati. Kao da je stupanje na francusko tlo bila varka: u stvarnosti oni svakim svojim korakom produžuju zonu čekanja, kao da im se ona, da tako kažemo, zalepila za kožu.

Prvi primer: sud

Policija može da zadrži stranca 48 sati, a to se može produžiti za još 48 sati, što znači puna četiri dana. Zatim moraju

pred sudiju koji odlučuje o tome da li će oni biti zadržani u zoni čekanja. To je sudija za "član 35 quater". Suđenja se odvijaju svakog dana tokom cele godine na sudu u Bobinjju. Za vreme suđenja stranci su prisutni, ali su zapravo i dalje u zoni čekanja.

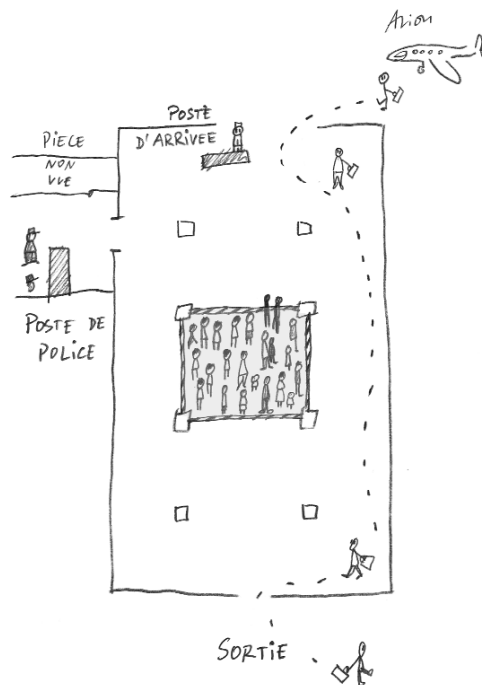

Drugi primer: bolnica

220 Ako je "zadržanoj" osobi potrebna medicinska pomoć šalju je u bolnicu u Olne-sir-Boau ili okolini. Ako tamo ostane dugo, "oslobađaju" je, što znači da se smatra da je ta osoba u Francuskoj. Ali, ako u bolnici provede nekoliko sati, vraćaju je u ZAPI 3 ili ZAPI 2 i smatra se da nije dodirнула francusko tlo.

Improvizovani produžeci

Za prostorno definisanje zone čekanja nadležan je načelnik policije. On može da stvori zone čekanja gde god hoće. Noviji primer je brod pun Kurda koji je 2001. godine stigao na obalu južne Francuske. Načelnik policije je ocrtao zonu čekanja oko mesta na koje je brod pristao.

Na Roasiju, pošto policijske prostorije i terminali više nisu dovoljni da prime reku migranata, PAF improvizuje malu zonu čekanja. To je ono što je Marlena videla jednog dana na terminalu 2F.

“Posle carine stepenicama se silazi u suterren. Tu je sala bila puna stubića koji su držali narandžaste trake za gradilišta. Njima je bila uokvirena zona u koju su stavljali strance. Oni su čekali izloženi pogledima “normalnih” putnika koji su tu da prolazili. Muškarci, žene, deca... Indijci ili Pakistanci.”

“Bili su nagurani u prostor ograđen trakama za gradilišta.”

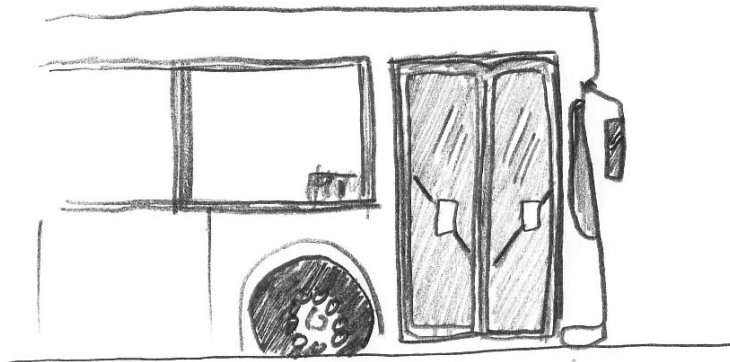
Kad se zona čekanja ukrca u autobus:

Omarova priča

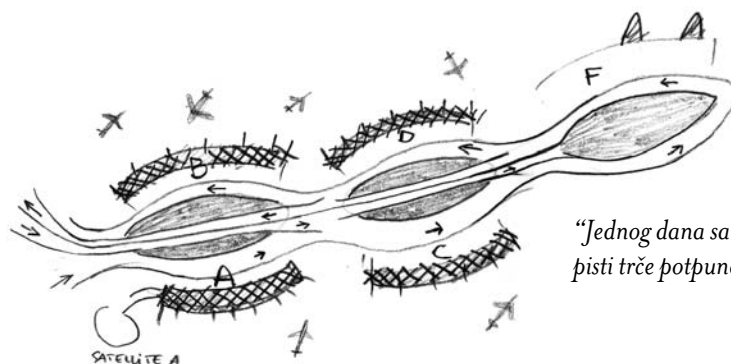
Omar je vozač autobusa u Roasiju. Vrlo je ozlojeđen onim što se zbiva na aerodromu.

“Ogroman je aerodrom, takoreći zaseban departman. Svakog dana možeš da vidiš ljude u zoni čekanja.” Govori vrlo žučno i prati svoje reči laganim tapkanjem po mom ramenu kao da misli da ću ga tako bolje razumeti. Priseća se svega što je video. Radio je “unutra” i to mu je bilo tako mučno da je tražio da ga premeste “napolje”. Crta mi plan i objašnjava: postoje dve linije koje povezuju terminale. “Unutrašnja” je za putnike u tranzitu, na primer one koji iz Njujorka idu za Rim preko Pariza. Oni prelaze u drugi avion ne stupajući u međunarodnu zonu. Njih na primer vodimo na terminal Alfa ili Šarlo” (to jest A ili C). Druga linija povezuje ista ta mesta, ali “spolja”, u javnoj zoni u kojoj svako može da se kreće.

221

Međunarodna zona
→ Kretanje autobusa

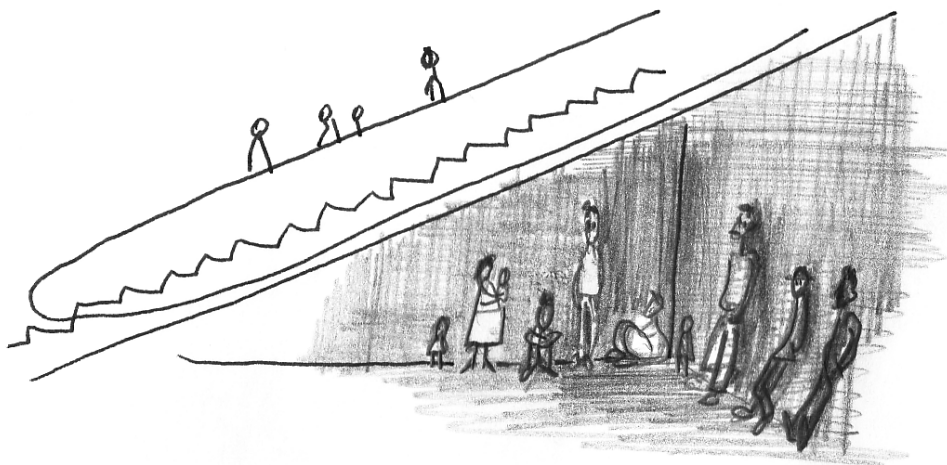

“Jednog dana sam video kako po pisti trče potpuno goli ljudi.”

222 On je visok čovek pedesetih godina. Došao je u Francusku pre više od tri decenije. Reklo bi se da je otvoren i pomalo melanholičan. Tri godine radi na aerodromu Roasi. “Jutros su u zonu čekanja odveli četvoricu mladih Afrikanaca, s lisicama. Ručke su im držali ovako i gurnuli su ih u autobus.” Dok je radio “unutra”, policija je koristila autobuse za prevoz stranaca koji su uhapšeni odmah po izlasku iz aviona. Pitam ga kako je to moguće: zar se ne otkriva tek na pasoškoj kontroli da stranac nema odgovarajuća dokumenta? “Ranije je bilo tako i ljudi su provodili sate i dane. Tu su i spavali, naočigled svim putnicima... Ali pandurima to nije odgovaralo! Sad ih hvataju na izlasku iz aviona. Komandant leta im javlja da unutra ima ljudi bez dokumenata. Čim ti izađu iz aviona, panduri ih hapse, s lisicama, i sve to, odvođe ih pod stepenice i čekaju naređenja.”

“Ukrcajavu ih u autobus s drugim putnicima.”

Stepenice koje pominje povezuju tlo sa zgradom terminala.

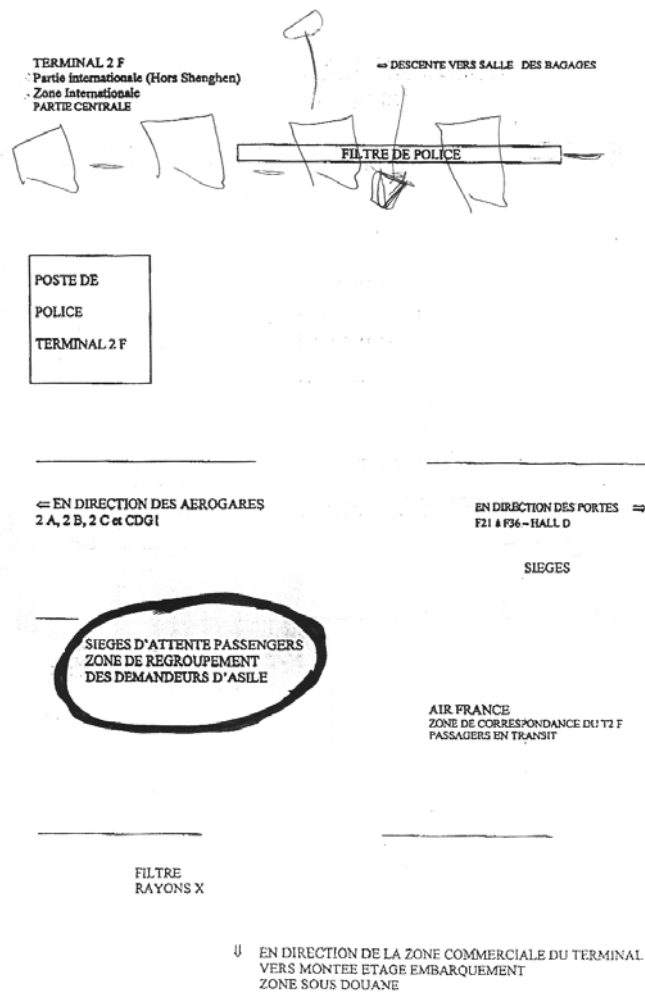
223

“Zatim kad dobiju naređenje da ih ukrcaju u ovaj ili onaj avion, potrpa-ju ih u autobus. Pozadi, jer su normalni putnici napred.” Kaže mi da se u početku budio usred noći misleći na ljude s lisicama na rukama. “Ma prosto sam bio bolestan. Želeo sam da izađem iz autobusa da i meni stave lisice. Onda sam zatražio od šefa da me prebaci napolje.”

Čekanje izvan zone čekanja

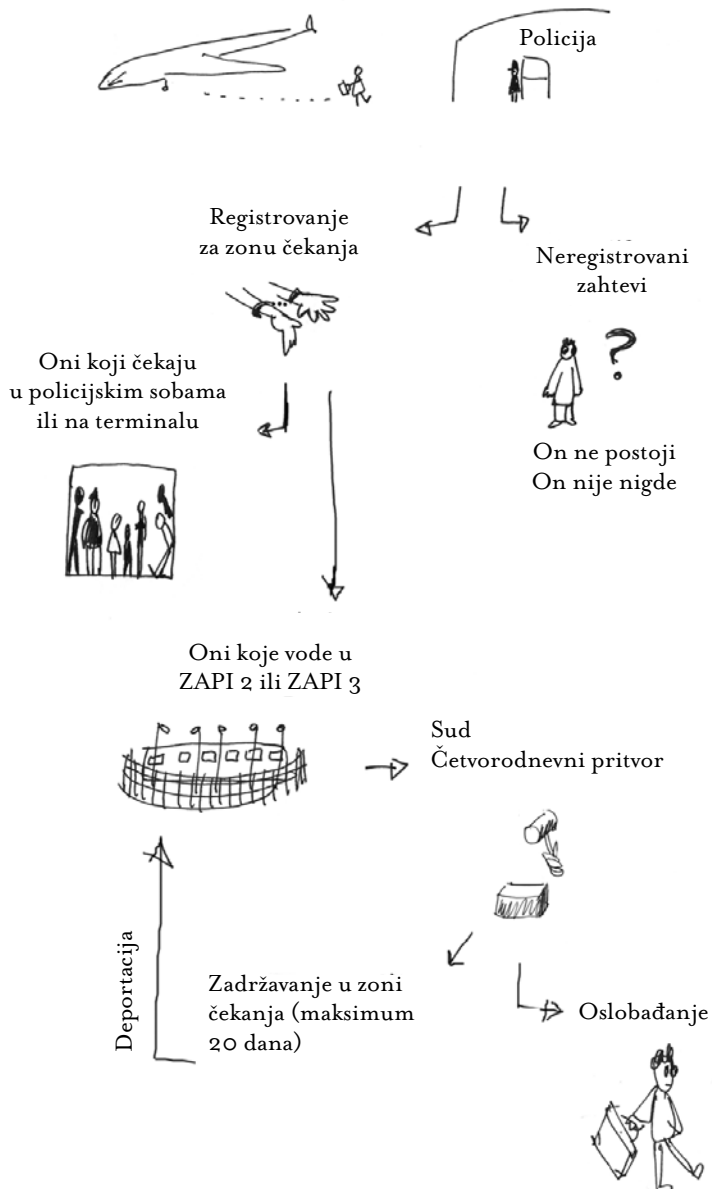
Iako boravak u zoni čekanja nije neka sreća, sve češće se događa da stranci ne mogu da uživaju njene blagodati: pre pasoške kontrole oni ne mogu biti regi-

strovani i odvedeni u zonu čekanja; policajci se prave da ih ne vide, teraju ih. To što nisu registrovani ima dve posledice: s jedne strane, ostaju tu, u carinskoj zoni, među putnicima koji dolaze i odlaze, a da ne mogu baš ništa da rade: ni da spavaju, ni da se operu, ni da jedu. Ponekad se na njima sažali neki putnik ili aerodromski radnik, pa im kupi sendvič ili mleko za dete... S druge strane, procedura ne može da započne jer oni zvanično ne postoje. Izgleda da je takav postupak neka vrsta “testa” za tražioce azila: ako su zaista tražioci azila, izdržaće; ako nisu, otići će.

224

Ovaj dokument je plan za unutrašnju upotrebu na Roa-
siju. On pokazuje da postoji praksa da tražioci azila čeka-
ju u “filteru” između Er Fransa i policije. Izvor nepo-
znat.

225

Moguće putanje stranca kome nije dopušten ulazak u Francusku.

ČETVRTA PUTANJA: ONI KOJI PROLAZE KROZ ZIDOVE

Zona čekanja je zabranjena teritorija u kojoj nema nikog osim službenih lica. Neki ljudi smatraju da to nije normalna situacija. Oni žele da uđu u zonu bilo zbog posla koji obavljaju bilo kao aktivisti. Ponekad im to pođe za rukom. Spisak onih koji su jednom ili više puta ušli u zonu čekanja nije iscrpan – izvinjavam se ako sam nekog zaboravila. Počinjem od novinara ne zato što među njima ima najviše onih koji žele da uđu, već zato što je zahvaljujući njima javnost (pa i ja) čula za zonu čekanja. Ograničila sam se na štampani medij, mada postoje i televizijski izveštaji o toj temi. Neki imaju pravo da uđu u zonu čekanja: poslanici i sudije. Ostali se bore protiv zabrane u okviru raznih udruženja.

Novinari (štampani medij)

Poslednjih nekoliko godina u novinama su se mogli čitati članci o zonama čekanja. Raspitujem se o tome kako novinari rade na tim mestima. Šarlota Rotman, koja je napisala više članaka o toj temi za *Liberation*, odgovara mi da je “problem upravo to što ne može da se ode u zonu čekanja”. Ipak, našla se tamo prilikom otvaranja ZAPI-ja 3. To je za

ministarstvo bio dan otvorenih vrata i dozvole su bile izdate. Novinarima, inače, nije dozvoljen ulazak. Ona je insistirala na tome da dođe u pratnji fotografa Olivijea Obera, koji je mesecima tražio dozvolu.

“Problem sa zonom čekanja upravo je to što mi, novinari, nemamo pravo da u nju uđemo.”

Šarlota Rotman

Olivije Ober, koji se godinama bavi tom temom, pristaje da me prosveti. Mogao je da uđe u hotel Ibis kao novinar u vreme kada to pitanje nije bilo tako osetljivo kao što je danas. “Bio je to period mira kad je reč o imigraciji. O tome se nije govorilo. Tražio sam dozvolu da uradim nešto o PAF-u. Nije bilo ničeg aktuelnog, pa su mi je izdali.”

Savetuje mi da budem vrlo kritična prema medijima. Najpre zato što se tom temom bave samo onda kada imaju neposredan povod. “O zoni čekanja govori se samo onda kad se tamo dogodi silovanje, porođaj, tuča ili kad se otvara novi centar. To je izopačenost medija: kada se radi o tako važnim pitanjima, oni ne gledaju dalje od svog nosa.”

O nemogućnosti da se uđe u zonu kaže mi: "Ali to je moguće! Ušao sam na dva mesta i objavio članak u *Liberationu*. Naravno, nisam tamo otišao i rekao: 'Ja sam veliki novinar, prostrite mi crveni tepih!' Nisam otišao kao novinar nego kao posetilac. To mi nije predstavljalo nikakav moralni problem. Prema novinarskom etičkom kodeksu zabranjeno je lažno se predstavljati. Pitali su me da li sam advokat i ja sam rekao da nisam. Dakle, nisam prekršio novinarski kodeks."

Oni mogu da uđu u zonu čekanja: poslanici, sudije

1. Sudije

Sudija suda u Bobinjiju koji je zadužen za član 35 *quater* odlučuje o produžavanju boravka u zoni čekanja. Kao garant "ličnih sloboda" on ima pravo da uđe u zonu čekanja. Tokom mnogo godina bile su samo tri takve posete. Prva nije bila neposredno povezana ni sa kakvim procesom i sudije su morale da traže dozvolu koja im je izdata šest meseci kasnije.

"U mom novinarskom životu ima mnogo trenutaka kada svoju novinarsku karticu zadržim u džepu."
Olivije Ober

227

Olivije mi pokazuje svoje fotografije

Član 35 *quater*

III. O zadržavanju dužem od četiri dana odlučuje okružni sud.

IV. U izuzetnim okolnostima zadržavanje može biti produženo...

V. Državni tužilac, a po isteku prva četiri dana i predsednik okružnog suda ili njegov zamenik mogu da dođu na lice mesta da bi proverili uslove u kojima borave zadržana lica.

228

U vreme posete nisu videli nikoga, a u više soba obavljali su se neki radovi. Ali sudije (u Bobinjiju ih ima tri-deset koji se bave tim predmetom) mogu da posete zone čekanja tokom procesa. U tom slučaju ne moraju da se najave. Bilo je samo tri takve posete, a dva puta je u zonu išao sudija Žan-Klod Buvije. Ako utvrdi neku nepravilnost, sudija ima pravo da oslobodi zadržano lice zbog propusta u proceduri. Upravo to je uradio gospodin Buvije pošto je utvrdio da nije obezbeđen "smeštaj hotelskog tipa".

"Problem je u tome što svakog dana imamo 50 do 60 dosijea. Ako prekinemo saslušanja da bismo otišli u Roasi, završićemo u tri ujutro! Ne želim da kažem da ne treba ići, već samo da nije jednostavno."

2. Poslanik

Kao izabrani poslanik, Luj Mermaz je imao pravo da uđe u zonu čekanja. U izveštaju nacionalne skupštine o policiji nalazi se sledeće poglavlje: NA GRANICAMA LJUDSKOSTI: ZONE ČEKANJA I CENTRI ZA SMEŠTAJ ZADRŽANIH LICA. Socijalistički poslanik Luj Mermaz posetio je zonu čekanja i opisao je kao strahotu Republike. “To je trebalo videti. To je trebalo opisati. Vlada mora da postane svesna te situacije. I da reaguje... Mučnina, revolt, nemoć – to smo osetili posle tih obilazaka... Sve u svemu, Francuska treba da shvati da politika borbe protiv ilegalne imigracije, koliko god bila potrebna, ne može da opravda odustajanje od načela na kojima počiva veličina naše zemlje: dostojanstvo čoveka, poštovanje njegovog moralnog i fizičkog integriteta i čovečnost.”²⁴

229

Biti uz strance u zoni čekanja: cilj ANAFE-a

ANAFE je osnovan 1989. godine upravo zato da bi pomagao strancima koji se nađu u zoni čekanja. Pošto sam pročitala poslednji izveštaj te organizacije (iz maja 2001), stupila sam u kontakt s njenim predstavnicima.

U MRAP-u²⁵ sam se sastala sa Marlenom, koja dežura na telefonskoj liniji za ANAFE (liniju deli nekoliko udruženja osnivača ANAFE-a). Marlena je mlada žena od oko 25 godina. Prima me u maloj zastakljenoj kancelariji. Objašnjava mi da je na petoj godini prava i da jedno pre podne nedeljno volontira za udruženje.

²⁴ Vidi intervju sa gospodinom Lujom Mermazom na str. 241.

²⁵ Mouvement contre le racisme et pour l'amitié entre les peuples – Pokret protiv rasizma i za prijateljstvo među narodima.

ANAFE ne može da uđe u zonu čekanja kad god hoće. Zato je uspostavljen dežurni telefon za pravnu pomoć, koji dele nekoliko udruženja. Čim nekog stranca dovedu u zonu čekanja, OMI, koji je tamo prisutan, daje mu broj ANAFE-a. Kada Marlena primi poziv, zapiše sve pojedinosti. “Ako je suviše strašno, telefoniramo graničnoj

policiji ili Ministarstvu spoljnih poslova.”

Po zakonu iz 1992. godine, udruženja moraju biti prisutna u zoni čekanja. Od 1995. šest udruženja ima dozvolu Ministarstva unutrašnjih poslova da posećuje zonu čekanja. To su posete s pratnjom, obavezno najavljene dan ranije, s dozvolom koja se izdaje na kašičicu...

230

“Ako je suviše strašno, telefoniramo graničnoj policiji ili Ministarstvu spoljnih poslova.”

Marlena za svojim malim stolom u MRAP-u.

“Osigurati aktivno i kompetentno prisustvo pored stranaca koji imaju problema u zoni čekanja. Uvesti zakone u oblast prelaženja granica.”

ANAFE

Amnesty International, francuski ogranak (AISF),
*Association des juristes pour la reconnaissance des droit fondamentaux des
immigrés* (Udruženje pravnika za priznavanje osnov-
nih prava imigranata),

Cimade,

Comède: medicinski komitet za prognanike

*Fédération des associations de solidarité avec les travailleurs immigrés
(FASTI)* – Savez udruženja za solidarnost sa radni-
cima imigrantima

Forum réfugiés – Forum izbeglica,

France terre d'asile (FTDA) – Francuska, zemlja azila,

Groupe accueil et solidarité (GAS) – Grupa za prihvata i solidar-
nost,

Groupe d'information et de soutien aux immigrés (GISTI) – Grupa za
pružanje informacija i podrške imigrantima,

Ligue française pour la défense des droits de l'homme et du citoyen (LDH)
– Francuska liga za odbranu prava čoveka i građani-
na,

Migration santé – Migracija i zdravlje,

Mouvement contre le racisme et pour l'amitié entre les peuples (MRAP) –
Pokret protiv rasizma i za prijateljstvo među narodi-
ma

*Fédération des syndicats de travailleurs du rail solidaires, unitaires et
démocratiques* – Federacija sindikata solidarnih, jedin-
stvenih i demokratskih železničkih radnika

Syndicat des avocats de France (SAF) – Sindikat advokata Fran-
cuske

Syndicat de la magistrature (SM) – Sindikat pravosuđa

Syndicat CFDT des personnels assurant un service Air France – Sindikat
uslužnog osoblja Er Fransa

Syndicat CFDT des personnels assurant un service Aéroport de Paris –
Sindikat uslužnog osoblja pariskog aerodroma,

Syndicat des pilotes de l'aviation civile – Sindikat pilota civilnog
vazduhoplovstva.

“Stranci se samopovređuju.”

Marlena je već bila u zoni čekanja kao predstavnik ANAFE-a:

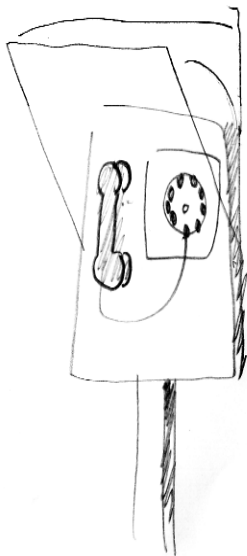
“Prate nas policajci. Tokom sat i po kao da smo bili sa hotelskim osobljem: ‘Je li bilo dobro? Da li ste zadovoljni?’ Jednog dana smo došli na terminal 2A: vrata su bila otvorena i videli smo kako uniformisani tipovi tuku neke ljude. Gotovo sam sigurna da je to bila specijalna jedinica, ali nemam dokaza.

Odmah su zatvorili vrata. Počela sam da vičem, ali u takvim slučajevima samo ti kažu: ‘Javni red’. Stojiš iza vrata i znaš da tuku. Panduri ti kažu da je posredi samopovređivanje.”

Od pre godinu dana problem za ANAFE je povratak međunarodne zone: posle izgradnje ZAPI-ja 3, PAF nije rad da udruženjima dozvoli ulazak u međunarodnu zonu, pod izgovorom da to više nije zona čekanja. Međutim, sva svedočanstva kažu suprotno.

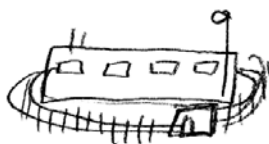
Dok razgovaramo, poziva čovek koji kaže da je čekaov svog oca na Roasiju, ali se on nije iskrcao. Marlena beleži podatke na list papira da bi ih potom faksom poslala drugim osobama zaduženim za telefonsko dežurstvo. Kaže svom sagovorniku da će pozvati PAF i raspitati se, ali da oni nisu uvek raspoloženi za saradnju. I zaista – službenik PAF-a upućuje je na ministarstvo, koje je upućuje na PAF.

Za vreme dežurstva Marleni pozivaju osobe koje su u zoni čekanja ili osobe koje poznaju nekog u zoni čekanja. Ponekad te osobe čak i ne znaju gde

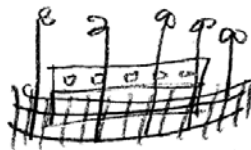
se nalaze. “Znamo brojeve telefonskih kabina u salama i ZAPI-ju. Kažu nam broj svoje kabine i tako znamo gde su. Brojevi se ponekad menjaju, naravno... Onda od sagovornika zatražimo da nam opiše ono što vidi oko sebe ili da pozove nekog od putnika da nam on objasni gde se ovaj nalazi...”

Popisane kabine:

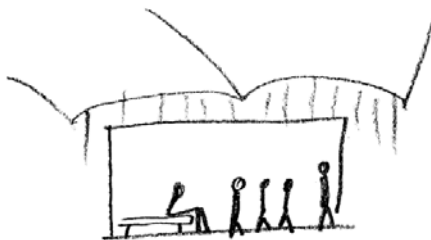

ZAPI 2

ZAPI 2: tri kabine.

ZAPI 3

Terminal I: jedna kabina.
Terminal 2A: dve kabine.
Sale B, C i F: jedna kabina.

Date: 25/09 Cas communiqué par [redacted] Tél.: [redacted]
 Cas ouvert par: [redacted] Association: [redacted] Tél.: [redacted]
 Fax envoyé(s) au MI le: [redacted] *pour ses fils*

Nationalité: *Sri lankaise* Sexe: *H* Date de naissance: *4/4*
 Nom, prénom déclarés: [redacted]
 Vrai nom et prénom: [redacted]
 Accompagné de (conjoint, enfants, autres .. nom, vrai, d'emprunt):
 Famille en Europe Réfugiée? (nom, téi)
 Avocat

Lieu de maintien: (Si Roissy: Ibis 1er, 2ème, aéroport 1, 2A, 2B etc) Téléphone
 Date d'arrivée
 Ville et pays d'embarquement, d'escale: *BANGKOK*
 Demande d'asile? date?
 Entretien DAF? date?
 Décision du MI? date?
 Renvoi prévu: *quand?* Où?
 Tentative de renvoi? date? Où?
 Dates passages devant juge:

SUIVI

Dates	
	Devait arriver hier matin à 6 H 30 vol air france. Porte 2A.
-	appel GASA i → pas de renseignement ni parole, ni déplacement → dit d'appeler BLAIS
-	appel DLPAIS → me la pas et me dit qu'elle n'a que les DA → me dit d'envoyer 1 fax.
-	Appel GASA i → me dit d'appeler TOPIN →
-	cf fax

Iz kartoteke ANAFE-a.

Zove jedan čovek. Govori na engleskom. Nalazi se u zoni čekanja. Njegov stric je lider oslobodilačkog demokratskog pokreta u Liberiji. Kaže da ima petnaest godina i da ga je stric stavio u avion zato što se boji za njegov život. Roditelji su mu ubijeni. On je zatražio politički azil. Marlena ga pita da li su mu obezbedili prevodioca. Mladić kaže da nisu i ona mu savetuje da to svakako pomeni sudiji kad ga odvedu na sud. "Zbog toga bi mogli da vas oslobode."

Praćenje dosijea.

Marlena poziva brata jedne mlade Malijke koja je zadržana u zoni čekanja zato što nije imala vizu i daje mu savete. "Došla je ovde da studira. Nema šanse da joj daju azil. Mogla bi da provede dvadeset dana u zoni čekanja; znate li šta to znači? Za nju bi bilo bolje da se vrati u Mali i zatraži vizu."

Praćenje dosijea.

Marlena traži da joj daju Mohameda F., koji se nalazi u ZAPI-ju 3, u sobi 15. Čovek koji se javlja na telefon šalje nekog po njega, a u međuvremenu koristi priliku da joj pomene svoj slučaj. Pozvani stiže. Da, on je u sobi 15. Ne, ne zove se Mohamed F. Ona ga pozdravlja, spušta slušalicu i objašnjava mi: "Ponekad premeste ljude u drugu sobu da ne bismo mogli da im pomognemo."

235

Zove čovek koji je izašao iz zone čekanja. Dobio je propusnicu na osam dana.

"Idite u prefekturu. Tamo će vam dati da popunite neke formulare. Dobićete više meseci odgađanja. Evo vam broj telefona jednog društva koje će vam pomoći da popunite formular." On je stupio na francusku teritoriju i njegov slučaj više nije u delokrugu ANAFE-a.

Na silu prodrėti u zonu čekanja:

CAE²⁶ u ZAPI-ju 3

CAE je nastao 1998. godine, posle borbi protiv isterivanja ljudi bez dokumenta iz dve crkve u Parizu.

Stupam u kontakt. Dvoje članova kolektiva, An-Mari i Marten pozivaju me da dođem kod njih i objašnjavaju mi svoje stavove i aktivnosti.

An-Mari mi kaže: “U zoni čekanja cilj je da se ljudi zastraše. Ima novih nalickanih mesta, ali strah je uvek tu. On se održava svim kaznenim mehanizmima i pritvorenik svakog časa očekuje dramu. Vode ga do aviona jednom, dva-put... Obično je treći put to zaista to. Ove godine su jednog sedam puta vodili do aviona. Sve je potpuno proizvoljno i ljudi to znaju.”

236

“Naši principi su sloboda kretanja i nastanjanja za sve, ono što smatramo sopstvom slobodom i borba protiv kapitalizma... Naše akcije usmerene su na sve delove mašine za proterivanje ljudi...”

“Mi tražimo zatvaranje centara za pritvor i regulisanje statusa ilegalnih imigranata izdavanjem lične dozvole boravka na deset godina.”

“Odbijamo da budemo saučesnici politike neravnopravnosti koja najbogatijima i njihovom novcu dopušta da se kreću, a pred osiromašenima i izgladnelima zatvara vrata ili ih pretvara u fizičku radnu snagu koja se može surovo izrabljivati.”

Pričam im o svojim pokušajima da uđem u međunarodnu zonu i prostori-je za smeštaj zadržanih stranaca.

CAE je više puta intervenisao u zoni čekanja – u hotelu Ibis, kao i na drugim mestima. Marten mi crta plan čuvenog “filtera”, prolaza koji vodi u međunarodnu zonu. “Pustili su me sve do pasoške kontrole. Hteo sam da dam ventolin jednoj astmatičnoj osobi koja je tu zadržana. Onda su me zaustavili.”

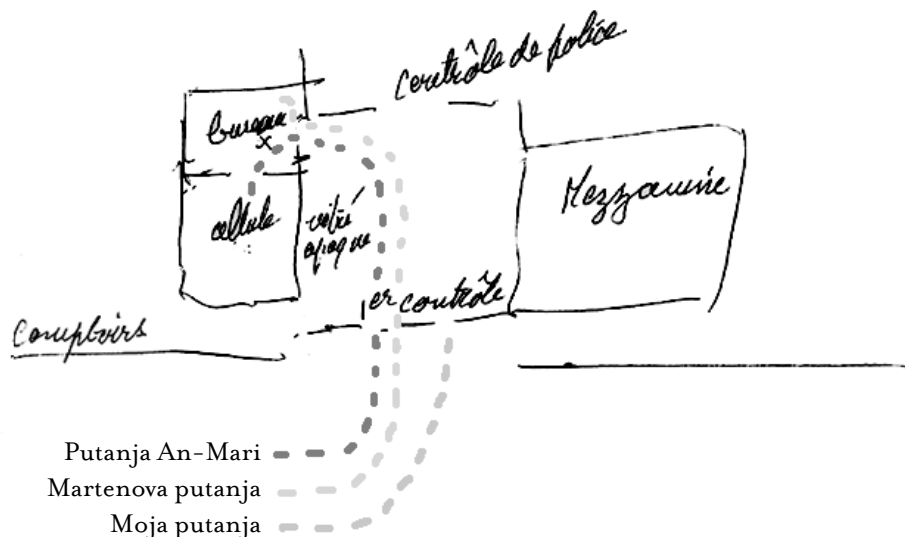
“Ja sam stigla sve do mesta gde ih zatvaraju”, kaže An-Mari. “Rekla sam da sam advokatica i da je unutra jedan moj klijent.”

Posle akcija u hotelu Ibis i novin-ske kampanje koja ih je pratila mini-starstvo je odlučilo da izgradi ZAPI 3.

Smatrajući da je ZAPI 3 samo no-vi zatvor i da se tamo ne može voditi od-govarajuća politika, kolektiv je odlučio da organizuje akciju pre otvaranja, koje je bilo predviđeno za januar 2001. go-dine.

“Bilo je to u decembru 2000. Okupljanje je zakazano na jednom me-stu u Parizu. Bilo je između 80 i 200 demonstranata. Nije se očekivalo da će-mo krenuti u ZAPI 3, inače bi policija bila tamo pre nas.”

237

Martenov plan.

**GUIDE PRATIQUE
D'INTERVENTION
DANS LES AÉROPORTS**

Collectif Anti-Expulsion d'Ile de France

21 ter rue Voltaire, 75011 Paris
Répondeur/fax : 01 53 73 42 21
e-mail : cae-paris@wanadoo.fr

238

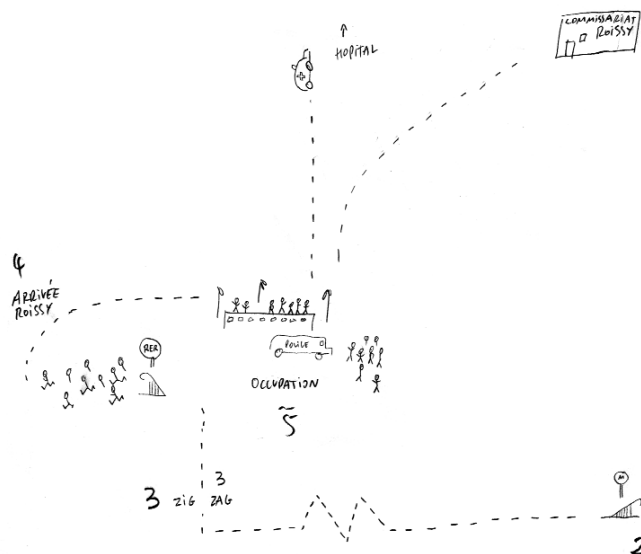
Praktični vodič za intervenciju
na aerodromima.
Brošura koju je objavio CAE.

Cilj akcije je čuvan u tajnosti, ali je mesto okupljanja bilo svima poznato. Dakle, RG²⁷ je bio u toku. “Pored mesta okupljanja bilo je policijskih automobila.”

Demonstrante su zatim vodili ljudi koji poznaju okolinu. Ulazili su u metro i često menjali pravac. Cilj je bio da se rasprše ili da se izbegne kontakt između RG-a, koji je tu bio od početka, i policijskih automobila koji su pokušavali da prate demonstrante krećući se putevima na površini.

“Na aerodromu nas je čekao jedan policijski kamionet. Potrčali smo. Oni koji su stigli prvi, uspeli su da ulete u krug i popnu se na krov; zatim su panduri blokirali ulaz i obrušili se na one koji nisu uspeli da uđu.” Tog dana policajci su povredili šest osoba, među njima i jednog novinara.

Policija je potisnula demonstrante daleko od kruga. Pala je noć i veoma je zahladnelo, pa su oni koji su zaposeli krov počeli da silaze. Dvoje je uhapšeno i odvedeno u komesarijat Roasija, “koji je pravi komesarijat”. Ostali su nastavili da demonstriraju ispred zgrade komesarijata. Na kraju su aktivisti oslobođeni.

27 Renseignements Généraux – policijska obaveštajna služba.

52 osobe na krovu. Demonstranti su tu proveli tri sata i 30 minuta.

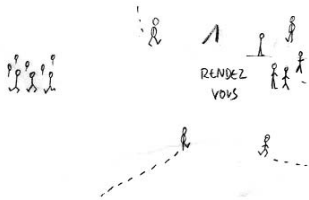
Preći granicu da bi se zona čekanja videla iznutra: avantura An Tristan

Dok sam ispitivala ko sve može da uđe u zonu, naišla sam na knjigu An Tristan *Ilegalna migrantkinja*,²⁸ koja je izašla u decembru 1993. godine. Ta knjiga mi je bila zabavna i... poučna. Poput Gintera Valrafa,²⁹ koji želeo da sazna kako izgleda život turskog radnika u Nemačkoj 1981. godine, poput Grifina,³⁰ koji se sedamdesetih godina u Americi prerašio u crnca, An Tristan je promenila identitet i tokom osam meseci živela u koži žene iz Trećeg sveta koja je 1992. odlučila da migrira u Francusku. Prošla je razne provere, ali je nikad nisu otkrili.

239

U vreme kada je Evropa proslavljala pet vekova od otkrića Amerike, An je otpočela svoje istraživanje jer je bila zabrinuta zbog zatvaranja te iste Evrope za ljude s juga. Zakonom iz 1992. godine u Francuskoj je tranzitna zona aerodroma Roasi zvanično postala zona čekanja.

An je otišla u Dominikansku Republiku i skovala novi identitet – postala je Sonja, mlada radnica u otvorenoj zoni. Ostala je tu nekoliko nedelja, upoznala mnogo ljudi, aktivista i sindikalista. Pošto je učvrstila svoj identitet, ukrcala se u avion za Francu-

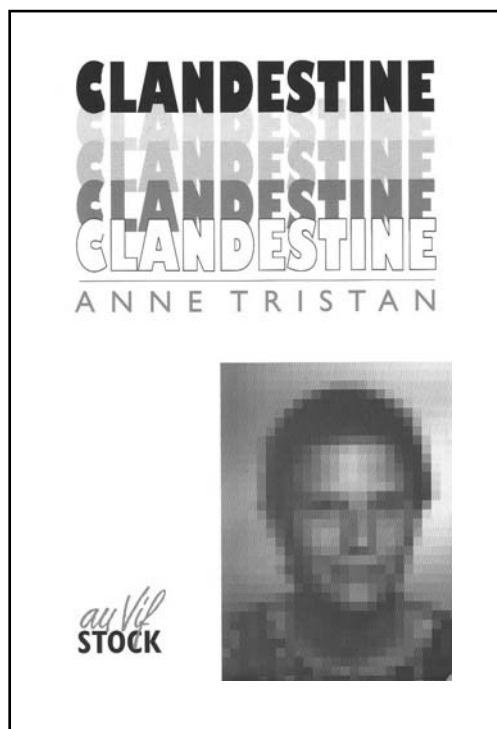
28 Anne Tristan, *Clandestine*, Stock, Paris.

29 Wallraff Günther, *Tête du Turc*, La Découvert, 1976.

30 Hohn Howard Griffin, *Dans la peau d'un noir*, Folio Gallimard, 1976.

sku, a kad je stigla na aerodrom Roasi, rekla je policiji da želi da zatraži politički azil. Sve vreme se plašila da će biti otkrivena: "Hoće li poverovati u ovu lažnu priču?" Ali policija ništa ne sumnja i smešta je u zonu čekanja u hotelu Arkada, gde ona sa svojim sapatnicima šeta od sobe do hodnika i nazad. Na njeno

240

veliko zaprepašćenje, njen zahtev je pozitivno rešen jer je procenjeno da je njena priča verodostojna, iako mnoge istinite priče ne prolaze... Posle nekoliko dana, An izlazi iz zone čekanja "ne prihvaćena, već bačena u Francusku".

"U toj sobi koju neonske svetiljke iz hodnika neprestano plave čudnom svetlošću, istovremeno svetlom i tamnom, slabo razaznajem nijanse. Lucija je u pravu: ovde nema velike razlike između dana i noći. U iščekivanju se sve meša: zakon i prekršaji, laži i opravdanja. Bili smo na onoj margini greške koju statističari zovu zona sumraka."
Ilegalna migrantkinja, str. 143.

Zatim je bila slobodna i osuđena da čeka, bez prava na rad, i da se potuca od raznih prihvatnih centara i domova preko hotela. Preživela je mesece dosade, čekanja, bede tražioca azila i ilegalne imigrantkinje.

Zainteresovana tom avanturom, srećem se nakratko sa An Tristan i pitam je kako je primljena njena knjiga. "Prošla je neprimećeno. Buć! Posle nekoliko godina saznala sam da je otišla pod valjak..."

Dakle, povremeno neko može da uđe u zonu čekanja, zvanično ili ne. Ali, zapravo niko nije dobrodošao i ulasci u zonu su retki. Iako razne aktivnosti svakako pomažu da se stanje ne pogorša, one ne menjaju svakodnevnu dramu koja se zbiva na tom mestu. To osećanje izraženo je i u najnovijem izveštaju ANAFE-a.

DVA INTERVJUA

Politika ima reč: intervju sa Lujom Mermazom

U uvodnom delu svog izveštaja kažete: "Trebalo je ispitivati. To je dužnost i pravo poslanika." Da li je to pravo često korišćeno i da li je bilo još istraživanja vaših kolega o toj temi?

Noviji zakoni dopuštaju poslanicima i senatorima da se nađu na svim mestima na kojima je ljudima ograničeno kretanje: u pritvoru, zatvoru, popravnom zatvoru, zoni čekanja i centrima za zadržavanje. Na primer, kolega iz grupe zelenih Noel Mamer otišao je u nenajavljen posetu Santeu.³¹ Važno je da se može otići u bilo koje doba dana ili noći.

Vaša knjiga izašla je nedugo posle vašeg izveštaja iz oktobra 2001. Na kakav je odjek naišla među vašim kolegama u parlamentu i među političarima uopšte? Među nadležnim službenicima (policija, prefektura) i u široj javnosti?

Bilo je reakcija od kolega iz grupe socijalista, kao i iz grupe zelenih i komunističara. Među nadležnim službenicima nije bilo odjeka. Oni su dobili izveštaj, ali nisam mogao da im pošaljem knjigu. Poslao sam je medijima i nekoliko radio stanica me je pozvalo na razgovor.

U široj javnosti? Teško je reći. Ne znam koliko primeraka je prodato. Knjiga je uglavnom deljena publici koja

je osetljiva na to pitanje: studentima, udruženjima, osobama koje se bave ulaskom stranaca na našu teritoriju i njihovim izlaskom iz Francuske.

Rekli ste da su zone čekanja "strahota Republike". To je vrlo neprijatna kvalifikacija za našu državu. Kažete da su OMI-ju "dodeljivana vrlo oskudna sredstva...", stranci često ne dobijaju ništa od onoga što je predviđeno zakonom i propisima. A kada govorite o direktoru PAF-a, kažete da je on "izgleda rešen da strogo primenjuje naređenja svojih nadređenih i da je svestan tereta svoje odgovornosti".

Mislite li da se postojeća situacija može pripisati nereprezentativnim rukovodiocima ili je ona izraz svesne državne politike prema strancima? 241

"Strahota Republike", zaista, ali avaj!, ne mogu se optužiti samo zone čekanja: ima i drugih mesta; posebno mislim na zatvore. Rukovodioci OMI-ja imaju zadatak da se bave problemima migranata (merama, itd.). Njihov glavni zadatak nije da se bave ljudima u zoni čekanja ili kazneno-popravnim ustanovama. Ali država može od njih da zatraži da rade i to. Kad je reč o tom proširenju dužnosti, njihovo osoblje je prilično rezervisano; kao uostalom i sindikati. Sreo sam ih u Roasiju – oni su tu da pruže moralnu podršku i eventualno podele najneophodnije stvari.

---

31 Zatvor u pariskom XIV arondismanu.

Zbog čega su rezervisani?

U zoni čekanja prava stranaca istaknuta su na pet jezika. Ali, između teorije i prakse postoji velika razlika. Ljudima se kaže da mogu da kupe telefonsku karticu, ali za to je potrebno da imaju novca! A tokom vikenda kaže im se da su pro-davnice zatvorene...

Što se tiče službenika, među njima, naravno, ima onih koji se ponašaju manje-više ljudski i korektno. ANAFE je objavio izveštaje u kojima ukazuje na nasilje. Ta organizacija ponekad otkriva vrlo mučne činjenice, a još je nikad niko nije tužio. To je odgovornost države jer je teško zamisliti kako bi se inače mogle zbivati takve stvari. Od tada nije učinjeno gotovo ništa da se zaustave skretanja.

242

Zar nije zabrinjavajuće to što jedna demokrat-ska država vodi politiku koja slabo poštuje ljudska prava i čak je diksriminatorsna i rasi-stička?

Zapravo, već dugo nema imigracione politike. Godine 1975. Žiskar d'Esten je primenjivao samo jednu politiku: zatvaranje. Nema promišljene državne politike prema strancima. Nekad su nam bili potrebni Belgijanci, Španci, Italijani, pa onda Vijetnamci, stanovnici tri države Magreba i crne Afrike. Bila nam je potrebna radna snaga. Kada je kriza prošla, preduzeli smo drastične mere i zatvaranje.

Tako smo dali maha ilegalnoj mi-graciji.

Ne mislim da je politika države rasistička, ali rezultati daju osnova da se postavi takvo pitanje. Pre pet godina uglavnom su dolazili ljudi iz Magreba i frankofone Afrike, a danas imamo masovan priliv iz Istočne Evrope: iz Ukra-jine, Moldavije, sa Balkana.

Pozivate vladu da reaguje i kažete da "na podsticaj političara, od vrha do dna administracije, treba da zavlada drukčije stanje duha". Vaše istraživanje je vođeno za vreme socijalističke vlade. Mislite li da bi takva reakcija bila moguća u današnjem kontekstu?

Da li mislite da francusko javno mnjenje ima moć da podstakne takvu reakciju?

Pozvao sam prethodnu vladu da reaguje, ali to isto važi i za novu. Moje polazište je sledeće: stanje u svetu je takvo da dve do tri milijarde ljudi nema dovoljno hrane. Sve dok bude tako siromašnih ljudi ili ljudi održavanih u siromaštvu – na primer, Alžir bi morao biti bogata zemlja – oni koji su iz prve ruke upoznali bedu, diktaturu ili i jedno i drugo učinice sve da se nađu u nekoj razvijenoj zemlji. To je ono što se događa na jugu Sjedinjenih Država, gde ogroman broj Meksikanaca prelazi granicu. U Los Anđelesu se danas španski govori koliko i engleski. Ta reka se ne može zaustaviti ukoliko se ne prekinu veze između bogatih zemalja i onih koje nazivamo siromašnim.

A što se tiče javnog mnjenja: javno mnjenje ima primitivne reflekse. Na političarima je da iznose predloge. Ne možemo se zadovoljiti politikom koja naru-

čuje istraživanje javnog mnjenja i zatim isporučuje mišljenje koje to javno mnjenje želi da čuje. To nije politika. Nekad se politika sastojala u tome da se predloži program, a danas pitamo ljude šta žele i od toga pravimo program! Zato ne treba da se čudimo što su izborne kampanje tako sumorne. Danas se demokratske zemlje formiraju gotovo kao totalitarne države, ili ako je ta reč prejaka, barem kao vrlo represivne. Partije leve moraju ulagati velike napore da to objasne. Da objasne, na primer, odakle dolazi taj fenomen imigracije. Sreo sam mlade policajce na obuci koji ne razumeju šta im se događa. U gradovima se oni pitaju: "Zašto mladi tako gledaju na nas?" Nikad im niko nije objasnio zašto se događa migracija. To bi moralo da uđe u građansko obrazovanje. Odatle bi trebalo poći u objašnjavanju ponašanja mladih. Ne smemo prosto slediti mnjenje i povlađivati mu, već ga moramo razvijati...

S druge strane, na evropskom planu, zar se ne čini da zajedničke mere (Šengen, SIS³²...) koje se tiču prihvata stranaca idu u suprotnom pravcu od vaših težnji?

U Italiji, u Španiji dugo je sprovedena otvorena politika, ne samo zbog saose-

ćanja već zato što je postojala potreba za radnom snagom i zbog pritiska jednog dela mnjenja pod uticajem nevladinih organizacija. Alemina³³ vlada i Asnarova³⁴ vlada morale su da regulišu ilegalne imigrante zakonom. Danas imamo kretanje u suprotnom smeru, veliku razdražljivost i populističke manifestacije, i to u svim zemljama: počelo je u Austriji, pa u Engleskoj i Holandiji.

Vlade koje se povode za javnim mnjenjem sklone su zatvaranju. Dovoljno je bilo videti nedavnu kampanju sa sloganom o nedovoljnoj bezbednosti: imigracija je isto što i nesigurnost. To je govor ekstremne desnice. Partije desnice ne moraju to da kažu, ljudi sami saberu dva i dva. Dovoljno je da svakog dana govore o neizvesnosti, pa da desnica reciklira glasove ekstremne desnice na izborima za zakonodavna tela: to je veoma zabrinjavajuće.

Na kraju, vi završavate svoju knjigu jednim pitanjem i odgovorom: "Da li je moguće zamisliti politiku zasnovanu na velikodušnosti? – Da, mislim da jeste." Kakve bi, po vašem mišljenju, danas bile opšte smernice jedne takve politike?

Bliska mi je jedna rečenica Mišela Rokara.³⁵ Njen prvi, često citirani deo,

---

32 Šengenski sistem informacija.

33 Massimo d'Alema, italijanski političar, lider Demokratske partije leve i predsednik italijanske vlade od 1998. do 2000. godine.

34 José Maria Aznar, lider (desne i ekstremno desne) Narodne partije i španski premijer od 1996. do 2004. godine.

35 Michel Rocard, francuski političar, član socijalističke partije, predsednik vlade od 1988. do 1991. godine. Danas član Evropskog parlamenta.

glasi: “Francuska ne može da primi na svoja pleća svu bedu sveta.” Međutim, nikad se ne citira njen kraj: “... ali mora da uzme udela u tome”, koji potpuno menja njen smisao. U politici je upravo to važno – ono što dolazi posle “ali”. Međutim pomoć zemljama juga neznatna je u poređenju s pljačkanjem njihovih resursa! Tu postoji neravnoteža. Zanimljivo je i jedno nedavno zapazanje Mišela Rokara u intervjuu za *Monde*: “Od političara očekujemo da nam pošteno objasni zašto nešto ne funkcioniše.”

Uvek sam nastojao da objasnim da je imigracija vezana za stanje u svetu. Najpre stranci dolaze odande kuda smo mi nekad išli. Mi smo otišli u tri zemlje Magreba, Afriku, Vijetnam. To isto važi za Englesku, za Italiju... Stvorili smo migracione tokove tamo gde smo vodili politiku kolonizacije. Zatim smo pozivali to stanovništvo u Evropu – da ratuje i da radi. Uspostavljeni su odnosi. To ne treba smetnuti s uma. Treba se osvrnuti na istoriju. Svi konzervativni režimi smanjuju udeo istorije i filozofije u obrazovanju. Čak ni ÉNA³⁶ nema dovoljno istorije i filozofije u svom programu. Živimo u društvu proizvodnje i profita. Sutrašnji kadrovi odlaze na ma-

tematiku i prava. Ne pripremamo ih da razumeju evoluciju društava. To nedostaje čak i najobrazovanijima!

Šta bi moglo da se radi u politici? Globalno rešenje bilo bi da se zaustavi izrabljivanje ljudi i da prestanu dogovori s nekim visokim činovnicima u Trećem svetu, dogovori koji imaju za cilj eksploataciju njihovog stanovništva. Citao sam zbornik *Hrabrost za reforme* koji je objavio Institut Montenj. S jednim od autora vodio sam debatu o temi: “Da li se Francuzi još odlikuju kartezijanskim duhom?” Izdvojio sam rečenicu u kojoj autori knjige – visoki funkcioneri i rukovodioci preduzeća – objašnjavaju da zemljama Trećeg sveta ne treba pomagati slanjem čekova, već treba pomagati preduzećima koja žele da otvaraju radna mesta u Africi, kako bi tamo stanovništvo moglo da se zapošljava. Osim što su plate daleko manje od ovdašnjih i što nema socijalne zaštite: dakle, to je lažna dobra ideja.

Trebalo bi imati otvoreniju politiku prihvata za progonjene ljude. Trebalo bi prihvatati i ljude koji ovde mogu da rade. Dva puta sam išao u Sngat.³⁷ Razgovarao sam s ljudima i znam da među njima ima onih koji bi rado ostali u Francuskoj kad bi mogli: inženjeri, tehničari, bolničarke... Nismo ništa učini-

³⁶ École Nationale d'Administration – jedna od najuglednijih francuskih škola, koju je 1945. godine osnovao Šarl de Gol i koja na meritokratskim načelima obezbeđuje prolaz ka najvišim položajima u državi.

³⁷ Lučki gradić na severnoj obali Francuske, u kom su se izvodili radovi za tunel ispod Lamanša i gde se nalazi centar za administrativno zadržavanje stranaca.

li da bismo ispitali žele li te osobe da ostanu u Francuskoj. Razgovarao sam s jednom bolničarkom koja bi rado živela kod nas ili u Belgiji, gde je već dobila politički azil. Ali otići će u Veliku Britaniju jer nema drugog rešenja.

Do dana današnjeg u Velikoj Britaniji policajac nema pravo da zatraži lične isprave od građanina osim ako ga uhvati u prestupu.

Ne postoji rešenje na nivou jedne države. Ako bismo delovali u okviru Evrope, moglo bi se nešto učiniti. Ali, evropske zemlje se danas zatvaraju. U svakom slučaju treba biti načisto s tim da nam ne dolaze milioni ljudi. Postoje i

vlade i organizacije vlasnika preduzeća koje kažu: “Nedostajće nam radnici!” To je izvesno otvaranje – naravno, zasnovano na profitu.

Nema lakog rešenja dok svet bude u stanju u kojem se danas nalazi. U međuvremenu, ne vidim kako možemo da vraćamo nevoljnike koji dolaze kod nas. Kad je reč o zračanju Francuske u svetu, nama je u interesu da se pokažemo velikodušnim. Francuska je imala doba prosvetiteljstva. Nismo mi jedini koji smo unapređivali dobre ideje, ali ako želimo da ostanemo verni onom najboljem što smo uradili, danas bismo morali sprovesti smeliju politiku.

**On je blizu zone čekanja:
intervju sa Olivijeom Ejroom,
sindikalistom u Roasiju**

Možete li mi nešto reći o osoblju koje radi na aerodromu i njegovom odnosu prema zoni čekanja?

Svi su u toku, ali malo je onih koji znaju gde se tačno nalazi zona čekanja. Ona se ne pojavljuje ni na jednom planu aerodroma. To je problem za porodice koje žele da donesu dokumenta nekom od svojih ili prosto da ga posete. Veliki je aerodrom Roasi, kao grad: tu svakog dana radi 80.000 ljudi. Svako od njih je u nekoj prilici video kako nekog proteruju.

246 Najčešće nas upozori čistačko ili ugostiteljsko osoblje, koje je dužno da odnese upakovane obroke u avion. Ona da dođe policija sa proteranim ljudima i nemoguće je obaviti posao.

Da li radnike aerodroma pogađa to što vide? Da li su spremni da prijave situacije koje im izgledaju kao zlostavljanje?

Problem je to što svi radnici na pisti ili na carini, ko god da je njihov poslodavac, imaju propusnicu koju im je izdao PAF. Bez nje je nemoguće proći carinsku kontrolu, a policija može da oduzme propusnicu. A oduzimanje propusnice može biti razlog za otkaz. Posle 11. septembra policija je svim zaposlenima oduzela bedževe pod izgovorom da obavlja proveru, ali ih posle nije svima vratila. Ta odluka je doneta a da nijedan sudija nije konsultovan. Pored toga, za

vreme obuke osoblju je govoreno da ni u kom slučaju ne treba da se meša. Oni uzimaju zdravo za gotovo sve što im PAF kaže. Oni lepo vide da neki ljudi danima ostaju bez hrane, ali im onda policajci objasne da proveravaju žele li te osobe zaista da ostanu u Francuskoj. Onda mi to oni lepo ponove: "PAF nam je objasnio da mora da proveriti."

Većina osoblja ne reaguje. Oni koji reaguju uvek dobiju nekakav odgovor od PAF-a. Ima mnogo depresije među aerodromskim osobljem. Među letačima još više. Nema nijednog jedinog leta za Afriku bez proteranih. To je danas rutinska stvar. Ali čovek ne može da se navikne. Službenici misle da ih to prevazilazi. Osećaju se bespomoćnim.

Šta je vaš posao na aerodromu?

Pre nego što sam počeo da dežuram za sindikat, bio sam "šef aviona" – to je posrednik između aviona i tla. On koordinira razne aktivnosti: ulazak putnika, dopremanje obroka itd. Mnogo se bolje osećam otkad sam dežurni. Ono je bilo teško. Ja sam bio taj koji daje znak pandurima da uvedu proterane: "Hajde, ukrcajte ih." To je često okidač za nasilje.

Može li pilot da odbije da ukrca proterane? Postoji li prigovor savesti?

Pilot je gospodar aviona; on to može da odbije u ime sigurnosti. Ima jedan pilot koji uvek odbija. I jedna stjuardesa: "Ako ga ukrcate, ja izlazim!" kaže ona.

Zapravo sve zavisi od toga da li pilota više zanima sigurnost ili komercijalni aspekt. Ali mnogi ne poznaju propise i nemaju pojma da policija ukrcava ljude u avion bez sudske odluke. Jednog dana je jedan pilot video čoveka kako puca sebi u glavu po iskrcavanju u Africi! Bio je jako potresen. Razgovarao je o tome s jednim prijateljem iz LDH-a;³⁸ nije znao da može da odbije.

Kako objašnjavate tu neobaveštenost?

To pitanje je u potpunom mraku! Najviše su za to krivi nenormalni i licemerni zakoni; političarima je ta tema neprijatna. Zakon mora da čuva pravo na azil, ali na nivou propisa kao da ograničava prijem stranaca koliko god je to moguće. Er Frans ne želi da ljuti policiju jer mu je ona potrebna. Ako PAF tako poželi, svi avioni će kasniti. Dovoljno je, na primer, da smanje broj policajaca na pasoškoj kontroli – svi će kasniti i tu se ništa ne može. Pored toga, na najvišem upravljačkom nivou oni su u dosluhu. Vrlo su bliski. Na primer, najviši rukovodilac službe obezbeđenja Er Fransa je bivši visoki činovnik PAF-a.

Kakav je stav sindikata? Da li se njih tiče ono što se događa u zoni čekanja?

Piloti su u SNPL-u³⁹ ili SPAC-u;⁴⁰ ovaj drugi je bliže lewici. U CGT-u⁴¹ neki su osetljivi na probleme. CFDT⁴² – Air France doprineo je osnivanju ANAFE-a. Stupili smo u kontakt sa organizacijom Amnesty International i oni su odmah pristali da reaguju. Ali, u celini gledano, sindikati se ne mešaju mnogo. Za njih ta tema nije u sklopu sindikalne borbe. Ja mislim da poštovanje ljudskih prava na radnom mestu spada u sindikalizam. To mi izgleda kao elementarna stvar. Ali neki ne misle tako.

Šta o tome kažu policajci?

U početku je CDFT-Policija bio u ANAFE-u. Na narednim izborima dobili su 4 odsto. Na to se nije dobro gledalo, pa su se povukli iz ANAFE-a. Neki policajci su protiv ovog što se događa. Jedan od njih mi je rekao: “Ovo što vidite samo je vrh ledenog brega!”... Nema svedoka i sve češće neki policajci sebi dozvoljavaju baš sve. Ako bi bilo mrtvih, mi to verovatno ne bismo saznali. Neki stranci više dana ne uspevaju da registruju svoj dolazak u

247

---

38 Ligue des Droits de l’Homme – Liga za ljudska prava.

39 Syndicat national des pilotes de lignes – Nacionalni sindikat pilota putničkih aviona.

40 Syndicat des pilotes de l’aviation civile – Sindikat pilota civilnog vazduhoplovstva.

41 Confédération général du travail – francuski sindikat, drugi po veličini.

42 Confédération française démocratique du travail – najveći francuski sindikat.

Francusku. Štaviše, nema svedoka i neke zdravstvene službe na aerodromu ponekad se rukovode etikom koja je veoma daleko od Hipokratove zakletve. Ali, ponavljam – kad je reč o policiji, treba se kloniti generalizacija. Ima različitih stavova među pojedincima. Oni se svakodnevno suočavaju s tim problemom i sigurno su osetljiviji na to od mnogih mojih kolega iz Er Fransa. Samo pojedinci mogu da deluju. Proterivanja su svakodnevna pojava. Aerodrom je grad; on je odraz našeg društva. On je povezan s postojećim stanjem u svetu. Sećaš li se Sabre i Šatile? Dva dana posle toga desetina Palestinaca su se iskrcale na aerodrom. Afrikancima to ne bi bilo moguće jer Er Frans ima monopol na Afriku. Ne ide više Svis Er, ne ide Er Afrik. U zapadnoj Africi obnovljena je jedna kompanija: Er Mali. Zabranjeno joj je da sleće u Francusku pod izgovorom da prevozi ilegalne migrante. To Er Fransu i te kako ide naruku! Vlada velika hipokrizija. Treba ili nešto promeniti ili priznati da u Francuskoj više ne postoji pravo na azil i reći ljudima da se kriju u šikari.

A novinari?

Štampa me je jako razočarala. Novinari odlaze da ginu u Avganistanu, ali ne rade bogzna šta na jednom ovakvom mestu. Štampani mediji nisu više dovoljni, apsolutno su neophodne slike koje mogu da razdrmaj u ljude. Naravno da po-

stoji rizik – snimanje je zabranjeno. Jednom je kod mene došla novinarka prvog programa državne televizije i tražila da ja sve uradim! Da uđem u carinsku zonu i tajno snimim tu prostoriju. Ali to nije moj posao! Šta oni rizikuju? Ako iskrсну problemi, imaće podršku svojih nadređenih. Da su mene uhvatili kako snimam, bio bih smesta otpušten. Pored toga, oni tragaju za senzacijom. Jedna novinarka drugog programa, usijana glava, zaista je pokušala da uđe u zonu čekanja. Ali nju su zanimali problemi, skandal... Njena motivacija mi nije bila sasvim jasna, a njena bezrezervna odlučnost me je uplašila. Ipak, nešto je iskrslilo i nije uspela.

Kako vam izgleda perspektiva?

U ovom trenutku stvar ilegalnih migranata ne stoji dobro. Trebalo bi im pošteno reći: “Ne napuštajte svoju zemlju, ostanite u svojoj šikari, poslaće vas natrag sa žigom na čelu.” Francuska ne preuzima odgovornost. Belgija prima više tražilaca azila nego mi, a zemlje Trećeg sveta više nego razvijene zemlje! Ali to ne treba da se zna. To je politika – ne znam ka čemu idemo.

Kao radnik na aerodromu poželim da pobegnem. Znaš, kad čovek vidi stvari kojima se ne ponosi, on želi da ih zaboravi. Jednom sam vodio u carinsku zonu jednu ženu koja radi na aerodromu. Videli smo jednu majku koja je tu bila nekoliko dana, a nije imala mleka za svoju bebu. Dete je očajnički plakalo, a

ona nije mogla da kupi mleko jer nema prodavnice s te strane, za one koji su sleteli i tek treba da uđu u Francusku. Kupili smo mleko u prahu i odneli joj ga. Osoba koja je bila sa mnom rekla mi je da to više ne želi da vidi, da ne može

da podnese. Mnogi službenici su u depresiji, na bolovanju. Ljudi psihički pucaju, teško je na aerodromu. Po mom mišljenju, postupanje prema migrantima svakako je jedan od okidača. A o tome se ne govori.

Šta možemo da zaključimo o zoni čekanja?

Prostor na margini granice kao i na margini prava, zona čekanja je mesto gde će konačno biti presečene i inače teške putanje onih koji žele da dođu u našu zemlju. Ona je zatvor koji ne želi da se predstavi tim imenom, rezervisan za opasnu kategoriju pojedinaca: siromašne strance koji predstavljaju “migratorni rizik”.

Ona je kazna dosuđena onima koji, uprkos svim zamkama na putu do granice, ipak uspeju da pokucaju na vrata.

250 A kada izađe iz zone čekanja, stranac i dalje nose svoj krst: on treba da traži nemoguće – ozakonjenje svog statusa koje će mu najčešće biti uskraćeno

posle više meseci čekanja. Tako će on samo uvećati redove onih koji su definisani najvećim manjkom – neposedovanjem isprava.

Neugodno prisustvo zone čekanja podseća na to da Francuska više nije zemlja azila, da ona drži rekord u “vraćanju preko granice” (115.000 deportacija godišnje bez sudske odluke), da ona, pošto prihvati više od milion radnika bez isprava koji su neophodni njenoj privredi, odbija da stavi tačku na diskriminatorSKU politiku prema njima.

Kao prostor u kojem se ta politika kristalizuje, zona čekanja je, uprkos revoltu nekih pojedinaca i udruženja, gotovo nedostupno mesto, i to će i ostati sve dok gluvoća bude jedini odnos moćnih prema tuđoj nevolji.

Bibliografija

Blaise Cendrars, *Du monde entiers*, Gallimard, 1968.

Didier Daeninckx, *Lumière noire*, Gallimard, 1999.

Georges Darien, *L'Ennemi du peuple*, Champ libre, 1972 (navedeno u *Pa-roles libertaires, à bas tous les pouvoirs*, Albin Michel 1999).

Antoine Decourcelle, Julinet Stéphane, *Que reste-t-il du droit d'asile?* L'Esprit frappeur 2001.

Hans Magnus Enzensberger, *La Grande Migration*, Gallimard 1992.

Louis Mermaz, *Les Geôles de la République*, Stock 2001.

Pablo Neruda, *Résidence sur la terre*, Gallimard 1972.

Georges Perec, *Espèces d'espaces*, Galillé 1974.

Pierre-Joseph Proudhon, *Oeuvres complètes*, Slatkine 1982.

Anne Tristan, *Clandestine*, Stock, 1993.

Michel Warshawski, *Sur la frontière*, Stock 2002.

Déclaration universelle des droits de l'homme, 1948, u: *Les droits de l'homme*, zbornik, prir. Jean-Jacques Gandini, Librio 1998.

DODACI

Dodatak I Odlomak iz izveštaja g. Luja Mermaza⁴³

III. Na granicama ljudskosti: “Zone čekanja i centri za administrativno zadržavanje”

Republika – to je određena koncepcija čovekovih prava, bez obzira na njegovo poreklo, nacionalnost i postupke. To je određen zahtev: poštovanje ljudskog dostojanstva na svakom mestu i u svakom trenutku.

Međutim, tokom poslednjih nedelja, neki su mogli posumnjati u realnost tih načela. U julu je jedna mlada žena iz Sijera Leonea, koja je bila u osmom mesecu trudnoće, odvedena u “zonu čekanja” na aerodromu Roasi i izgubila je dete. Mesec dana kasnije razvila se polemika o vraćanju jednog mladog Kubanca u matičnu zemlju. U septembru je jedno tamilsko četvorogodišnje dete smešteno u centar za zadržavanje u Marselju. A onda je u oktobru drugo dete smešteno u “zonu čekanja” u Roasiju. I tako se uvlači sumnja koju nije lako odagnati. Šta se događa daleko od medija, u anonimnosti naših železničkih stanica, luka, aerodroma i komesarijata – tamo gde se patnja rimuje s ćutanjem? Da li se naša država pristojno odnosi prema tim muškarcima, ženama i deci, prema hiljadama lju-

di kojima svake godine uskraćujemo ulazak na francusku teritoriju ili, ako su već tu, nastojimo da ih proteramo?

Trebalo bi to ispitati. To je pravo i dužnost poslanika, posebno izveštača o ponašanju policije jer je on zadužen da nadzire administraciju koja je uglavnom odgovorna za strukture čekanja i zadržavanja.

Posle niza kontrola u Kaleu, Marselju ili u većini mesta pariskog regiona zaključak je opor. Osim u izuzetnim slučajevima, problem ne predstavljaju službenici policije – oni koji svakodnevno rade u tim nedostojnim tamnicama. Ali “zone čekanja” i centri za zadržavanje su strahota naše Republike.

Trebalo je to videti. Trebalo je to opisati. Vlada bi morala da postane svesna postojećeg stanja. I da reaguje.

251

A. “Zone čekanja”

1. Pravni okvir

Aktivnost “zona čekanja” na aerodromima, u lukama i na železničkim stanicama pravno je regulisana članom 35 *quater* ukaza od 2. novembra 1945. o ulasku i boravku stranaca.

Taj član glasi: “Stranac koji dođe u Francusku železničkim, morskim ili vazdušnim putem i koji nema dozvolu

---

43 Izveštaj je sačinjen u ime zakonodavne komisije o projektu finansijskih zakona 2001, a zaveden je u Nacionalnoj skupštini 11. oktobra 2001.

da stupi na teritoriju Francuske ili je tražilac azila može biti zadržan u 'zoni čekanja' smeštenoj na železničkoj stanici, aerodromu ili u luci tokom vremena koje je strogo neophodno za njegov povratak, a ukoliko je posredi tražilac azila, za ispitivanje čiji je cilj da utvrdi da li je njegov zahtev očigledno neosnovan." Zona čekanja, koju definiše predstavnik države, proteže se "od tačke ukrcajanja ili iskrcavanja do tačke gde se obavlja kontrola putnika. Ona može obuhvatati – u sklopu stanice, luke ili aerodroma ili u njihovoj blizini – jedan ili više prostora za smeštaj koji strancima obezbeđuju uslove hotelskog tipa."

Tri vrste situacija mogu izazvati zadržavanje stranca u zoni čekanja: prekid tranzita (nemogućnost da se putnik u tranzitu ukrca u predviđeni avion ili brod); uskraćivanje prijema (na osnovu člana 5 ukaza od 2. novembra 1945); zahtev za azil.

Zadržavanje u "zoni čekanja" može trajati najviše 20 dana, u skladu s rokovnikom koji je definisan na sledeći način:

- najpre 48 sati, po pismenoj i obrazloženoj odluci rukovodioca službe granične kontrole ili rukovodioca koga on naznači kao zamenika. Ta odluka, kao i datum i sat njenog donošenja unose se u zapisnik koji sadrži i elemente u vezi sa građanskim statusom datog lica. O tome se izveštava državni tužilac;

- zatim još 48 sati, pošto se prva odluka može jednom ponoviti;

- sledećih osam dana mora odobriti predsednik okružnog suda ili mešni sudija koga on odredi; tom prilikom administrativne vlasti moraju da procene elemente koji potkrepljuju njegov zahtev; tada se zainteresovano lice po potrebi saslušava u prisustvu svog savetnika; na rešenje o zadržavanju u "zoni čekanja" može se uložiti (neodložna) žalba; predsednik apelacionog suda ili njegov opunomoćenik moraju doneti rešenje u roku od 48 sati;

- dodatnih osam dana u izuzetnim okolnostima, na isti način;

- tokom tih dvadeset dana zainteresovano lice ima sledeća prava: odmah po smeštanju u "zonu čekanja" obavešteno je o svojim dužnostima i pravima; naravno, slobodno je da ode iz "zone čekanja" na bilo koje odredište izvan Francuske; može da zatraži pomoć prevodioca i lekara i da komunicira sa svojim savetnikom ili bilo kojom drugom osobom po svom izboru. U svakom slučaju zabrana ulaska ne može rezultirati merom prisilne repatrijacije pre isteka jednog slobodnog dana.

Najkasnije po isteku tih dvadeset dana lice smešteno u "zoni čekanja", ako nije deportovano u drugu državu, ima prava da stupi na francusku teritoriju s vizom koja mu se izdaje na osam dana: ono je, dakle, dužno da od uprave policije zatraži privremenu dozvolu boravka ili potvrdu o zahtevu da mu se izda dozvola boravka. To se obično automatski odobrava u slučaju da je Fran-

cuskoj kancelariji za zaštitu izbeglica i apatrida podnet zahtev za azil.

Osim u slučaju ograničenja vezanih za njihovo funkcionisanje, Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbeglice ili njegovi predstavnici (na osnovu pojedinačnog dopuštenja koje na tri godine izdaje Ministarstvo unutrašnjih poslova) mogu da pristupe "zonama čekanja"; postupak i učestalost određuju se u saglasnosti sa ministarstvom unutrašnjih poslova (dekret br. 95-507 iz maja 1995). To isto važi za neka udruženja u čiji delokrug spadaju pomoć strancima, odbrana ljudskih prava ili zdravstvena ili socijalna pomoć pod uslovom da postoji dvostruka saglasnost: samih udruženja i njihovih predstavnika; rešenje ministarstva unutrašnjih poslova doneto u skladu s mišljenjem ministarstva spoljnih poslova. Dozvolu može dobiti najviše deset osoba po udruženju a broj poseta ograničen je na osam godišnje (između 8 i 20 sati).

2. "Zone čekanja" u Francuskoj

U Francuskoj postoje 122 "zone čekanja", od toga 98 u glavnom gradu. U zonama pariskog regiona, posebno aerodroma Roasi i Orli odvija se 88 odsto aktivnosti; 96 odsto zahteva za azil podnosi se na aerodromu Roasi, 2 odsto na Orliju, a ostali u Marselju (na aerodromu i u luci), Bordou i Lionu.

Broj osoba zadržanih u "zoni čekanja" neprestano raste: 5.040 u 1996. godini, 5.578 u 1997, 7.153 u

1998, 9.308 u 1999. U prvih šest meseci 2000. ima ih 9.982, naspram 4.100 u prvom polugodištu 1999. (porast od 143 odsto); broj žena (2.021 u 1999) porastao je za 145 odsto, maloletnika (891 u 1999) za 311 odsto. Prosečno trajanje zadržavanja je 63,4 sata naspram 45,5 u prošloj godini. Broj tražilaca azila među tim osobama raste. Na francuskim granicama 1999. godine registrovano je oko 5.500 zahteva za azil, naspram 3.000 u prethodnoj godini. Kao što smo videli, "na granici" se odbijaju samo "očigledno neosnovani" zahtevi: između registrovanja zahteva i njegovog usvajanja (privremenog) ili odbijanja prođe otprilike osam dana.

Troškovi funkcionisanja "zona čekanja" i centara za zadržavanje su objedinjeni. Na osnovu člana 27 poglavlja 34-41 ("vraćeni na granicu") oni su od 1997. godine porasli za te dve spojene kategorije na sledeći način: 7,4 miliona franaka u 1997. godini; 12,7 miliona franaka u 1998; 18,1 miliona franaka u 1999; 15,5 miliona franaka do 31. avgusta 2000. godine. Tome možemo dodati troškove iznajmljivanja dva sprata hotela Ibis u aerodromskoj zoni Roasija, to jest 1,6 miliona franaka mesečno. Ministarstvo unutrašnjih poslova ističe da su u novije vreme preduzete mnoge mere čiji je cilj povećanje kapaciteta prihvatilišta. Posebno u aerodromskoj zoni Roasija, jula ove godine otvorena su nova mesta (70 mesta u Menil-Ame-

lou); iduće godine biće stavljeno na raspolaganje još 160 kreveta.

Na kraju ovog prikaza postojećeg stanja reći ćemo i to da je osoblje koje radi u “zonama čekanja” uglavnom sačinjeno od službenika granične policije. Barem u teoriji, humanitarnu pomoć u slučaju potrebe pružaju i službenici Kancelarije za međunarodne migracije.

3. Izveštaj o posetama

Izveštač je posetio, između 11. i 19. oktobra, četiri zone čekanja: u Kaleu, Marselju, Roasiju i na Gar di Nor. Dve zone su bile prazne, pa su napomene o njima ograničene.

254 Zona čekanja na stanici Kale-Fretin gotovo se nikad ne koristi, što se može lako objasniti: stranci u neregularnoj situaciji otkriveni u vozu mreže SCNF⁴⁴ samo su u retkim slučajevima bili tek pristigli migranti; kao što smo videli u drugom delu ovog izveštaja, oni najčešće prolaze kroz Francusku da bi stigli u Veliku Britaniju; to isto važi za luke, gde je broj ilegalnih migranata relativno mali. Ti putnici se najčešće smestaju u centre za zadržavanje ili (ako ne podležu proterivanju) u prihvatilišta za izbeglice (vidi dalje zapažanja o centru za zadržavanje u Kokelu i o prihvatilištu za izbeglice u Sangatu).

“Zona čekanja” na Gar di Noru, otvorena 1997, jednako je neaktivna.

Registri u koje se upisuju ilegalni migranti su potpuno prazni. Uostalom, ta mesta nisu podesna čak ni za najkratko-trajniji boravak: ona su na petom, poslednjem spratu zgrade SNCF-a, koja se nalazi odmah pored stanice; to su dve male identične prostorije na mansardi; svaka je opremljena s dva kreveta na sprat i čista, ali bez sanitarne opreme. Osobe koje su zadužene za te prostorije ističu da se odatle može lako pobeći. Neka udruženja sumnjiče policijsku službu da strance uhvaćene na stanici vraća prvim vozom, čime krši član 5 ukaza iz novembra 1945, koji, kao što smo videli, predviđa jedan slobodan dan (a član 35 *quater* nalaže da osoba bude o tome obavestena). Tu informaciju je nemoguće proveriti. S druge strane, stranci koji poseduju lažne isprave privaraju se u policijskim prostorijama na samoj stanici, a zatim se njihov slučaj predaje pravosudnim organima: jedan kineski par s lažnim japanskim pasošima našao se u tom položaju na dan posete izveštača.

“Zona čekanja” u Marselju i Roasiju zahtevaju najviše komentara.

a) Marselj

“Zona čekanja” na aerodromu Marselj-Provansa sastoji se od dve male prostorije; jedna je za žene, druga za

---

44 Societé nationale des chemins de fer française – Francuska nacionalna železnička kompanija.

muškarce. Na dan posete bile su prazne, iako kroz njih prođe više stotina osoba godišnje (212 u 1998. godini, 484 u 1999, 322 od januara do septembra u 2000).

U celini uzevši to mesto izgleda prihvatljivo za smeštaj ljudi, mada se ne može govoriti o “pristojnim uslovima i udobnosti” kao što stoji u propisima za “zonu čekanja”. Taj smeštaj je pogodan samo za kratko vreme. U njemu postoji WC, ali ne i tuš. Veliki prozori su neprozirni jer je cela njihova površina prekrivena papirom. Ulazi samo mutna svetlost. Zato je tačan opis ANAFE-a da se stiče “utisak zatvorenosti”.

Zapravo, vraćanje u zemlju porekla, najčešće Alžir ili Maroko, obično se organizuje za nekoliko sati (što ponovo navodi na pitanje o poštovanju prava na jedan slobodan dan predviđen članom 5 ukaza od 2. novembra 1945). Uostalom, u internom pravilniku te zone čekanja izričito stoji: “U načelu, bićete zadržani na aerodromu samo ukoliko vreme zadržavanja prelazi 24 sata.”

Posle toga stranac se prebacuje u centar za zadržavanje u Arenku, gde dve prostorije služe kao “zona čekanja”. Tu se po potrebi dovode i stranci kojima nije dozvoljen ulaz u marseljsku luku (po broju odbijanja na prvom mestu u regionu Sredozemlja); oni se tu smeštaju sistemski, odmah po otkrivanju. Ta situacija je u suprotnosti s članom 35 ukaza od 2. novembra 1945, po kojem se “zona čekanja” mora “materijalno

razlikovati” od centra za zadržavanje stranaca.

Uslovi u ovom centru ne mogu se opisati kao “hotelski”, kako je predviđeno ukazom od 2. novembra 1945: prostorije su oronule, zapuštene i tamne; posteljina je u žalosnom stanju. Ipak, boravak u tom centru može da traje i do osam dana! U daljem tekstu sledi detaljniji opis centra za zadržavanje.

b) Roasi

O “zoni čekanja” na aerodromu Roasi najčešće se govori, i to s dobrim razlogom.

Pre svega reč je o vrlo složenoj strukturi jer se tu mogu razlikovati:

- “zona čekanja” 1 (zvana ZAPI 1), koja se nalazi na dva sprata hotela Ibis koja je rekviriralo ministarstvo unutrašnjih poslova (120 kreveta);
- ZAPI 2, koji zauzima jasno ograničen deo centra za zadržavanje u Menil-Amelou i koji je prošlog jula, da bi se rasteretili nedovoljni kapaciteti hotela Ibis, pretvoren u “zonu čekanja”. Tu se smeštaju samo muškarci (72 kreveta);
- ZAPI 3 je još u nastanku. Predviđa se da će ovaj novi prostor sa 160 kreveta biti otvoren početkom sledeće godine. Posle toga dva sprata hotela Ibis, koja su služila kao “zona čekanja” biće vraćena svojoj prvobitnoj nameni;
- tu su, najzad, policijske prostorije smeštene na raznim terminalima aerodroma; te prostorije sa osobama či-

ji je tranzit prekinut, kojima nije dozvoljen ulazak na francusku teritoriju ili koje traže politički azil pružaju prvu sliku o našoj zemlji jer se u njima čeka na premeštaj u neku od propisanih infrastruktura.

O “zoni čekanja” na aerodromu Roasi govore i brojevi: 7.921 osoba u 1998. godini; 12.590 u 1999 (među njima 1.663 maloletna lica); od 1. januara do 20. septembra tekuće godine već 12.503 osobe (među njima 945 maloletnih).

Nemoguće je sve videti: poseta je ograničena na ZAPI I i policijske stanice na terminalima 2A i F. Toga dana je 166 osoba (među njima 20 maloletnih) smešteno u “zonu čekanja” u Roasiju: 256 92 u hotel Ibis (45 na prvi i 47 na drugi sprat), a 74 u Menil-Amelo.

Dva sprata hotela Ibis organizovana su na identičan način. Tu je “natrpan” najveći deo tih muškaraca, žena i dece koji traže slobodu, dovoljno hrane ili naprosto – budućnost.

Ministarstvo unutrašnjih poslova izjavljuje da to mesto obezbeđuje “uslove hotelskog tipa”. Ipak, malo neobičnog hotelskog tipa, kao što pokazuje natpis istaknut u ulaznom holu: “Počistiti krv i bubašvabe”.

Izgleda da se stanje znatno poboljšalo 1998. godine, a zatim i 1999. zahvaljujući rekviziciji drugog sprata hotela. To je nesumnjivo tačno. Povećano je i medicinsko prisustvo: jedna bolničarka dežura ceo dan; obezbeđena

je i svakodnevna poseta lekara koji se smenjuju, pre svega lekara za decu. Ali sobe su male i prazne ako se izuzme nekoliko kreveta; prozori su zapečaćeni, što stvara utisak zatvorenosti, pa i zagušljivosti. Oseća se jak, ponekad teško podnošljiv smrad. Osobe koje su tu natrpane u uslovima neprihvatljivog odsustva intimnosti prisiljene su na neaktivnost zato što nema ničeg što bi mogle da rade; nema čak ni zajedničke prostorije ako se ne računa pretesna “trpezarija”. Ljudi uglavnom provode vreme u jednom od dugačkih hodnika, blizu telefonske “kabine” koja je neprestano zauzeta ili pred kancelarijama predstavnika ministarstva unutrašnjih poslova ili OMI-ja, koji na dan posete nisu bili prisutni. Ovi drugi su u načelu zaduženi da snabdeju ljude elementarnim stvarima koje su im potrebne. Kako se onda može dogoditi da se žena u petom mesecu trudnoće požali da već četiri dana nije mogla da promeni donje rublje? Njeni prigovori, povici, beda i revolt izazivaju izvesno mučno osećanje... i kao da potvrđuju ono što govore udruženja – da je prisustvo OMI-ja virtualno.

Poseta policijskim stanicama na aerodromskim terminalima je kraća.

Terminal 2A uglavnom prima ljude koji dolaze iz Afrike i Azije. To je strateško mesto: 35 odsto ilegalnih imigranata koji su zaustavljeni na aerodromu Roasi iskrcavaju se iz aviona kompanije Er Afrik, što navodi policijske slu-

žbe da pojačaju kontrolu neposredno po izlasku iz aviona. Ti avioni uglavnom stižu u vrlo ranim jutarnjim časovima, znatno pre osam, dakle u vreme kada udruženjima nije dozvoljeno da posete “zone čekanja”. U policijskoj prostoriji na dan posete zatekli smo četrnaest osoba, među njima dve žene. Prema rečima službenika PAF-a, nije predviđeno da se boravi više od nekoliko sati u tim prostorijama od petnaestak kvadratnih metara, opremljenim s nekoliko klupa. Ali do otvaranja ZAPI-ja 2 boravak se mogao produžiti. ANAFE, koji je to utvrdio, govori o “užasnom prizoru”; u to nije teško poverovati.

Terminal F rezervisan je za ilegalne imigrante iz Južne Amerike, Azije i sa Bliskog istoka. Na dan naše posete policijska prostorija koja im je namenjena bila je prazna.

4. *Žaključak i perspektive*

Mučnina, revolt, nemoć: to su osećanja koja su nas obuzela za vreme kontrole. Treba, međutim, preporučiti poželjan pravac reforme.

Najpre pozivamo vladu da uloži finansijska sredstva za poboljšanje uslova smeštaja u “zonama čekanja” u našoj zemlji. Higijena, prostor, ljudska toplina: to je ono što bi trebalo obezbediti tim osobama koje, prisetimo se, nisu počinile nikakav zločin osim ako nije zločin biti rođen tamo gde rat ili siromaštvo teraju cele populacije da na drugom mestu traže nadu u bolji život.

Zatim pozivamo vladu da preduzme mere u korist “izolovanih maloletnika”, drugim rečima dece koja kucaju na naša vrata – a njih ima više stotina godišnje.

Jedna odluka Saveta Evrope od 26. juna 1997, koja se odnosi na maloletnike koji dolaze iz zemalja Trećeg sveta bez pratnje odraslih, nalaže da se njima pruži svaka materijalna i zdravstvena podrška neophodna za zadovoljavanje osnovnih potreba kao što su ishrana, smeštaj prilagođen njihovom uzrastu, sanitarna oprema i medicinska brigada, kao i zaštita predviđena zakonima naše zemlje. Vlada je tim preporukama poklonila izuzetnu pažnju: maloletnici se podstiču da stupe u dodir sa Međunarodnim komitetom Crvenog krsta ili drugim organizacijama u cilju traganja za članovima porodice ili dobijanja pomoći u tome.

Na planu prava, u toku je jedan projekat zakona.

Zapravo, zbog pravne nesposobnosti maloletnika da se pojave pred sudom i sami sebe zastupaju zahtevi za njihovo zadržavanje u zoni čekanja, formulisani posle isteka četiri dana predviđena članom 35 *quater* ukaza od drugog novembra 1945. godine, uglavnom se odbijaju. Zbog toga oni ne mogu da započnu i dobro vode proceduru za dobijanje azila. Oni su, dakle, *de facto* pripušteni na teritoriju Francuske i, odveć često, prepušteni sami sebi, a u nekim slučajevima uhvaćeni u mrežu

delinkvencije, trgovine ljudima i prostitucije.

Ponučeno je više predloga. Oni u suštini idu za tim da se maloletnicima između 16 i 18 godina (a to je 90 odsto maloletnika u situaciji o kojoj govorimo) poveri pravna sposobnost delovanja i traženja azila, pri čemu bi najmlađima među njima sudija *ad hoc* dodelio jednog staratelja ili pravnog zastupnika. Druga mogućnost bila bi da se svakom maloletniku dodeli staratelj.

258 Parlament će biti pozvan da se izjasni. Ali već su nam poznate rezerve koje je izrazila Nacionalna komisija za ljudska prava (CNCDH) kad je reč o spuštanju starosne granice za pravnu sposobnost za maloletnike iz Trećeg sveta... Prihvatanje maloletnika moralo bi biti pravilo. Za to je još potrebno da socijalne službe budu u stanju da im obezbede smeštaj prilagođen njihovoj situaciji i preduprede pojavu “mladih skitnica” koja poprima zabrinjavajuće razmere, kao što je izveštaču rečeno po njegovom prelasku u Marselj, gde je stvorena jedinstvena organizacije za prihvatanje upravo te vrste osoba.

Na kraju nije moguće izbeći razmišljanje o organizaciji “zona čekanja” i našoj politici azila.

Po svemu sudeći propisi koje predviđa član 35 *quater* ukaza od 2. novembra 1945. manje su protektivni od onih koji su predviđeni za centre za zadržavanje. Vreme pre intervencije suda moglo bi se smanjiti na 48 sati, kao u

slučaju pritvora, umesto važeća četiri dana. Želimo da budemo realistični pa nećemo ni pominjati mogućnost produženja roka za žalbu na odluku o odbijanju prijema... U svakom slučaju suštinski je važno da funkcionisanje “zona čekanja” u svakom trenutku bude potencijalno izloženo spoljnom pogledu. Poslanici imaju na to pravo na osnovu člana 720-1-A zakona o kaznenoj proceduri: pa neka onda to pravo i koriste! Državni tužilac ima obavezu da to čini bar jednom u šest meseci (stav V člana 35 *quater* modifikovan članom 120 zakona od 15. juna 2000. pojačava zaštitno dejstvo pretpostavke o nevinosti i prava žrtava). Možda bi trebalo razmišljati o tome da se, u skladu s tim modelom, prošire mogućnosti – sada vrlo restriktivne – da udruženja posećuju “zonu čekanja”.

Što se tiče azila, spoj izvesne otvorenosti na granicama, vremena procedure i restriktivne prirode dozvole boravka koja se na kraju dodeljuje jeste mašina za “proizvodnju” ilegalnih imigranata.

Većina osoba koje traže azil “na granicama” (3.000 u 1998. godini, 5.000 u 1999, i 3.500 u prvih šest meseci 2000) dobijaju propusnicu koja važi osam dana i koja im omogućava da podnesu dosije OFPRA-i: u roku od 20 dana predviđenih članom 35 *quater* odbijaju se samo zahtevi koji su “očigledno neosnovani”. Ministarstvo unutrašnjih poslova kaže da je samo 10 odsto od tih

ljudi potom zatražilo azil; drugi su nestali. OFPRA pak svake godine pregleda sve veći broj dosijea: 17.000 u 1996. godini, 21.500 u 1997, 22.500 u 1998, 31.000 u 1999. i nesumnjivo blizu 40.000 u 2000.

Procedura je dugotrajna: godinu dana, možda i dve. Njen ishod je neizvestan. Jedva 5 odsto tražilaca dobije status izbeglice na osnovu Ženevske konvencije od 28. jula 1951. ili zakona br. 98-349 od 11. maja 1998. o ulasku stranaca u Francusku i njihovom boravku na njenoj teritoriji i o pravu na azil (član 29) na osnovu proganjanja u matičnoj zemlji koje je posledica aktivnosti "u korist slobode" (takozvani konstitucionalni azil); pred komisijom za žalbe postotak prihvatanja je od pet do sedam. Za teritorijalni azil, kategoriju takođe ustanovljenu zakonom od 11. maja 1998. (član 36) za one kojima su "u njihovoj zemlji ugroženi život i sloboda" ili koji su u svojoj zemlji bili "izloženi postupanju suprotnom članu 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima", nadležan je ministar unutrašnjih poslova; po toj osnovi godine 1999. pozitivno je rešeno jedva 6 odsto od 6.984 zahteva.

Oni koji nisu dobili status političkog izbeglice moraju da odu iako su u našoj zemlji proveli više meseci pa i godina. Šta to znači u praksi?

Naravno, ne želimo da osporimo činjenicu da mnogi tražioci političkog azila zapravo beže od siromaštva u sopstvenoj zemlji. To nikog ne čudi u svetu

u kojem je represija jednako ekonomska kao i politička. Ali odvažićemo se na nekoliko predloga zasnovanih na nedavnom poučnom izveštaju organizacije Amnesty International ("Azil u Francuskoj posle stupanja na snagu zakona od 11. maja 1998", objavljenom u januaru 2000): povećati ljudske i finansijske resurse OFPRA-e; skratiti postupak sačinjavanja dosijea; zauzeti otvoreniji stav prema zahtevima kako bi teritorijalni i konstitucionalni azil konačno dobili mesto koje im je dao zakonodavac. Te mere bi omogućile našoj zemlji da se ponovo nazove zemljom azila za ugnjetene.

Dodatak 2

Odlomak iz godišnjeg izveštaja organizacije Amnesty International

Ukazano je na slučajeve policijske brutalnosti, posebno prema tražiocima azila i stranim građanima bez dokumenta. Deca su potvrdila da su bila izložena rđavom postupanju; stavljanje dece u izolaciju u zoni čekanja izazvalo je zabrinutost...

Rđavo postupanje prema tražiocima azila

Bilo je mnogo svedočenja o rđavom postupanju policije prema tražiocima azila koji su, izgleda, odbijali proterivanje iz Francuske. Neki tražioci azila potvrdili su da su bili šamarani, batinani i vučeni po tlu s lisicama na rukama. U

260 martu je pokrenuto preliminarno istraživanje posle izveštaja koji je državnom tužiocu suda u Bobinjiju poslao jedan službenik ministarstva spoljnih poslova koji je bio na dužnosti u novoj zoni čekanja (ZAPI 3) na aerodromu Šarl de Gol u Roasiju. Taj službenik je naveo da je video ženu koja je došla iz Demokratske republike Konga, Blandinu Tundidi Malozu kako leži na podu u čekaonici. Primetio je “na njenim nogama više ozleđa koje su krvarile, očigledno svežih”. Žena je potvrdila da joj je ozleđe naneo jedan policajac nakon što je pokušao da je ugura u avion koji je leteo za Dualu (Kamerun). Zadao joj je i više udaraca nogom pošto ju je naglo povukao unazad, oborio i vukao za kosu po tlu. Blandina Tundidi Malozu kasnije je dobila priliku da podnese zahtev za azil.

Izolovanje maloletnika u zoni čekanja izazvalo je zabrinutost i reakcije. U junu je izgleda dvoje dece od tri i pet godina zadržano u Roasiju četiri dana, i za to vreme deca su bila odvojena od roditelja; jedan dečak od četrnaest godina, poreklom iz Konga, zadržan je u ZAPI-ju 3 na tom istom aerodromu deset dana u društvu odraslih oba pola, bez mogućnosti da stupi u kontakt s majkom.

U oktobru kamerunskog građanina Erika Nguemaleua policajci su tukli

plastičnim pendrekom dok su pokušavali da ga ukrcaju u avion za Dualu. Medicinskim pregledom otkrivene su ozlede i podlivi. Početkom novembra, posle izvođenja na pariski apelacioni sud, Erik Nguemaleu mogao je da napusti ZAPI 3, pošto je sud procenio da mu nije dovoljno brzo ukazana medicinska pomoć dok se nalazio u zoni čekanja.

[...]

Izveštaj CPT-a

U julu je Evropski komitet za sprečavanje mučenja i kazni i neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka (CPT) objavio svoj izveštaj o posetama nekim policijskim komesarijatima, zonama čekanja i zatvorima obavljenim maja 2000. godine. Komitet je naglasio da se većina pritužbi odnosi na rđavo postupanje snaga reda, to jest nacionalne policije i da se uglavnom radi o sledećim vidovima brutalnosti: udarci pesnicom i nogom, bacanje na zemlju i suviše stegnute lisice. CPT je dobio obaveštenja da “osobe stranog porekla trpe maltretiranje prilikom prisilnog proterivanja” i konstatovao da uslovi pritvaranja, naročito u prostorijama nacionalne policije, nisu uvek u skladu sa dostojanstvom koje je svojstveno ljudskom biću, kao i da su prostorije za pritvor odvratno prljave.

[...]

Dodatak 3

Deklaracija ITF-a

Transport International, magazin Međunarodne federacije transportnih radnika (ITF),⁴⁵ u broju od januara 2003, objavljuje nekoliko mučnih dosijea tražilaca azila. U tekstu pod naslovom "Tražioci azila i transportni radnici" kaže se da se vlade i mediji u celom svetu bave osetljivim pitanjem tražilaca azila koji prelaze granice, često ilegalno. Ipak, dodaje ITF, većina zemalja nije ozbiljno tragala za rešenjem problema što to onda neizbežno postavlja pred radnike transporta, koji su neposredno upleteni za vreme tranzita tih osoba. ITF odgovara na pitanje: "Zašto je ovo pitanje tako važno za sindikate prevoznika?"

Većina ljudi koji pokušavaju da uđu u neku zemlju, nezakonito ili zakonito, za prelazak granice koristi neki vid prevoza. Dovedeni do očajanja, bežeći od proganjanja, rata i gladi u svojoj matičnoj zemlji, oni ponekad koriste usluge "prolaznika" da bi se sakrili u teretnom kamionu, putničkom ili teretnom vozu ili ukrcali na brod kao slepi putnici. Ponekad putuju avionom s lažnim ispravama. Zato se s njima najpre susreću transportni radnici: šoferi, pomorci, kondukteri, stjuardi itd.

ITF već desetak godina proučava taj problem i zahteva da budu doneseni propisi koji će obezbediti poštovanje ljudskih prava tražilaca azila i migranata i istovremeno štititi prava radnika da svoj posao obavljaju u bezbednosti i da ne prihvataju dužnosti koje nisu njihove.

Da bi smanjile broj tražilaca azila koji dolaze u njihovu zemlju, mnoge vlade obrušile su se na prevozna sredstva koja te osobe koriste. Na primer, u Grčkoj: pilot, kapetan broda, šofer kamiona ili taksija koji, makar i nesvesno, dovede ilegalnog migranta u zemlju može biti osuđen na visoku novčanu kaznu, pa i na godinu dana zatvora. U Velikoj Britaniji svaki prevoznik koji preveze ilegalnog migranta rizikuje da plati globu od 2.000 funti po putniku. Ta "odgovornost" prevoznika navela je transportne kompanije da od svojih zaposlenih zahtevaju aktivnu intervenciju. Ponekad, naročito u drumskom prevozu, kompanija traži od zaposlenih da sami plate kaznu. Pod takvim pritiskom vozači su dovedeni dotle da fizički sprečavaju neke ljude da uđu u autobus ili da ih izbacuju kad otkriju da oni nemaju isprave.

ITF smatra da su sigurnost i bezbednost transportnih radnika ugrožene kada se u njihovo prevozna sredstvo ukrcaju tražioci azila da bi na taj način

---

⁴⁵ International Transport Federation, u čijem su sastavu CFDT i FO, a uskoro će biti i CGT.

prešli granicu. U nekim slučajevima oni su preteli radnicima koji su pokušali da ih u tome spreče.

Mnogi prevoznici očekuju od zaposlenih u svojoj kompaniji da pregledaju pasoše i druge zvanične isprave putnika. ITF smatra da to nije dužnost transportnih radnika, već službenika odeljenja za imigraciju koje zapošljava vlada. Transportni radnici nisu kvalifikovani za taj posao i od njih ne treba očekivati da se bave kontrolom granica.

ITF dodaje da politika vlade prema tražiocima azila može ugroziti bezbednost putnika. Navodi se primer posade koja je otkrila slepe putnike na brodu ili koja treba da pritekne u pomoć posadi drugog broda u nevolji.

262 U skladu sa međunarodnim konvencijama, između ostalog i konvenci-

jom Ujedinjenih nacija o pomorskom pravu (UNCLOS), brod je dužan da pomogne drugom brodu u nevolji ukoliko se nalazi u njegovoj blizini. Međutim, u nekim slučajevima, posade koje su spasle migrante od davljenja otkrile su da susedne zemlje odbijaju da prime te osobe na svoje tlo.

ITF ocenjuje da vlada mora da donese odgovarajuće propise za tražioce azila i imigrante, i da ne prebacuje odgovornost na transportna preduzeća i njihove radnike. ITF vodi međunarodnu kampanju čiji je cilj donošenje međunarodnih mera koje tražiocima azila obezbeđuju pravedan i human tretman i istovremeno štite transportne radnike, njihov posao i integritet od eventualnih posledica. ITF sarađuje i sa vladama kad iskrsnu problemi.

Beleška za srpski prevod

Veoma sam dirnuta što se *Žona čekanja* objavljuje u srpskom prevodu, baš kao što sam nekad bila uzbuđena što je objavljena u Francuskoj. U vreme ovog istraživanja (septembar 2001) bilo je veoma malo tekstova o toj temi. Ovaj studentski rad⁴⁶ fokusiran je na *zonu čekanja*, zatvor za strance koji stižu na teritoriju – iz turističkih ili ekonomskih razloga ili kao tražioci azila.

Godine između ova dva izdanja obeležene su znatnom degradacijom statusa stranaca i prava na azil u Francuskoj, kao i mesta koje zauzima pitanje imigracije u ovoj zemlji.

Nova vlada osnovala je “ministarstvo za imigraciju i integraciju”, koje se istovremeno bavi i “nacionalnim identitetom”. Tako je stvoren opasan amalgam između stranaca i navodnog francuskog problema identiteta. Zvanični diskurs danas pominje “poželjne” i “nepoželjne” strance, “nametnutu” i “izabranu” imigraciju. Na imigrante se gleda kao na potencijalne prestupnike – da i ne pominjemo decu francuskih povratnika iz bivših kolonija, koja su se asimilovala sa strancima.

Od 2003. godine više zakona koji se odnose na imigraciju, integraciju i azil učinilo je *pravni status* tih ljudi još nesigurnijim. Udruženja za odbranu prava stranaca bez oklevanja govore o “kršenju pravne države” i o “pretvaranju prava azila u dronjke”. Čak i “zakoniti” imigranti danas su u gorem položaju jer se dozvola boravka (na jednu ili deset godina) više ne izdaje automatski. Na taj način osobe s potpuno urednim ispravama mogu “preći u ilegalu” posle više godina života na francuskoj teritoriji. Tako će one dalje uvećavati masu ljudi “bez dokumenata”, čiji se broj procenjuje na više stotina hiljada i zahvaljujući kojima funkcionišu celi sektori francuske privrede (ugostiteljstvo, građevinarstvo, lične usluge, čišćenje...). Oni su roblje ove zemlje – moglo bi se reći njena “lokalna urođenička fizička radna snaga”.

263

Dok žive i rade u Francuskoj, oni neprestano strahuju od hapšenja. “Politika brojeva” nove vlade – čiji je cilj proterivanje 25.000 osoba godišnje – remeti život hiljada ljudi: očevi i majke odvojeni od dece, učenici završnih razreda gimnazije istrgnuti iz klupe tokom školske godine, razdvojeni ljubavnici... Proterivanjem se razbijaju hiljade života. Poslednjih godina Parižani su uočili povratak *racija* – tehnike kolektivnog hapšenja koju su primenjivale nemačka i francuska policija za vreme nemačke okupacije i francuska policija tokom rata u Alžiru. U školskim sredinama osnivaju se mreže solidarnosti kako bi se porodice zaštitile od proterivanja. Strah je toliki da se neki bacaju kroz prozor (ponekad na očigled sopstvene dece) u

---

46 U ESNAD-u (École Nationale Supérieure des Arts Décoratifs – Visoka državna škola za primenjene umetnosti).

pokušaju da umaknu policiji koja je došla da ih uhapsi u njihovom domu. Čak i ako ostavimo po strani dramu proteranih osoba – kakav uticaj to nasilje može imati na psihu *francuske dece*? Lekari i psihoanalitičari upozoravaju na moguće traume u celom društvenom telu kojem je amputiran deo njegovih udova.

Zona čekanja koja je opisana u ovoj knjizi nije se mnogo promenila. ANAFE je dobio dozvolu za stalno prisustvo u ZAPI-ju 3 i njegovi volonteri mogu da posećuju terminale – u pratnji policajca i pod uslovom da svoju posetu najave dan ranije... Ali pristup osobama čiji je postupak u toku veoma je ograničen.

Udruženje i dalje ne zna tačan broj osoba koje su vraćene odmah po izlasku iz aviona, bez ikakve procedure. Ta praksa je uobičajena i uglavnom pogađa nacionalnosti kojima se zahtev za azil ne bi mogao lako odbiti: Iračane, Palestince, Haićane...

Od 2002–2003. zahtevi za azil se gotovo sistematski odbijaju pošto su kriterijumi znatno pooštreni. U slučaju masovnog dolaska osoba iz neke zemlje u krizi, na primer iz Obale Slonovače 2003. godine ili iz Čečenije 2007, za običan prelazak iz aviona u avion potrebna je “viza za aerodromski tranzit”. Tu vizu je gotovo nemoguće dobiti. Na taj način se predupređuje polazak izbeglica iz matične zemlje ili se one drže podalje od francuske teritorije na uštrb njihove bezbednosti i njihovih prava.

Francuska kao “zemlja azila” pripada prošlosti. U današnjoj Francuskoj “ovladavanje migratornim tokovima” je opsesija koja sve drugo baca u zasenak.